

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER EMSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

ULUSAL VE ULUSLAR ARASI MUHASEBE STANDARTLARINA GÖRE ŞİRKET
BİRLEŞMELERİ VE BİR UYGULAMA

HAZIRLAYAN
Bilge YELKENCİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Halis KALMIŞ

ÇANAKKALE-2006

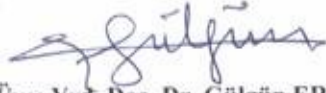
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bilge YELKENCİ'ye ait "Ulusal ve Uluslar arası Muhasebe Standartlarına göre Şirket Birleşmeleri ve Bir Uygulama" adlı çalışma, Jürimiz tarafından İşletme Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

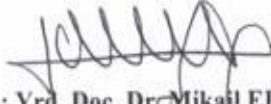

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Halis KALMIŞ

Danışman

Üye: Yrd. Doç. Dr. Gülgün ERKAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mikail EROL

Yrd.Doç. Dr. Mehmet SAHİN
Enstitü Müdürü

ÖZET

Sanayileşmenin gelişmesi ticaretin uluslar arası boyuta ulaşması ve bu alanda globalleşme sürecinin başlangıcında, hukuki yapıları farklı olan kurumlar yer almakta ve kurumların birbirlerine katılarak veya yeni bir örgütlenme bünyesinde birleşerek rekabeti asgari düzeye indirme, kredi olanaklarından yeterli ölçüde yararlanma, maliyetleri asgari düzeye indirgeme ve vergisel avantajlardan yararlanma gibi bir kısım menfaatlerin sağlanması yoluna gidilmektedir.

Bilgi ve iletişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler ve hızla küreselleşen dünya ekonomisi, farklı şirket yapılanmalarına neden olmuştur. Ürünlerin kalite ve fiyat olarak birbirlerine benzemeye başlaması sonucu şirketler, pazardaki rakiplerine karşı güçlenmek için şirket birleşmelerine yönelmişlerdir.

Türkiye, AB sürecinde küreselleşme ile alışık olmadığı düzeyde rekabet ortamıyla yüz yüze kalmıştır. Şirketler teknoloji, yönetim, finansman ve hukuki yapıları açısından ayakta kalabilmek için kendi sektörlerindeki şirketlerle birleşme yoluna gitmeyi gerekli görmekteyiz. Türkiye’de birçok şirket birbirleriyle ezici rekabet içinde olmaları ve her birinin pazar paylarının az olması, şirketlerin rekabeti artırarak kendilerini baltalamaları yerine birleşmeleri daha önemli hale getirmektedir.

Şirket birleşmeleri, etkinlik ve rasyonelliği artırmada olduğu kadar, güçlük içinde bulunan şirketlerin kurtarılmasında da önemli bir araçtır. Bu çalışmada, ulusal ve uluslar arası muhasebe standartlarına göre şirket birleşmelerini incelenmekte ve konuya açıklık getirmektedir. Bu kapsamda, şirket birleşmeleri çeşitli yönleriyle ele alınarak muhasebe boyutu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

ABSTRACT

At the very beginning of the period of globalization and the development of industrialization; trade extended to an international level and corporations with distinct legal structures appear. Considering the terms of beneficial acts, certain options are chosen such as; unification of the corporations, reduction of the competitive level to the minimum by coalescing under a new organization, sufficient utilization of the loan facilities, minimization of the costs and beneficial use of tax advantages.

The rapid development at the information and communication technology and the globalizing world economy has caused distinct structuring forms at companies. Companies have headed for unifications with other companies with the aim of strengthening against their contenders at the market since the products have appeared to be similar in terms of quality and price.

At the UN continuum Turkey has faced an outstanding rivalry. The companies have preferred unification with other companies in the sector in order to survive; taking the technological, managerial, financial and legal structures into consideration. Since most of the companies in the country are in devastating rivalry with each other and each has little share in the market, unification has gained more attention versus increase of the rivalry; that is totally devastating.

Unification of the companies is not only important for increasing the efficiency and rationality but also for saving the companies that are in difficulty. This study investigates and defines unification of companies considering the national and international standards of accountancy. Within this scope; matters of accountancy have been examined through various aspects of unifications.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	xiii
ÖNSÖZ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞİRKET BİRLEŞMELERİ , NEDENLERİ VE BİRLEŞME SÜRECİ

1. ŞİRKET BİRLEŞMELERİ VE DEVRALMALAR İLE İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR.....	2
1.1. Şirket Birleşmelerinin Türleri.....	4
1.1.1 Yatay Şirket Birleşmeler.....	4
1.1.2 Dikey Şirket Birleşmeleri.....	5
1.1.3 Karma Şirket Birleşmeleri.....	5
1.1.4 Sınır Ötesi Şirket Birleşmeleri.....	7
1.2. Birleşmelerin Nedenleri.....	9
1.2.1. Genel Bir Neden Olarak Sinerji.....	9
1.2.2. Finansal Nedenler.....	10
1.2.3. Ölçek Ekonomileri.....	14
1.2.3.1 İçsel Büyüme.....	16
1.2.3.2.Dışsal Büyüme.....	17
1.2.4. Çeşitlendirme.....	20
1.2.5. Serbest Nakit Akımlarının Kullanılması.....	22
1.2.6. Vergi Avantajlarından Yararlanmak.....	24
1.2.6.1. Net Faaliyet Zararı Olan Bir Firma ile Birleşme.....	24
1.2.6.2. Kullanılmamış Borçlanma Kapasitesi.....	25

1.2.6.3. Serbest Nakit Akımları Yardımıyla Birleşecek Vergi Avantajı Sağlama.....	26
1.2.6.4. Amortisman Ayırımından Kaynaklanan Vergi Avantajları.....	26
1.2.7. Etkin Olmayan Yönetimin Elimine Edilmesi.....	27
1.2.8. Gelir Artımı.....	27
1.2.9. Yeni Pazarlara Girme	28
1.3. Birleşme Süreci ve Finansmanı.....	29
1.3.1. Birleşmelerin Planlanması.....	30
1.3.2. Birleşme İçin Aday Şirketlerin Araştırılması Ve Seçimi.....	32
1.3.3. Birleşme İçin Yapılan Görüşmeler.....	33
1.3.3.1. Birleşmelerde Aracıların Rolü.....	36
1.3.4. Birleşmelerin Finansmanı.....	37
1.3.4.1. Nakit Ödeme.....	37
1.3.4.2. Hisse Senedi Değişimi Yolu İle Ödeme.....	39
1.3.4.3. Tahvil ve İmtiyazlı Hisse Senedi Yoluyla Ödeme.....	40
1.3.4.4. Gelecekteki Performansa Göre Ödeme.....	41
1.3.4.5. Tapon Tahvil.....	42

İKİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMENİN MEVZUAT AÇISINDAN İNCELENMESİ

2.1. Türk Ticaret Hukuku Açısından Birleşme.....	43
2.1.1. Türlerin Aynı Olması Koşulu.....	43
2.1.2. Karar Alma Koşulu.....	44
2.1.3. Bilanço Çıkarma ve İlan Etme Koşulu.....	45
2.1.4. Devir Yoluyla Birleşme.....	46
2.1.5. Yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme.....	46
2.1.6. Birleşmede izlenecek yöntem.....	48
2.2. Rekabet Hukuku Açısından Birleşme.....	49
2.2.1. Birleşme ve Devralma Sayılan Haller ile Hukuki Geçerlilik Kazanabilmesi İçin Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar.....	51
2.2.2. Birleşme veya Devralma Sayılmayan Haller.....	53
2.2.3. Rekabet Kuruluna Bildirilerek İzin Alınması Gereken Birleşme	

	veya Devralmalarda Bildirim Usul ve Esasları.....	53
2.3.	Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Birleşme.....	53
1.3.1.	Birleşme ve Devir.....	54
2.3.1.1.	Birleşme Durumunda Vergilendirme.....	54
2.3.1.2.	Birleşme Dönemi ve Vergileme.....	55
2.4.	Sermaye Piyasası Kanunu Açısından Birleşme ve Devir.....	57
2.5.	Birleşmelerin Taşıt Alım Vergisi Kanunu Açısından	
	Değerlendirilmesi.....	61
2.6.	Damga Vergisi Kanunu Açısından Birleşme.....	62
2.7.	Harçlar Kanunu Açısından Birleşme.....	62
2.8.	Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun Açısından	
	Birleşme Açısından Birleşme.....	63
2.9.	Vergi Usul Kanunu Açısından Birleşmeler.....	63
2.9.1.	Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri.....	66
2.9.2.	Devralınan İktisadi Kıymetler İçin Amortisman Ayırma	
	Uygulaması.....	66
2.9.3.	Devir Halinde Yenileme Fonu.....	66
2.9.4.	Birleşme Beyannamesinin Verilmesi.....	66
2.9.5.	Birleşme Beyannamesinin Yeminli Malî Müşavirlere Tasdik	
	Ettirilmesi.....	68
2.10.	Katma Değer Vergisi Kanunu Açısından Birleşme.....	68
2.11.	Borçlar Hukuku Açısından Birleşme.....	69
2.12.	Birleşmenin Hukuki Sonuçları.....	70
2.12.1.	Alacakların İtiraz Hakkı.....	70
2.12.2.	Tasfiyesiz Dağılım.....	70
2.12.3.	Külli Halefiyet Esası.....	70
2.12.4.	Münfesihi (Dağılan) Şirket Ortaklarına Pay Verilmesi.....	70
2.13.	Dünya'da Mevzuat Açısından Şirket Birleşmeleri.....	72
2.13.1.	Almanya'da Şirket Birleşmeleri.....	72
2.13.1.1.	Gelir Üzerinden Alınan Ticari Vergi.....	72
2.13.1.2.	Katma Değer Vergisi.....	74
2.13.2.	Fransa'da Şirket birleşmeleri.....	85
2.13.2.1.	Özel Düzenlemelere Uyulmadığı Durumda	
	Birleşmenin Sonuçları.....	86

2.13.2.1. Birleşme İşlemlerinde Muafiyet Koşulları.....	87
2.13.2.2. Devralan Şirketin Durumu.....	76
2.13.2.3. Mali Zararların Devri.....	77
2.13.3. İtalya'da Şirket Birleşmeleri.....	79
2.13.3.1. Tali Şirketlerin Yaratılması.....	79
2.13.4. A.B.D. 4da Şirket Birleşmeleri.....	79
2.13.5. Japonya 'da Şirket Birleşmeleri.....	82
2.13.6. İngiltere'de Şirket Birleşmeleri.....	83
2.13.6.1. Ticari Malların ve Diğer Ticari Varlıkların Devri.....	84
2.13.6.2. Mali Zararların Devir ve Birleşme Karşısındaki Durumu.....	84
2.13.6.3. Sabit Kıymetlerden Oluşan Zararlar.....	84
2.13.6.4 . Beyanname Verilmesi.....	84

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSAL VE ULUSLAR ARASI MUHASEBE STANDARTLARINA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ VE BİR UYGULAMA

3.1. Uluslararası Muhasebe Standartları.....	89
3.1.1. Uluslar Arası Muhasebe Metodu.....	90
3.1.2. Devir Alma Yoluyla Yapılan Şirket Birleşmeleri.....	92
3.1.3. Devir Alma Yöntemi Olmadan Yapılan Şirket Birleşmeleri.....	92
3.1.4. Şirketlerin Kimliklerinin Ayrımının Zor Olduğu Şirket Birleşmeleri.....	93
3.2. Ulusal Muhasebe Standartlarına Göre Şirket Birleşmeleri.....	93
3.2.1. Birleşen İşletmenin Hak, İmtiyaz Ve Ruhsatları.....	95
3.2.2. Birleşen İşletmenin İş Sözleşmeleri.....	95
3.2.3. Özsermaye Tespiti.....	95
3.2.4. Değiştirme Biriminin Ve Arttırılacak Sermaye Tutarının Hesaplanması.....	95
3.2.5. İşletme Birleşmelerinin Tekdüzen Muhasebe Sistemi Açısından İncelenmesi Ve Muhasebe Kayıtları.....	98
3.2.5.1. Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Genel Hesap Planı Ve Hesap	

Planı.....	99
3.2.5.2. Birleşme İşlemlerinde Kullanılan Tekdüzen Hesap Planında	
Yer alan Ve Yer almayan Hesaplar.....	99
3.2.5.3. Birleşme işlemlerinin Muhasebeleştirilmesinde	
Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler.....	104
3.2.5.4.Şahıs Şirketi Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi.....	105
3.2.6. UYGULAMA.....	116
3.2.6.1. Devralma Suretiyle Gerçekleştirilen Bir Birleşmenin	
Muhasebeleştirilmesi.....	105
SONUÇ.....	126
EKLER.....	130
KAYNAKÇA.....	134

KISALTMALAR

A.A.T.U.H.K.	Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
A.Ş.	Anonim Şirket
B.K.K.	Bakanlar Kurulu Kanunu
B.S.M.V.	Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
D.V.K.	Damga Vergisi Kanunu
D.Ş.	Danıştay
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
Geç.	Geçici
H.K.	Harçlar Kanunu
HD.	Hukuk Dairesi
H.U.K.	Hesap Uzmanları Kurulu
K.	Karar
KDV	Katma Değer Vergisi Kanunu
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
MTV	Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu
M.B.	Maliye Bakanlığı
Md.	Madde
Muk.	Mükteza (Özelge)
Mük.	Mükerrer
Ö.K.C.H.K.	Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanun
Ö.T.V.K.	Özel Tüketim Vergisi Kanunu
R.G.	Resmi Gazete
R.K.H.	Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
S.M.M.	Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası
S.P.K.	Sermaye Piyasası Kurulu
IFRS	International Financial Reporting
IAS	International Accounting Standarts
IRS	International Raporting Standarts
T.P.K.K.	Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu

TÜRMOB	Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
V.İ.V.K.	Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu
VUK	Vergi Usul Kanunu

ÖNSÖZ

Sanayileşmenin gelişmesi ticaretin uluslar arası boyuta ulaşması ve bu alanda globalleşme sürecinin başlangıcında, hukuki yapıları farklı olan kurumlar yer almakta ve kurumların birbirlerine katılarak veya yeni bir örgütlenme bünyesinde birleşerek rekabeti asgari düzeye indirme, kredi olanaklarından yeterli ölçüde yararlanma, maliyetleri asgari düzeye indirgeme ve vergisel avantajlardan yararlanma gibi bir kısım menfaatlerin sağlanması yoluna gidilmektedir.

Çalışmada söz konusu örgütlenme biçimlerinden sadece sermaye şirketleri ele alınarak bu şirketlerin birleşme ve devir ulusal ve uluslar arası mevzuatı yönünden incelenerek özellikle vergi hukuku ve muhasebe standartları yönünden uygulama esasları, sorunların tespiti ve çözüm önerilerinin getirilmesi amaçlanmıştır.

Mevzuat yönünden konular detaya inmeksizin ana esaslar çerçevesinde, vergi hukuku ve muhasebe standartları açısından konular daha geniş kapsamda ve detaylı olarak araştırılması ve incelenmesine özen gösterilmiştir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında ve araştırmam süresince desteğini esirgemeyen tez danışmanım, Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. Halis KALMIŞ'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca her defasında kendilerinden bilgiler aldığım vizyonumuzu genişletmemizi sağlayan Sayın Dekanımız ve Hocam Prof. Dr. Ali AKDEMİR'e, hocalarım Yrd. Doç. Dr. Gülgün ERKAN ile Yrd. Doç. Dr. Mikail EROL'a ; kullandığım yabancı kaynakların tercüme edilmesinde desteklerini esirgemeyen öğretim görevlisi mesai arkadaşım Seçil YILDIRIM'a, yaşamım boyunca daima yanımda olan merhum annem Mesude YASAKÇI'ya, aileme ve dostlarıma sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Çanakkale, 2006

Bilge YELKENCİ

GİRİŞ

Ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet edebilecek firmalar, belirli büyüklüğe erişmiş firmalardır. Dolayısıyla rekabet gücüne ilişkin optimal kurum büyüklüklerine ulaşmanın bir yolu da şirketler arasında yapılacak birleşmelerdir. Şirketlerin bu yolu tercih etmesinin nedenleri arasında riski önlemek ve mevcut pazara sahip olmak veya birimi satın alarak daha etkin ve üretken bir biçimde faaliyetlerini sürdürmek sayılabilir. Günümüzde sadece ulusal sınırlar içinde değil, uluslararası boyutlarda da şirketler arası birleşmeler hızla artmaktadır.

Günümüz koşullarına bakıldığında, endüstrilerde ve işletmelerde çağdaş teknolojinin zorunlu kıldığı kaçınılmaz bir büyüme eğilimi vardır. Bugün, şimdiye değin görüldüğünden çok daha fazla ve çok daha geniş ölçekli büyük işletmeler bulunduğu gerçek bir olgudur, buna karşın küçük işletmelerin sayısı da artmakta ve en azından gelişmiş ekonomilerde azalmamaktadır. İşletme yönetimi açısından doğru olan yaklaşım, küçük ve büyük ölçeklerin avantajlı yönlerinin bilinmesi ve ona göre bir organizasyon yapısına gidilmesi, ona göre bir hedef müşteri grubu seçilmesi ve tüm işletmecilik faaliyetlerinin ona göre düzenlenmesidir.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde; genel yönleriyle şirket birleşmeleri özellikleri incelenmiştir. Birleşme süreci, nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde Birleşmeler mevzuat açısından incelenmiştir. Türkiye'de ve Dünya'da birleşmelerin özellikleri ve mevzuat açısından uygulamaları açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde ise ulusal ve uluslar arası muhasebe standartlarına göre şirket birleşmelerine yer verilmiştir. Bir örnek uygulama ile muhasebeleştirilmesi açıklanmıştır.

Sonuç bölümünde ise çalışma kapsamında tespit edilen sorunların çözümüne yönelik önerilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞİRKET BİRLEŞMELERİ , NEDENLERİ VE BİRLEŞME SÜRECİ

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle şirket birleşmeleri türleri ve nedenleri ele alınmaktadır. Birleşme finansmanı ve süreci ile ilgili temel kavramlar açıklamalı şekilde incelenmektedir.

1. ŞİRKET BİRLEŞMELERİ VE DEVRALMALAR İLE İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR

Literatürde genellikle İşletme birleşmelerini ifade etmede "combination, merger, acquisition, consolidation" sözcükleri eş anlamlı kullanılmaktadır. Bir kısım yazarlar, yaklaşık aynı büyüklükteki işletmelerin birleşmelerini ifade etmede acquisition (satın alma-devralma) kavramını kullanmışlardır. Birleşen işletmelerin kişiliklerinin ortadan kaldırılıp yeni bir işletmenin ortaya çıkması şeklinde olan birleşmeleri ifade etmede consolidation (konsolidasyon) kavramı kullanılmıştır (Aydın 1990:10).

Ülkemizde de birleşme ile ilgili kavram kargaşası yaşanmaktadır. Türk hukukunda en azından şirketlerin birinin, hukuksal bağımsızlığını yitirerek işbirliğine gitme olayı birleşme kavramı ile ifade edilirken uygulama ve teoride bir terim birliği oluşturulamamıştır. Bir kısım yazarlar, birleşme için genel ve toplayıcı bir kavram olarak füzyon terimini, bir kısım yazarlar ise merger veya birleşme terimini kullanmışlardır (Uğur 1998:10-11).

Teknik ve hukuki anlamda birleşme bir veya birden çok ticaret ortaklığının malvarlığının, tasfiye olmaksızın, içlerinden birine veya yeni kurulan bir ortaklığa, kendiliğinden ve külli halefiyet yolu (tüm varlık ve borçlarıyla devri) ile geçmesi; bu suretle malvarlıklarının birleşmesi ve intikal eden malvarlığının karşılığı olarak, infisah eden ortaklığın ortaklarının, hesaplanan bir değişim oranına göre, bünyesinde birleşilen ortaklıkta ortaklık payı kazanmasıdır (Tekinalp ve Poray 1997:99).

Birden fazla şirketin bağımsız olarak faaliyet gösterirken faaliyetlerini bir araya getirerek birleşme yoluna gitmeleri için kazanç elde etmeyi bekliyor olmaları gerekir. Böyle bir kazancın sağlanması ise genelde sinerji olarak tanımlanır (Çelik 1999:31). İşletmelerin faaliyetleri birleştirilmek suretiyle elde edecekleri gelir, tek işletmelerin sağlayabilecekleri gelirler toplamından daha fazladır (Küçüktop 1995:57).

Bir firma birleşme veya başka bir yatırım kararı aldığı zaman yöneticileri bu yatırımdan hem kendi kişisel faydalarını hem de firmanın pazar değeri üzerindeki sonuçlarını göz önünde bulunduracaklardır. Bir yatırım yöneticiye geniş kişisel faydalar sağladığı zaman yönetici yatırımın amacı olan firmanın pazar değerinden fedakarlık etmek ister. Yöneticiye yüksek özel çıkarlar sağlayan bir birleşmenin net bugünkü değeri, böyle faydaları olmayan birleşmelerinkinden daha düşük olabilir. Yöneticiler bu durumda yüksek kişisel çıkarlarını koruyabilmek için hedef firmaya gerçek değerinin üzerinde ödeme yapabilirler (Ross ve Jaffe 1993:66-68).

Yöneticilerin kendi kişisel çıkarları tarafından motive edilen veya etkilenen birleşme kararları yönetici ettiğine ters olarak değerlendirilmesine rağmen, öne sürülen önlemlerde sorunu çözmeye yetmemektedir.

Birleşme faaliyetinde karşılaşılan temsil sorununu çözmeye yönelik literatürde iki uç yaklaşım vardır. Birincisi, hisse senedine sahip yöneticilik statüsüdür. Burada yöneticilere emeklerinin karşılığında sadece şirketin hisse senetlerinden ödenmesidir. Diğer uç yaklaşım ise, yöneticilerin her yönetsel faaliyetinin etkin kontrol ve denetim altında bulundurulmasıdır. Fakat bu çözüm aşın derecede maliyetli ve etkili olmayan bir çözümdür. Optimal çözüm, iki yöntem arasında bir yerde bulunur. Yöneticilere emeklerinin karşılığında gösterdikleri performansla göre ücret ödenmesi fakat bazı denetimlerin de yapılması optimal çözüm olarak ifade edilebilir (Sümer ve Pernsteiner 2004:63),

Vergi politikası da birleşme faaliyetlerini etkiler. Vergi uygulamalarının, çeşitli birleşme faaliyetlerinin beklenen kârlılığı ile işletmenin mevcut sahipleri için farklı durumlar yaratması açısından önemli olmaktadır. Ekonominin bütün olarak ölçeceği de birleşme faaliyetinin düzeyini etkileyici bir faktördür.

1.1. Şirket Birleşmelerinin Türleri

Birleşmeler genel olarak, yatay , dikey ve karma olarak üç türe ayrılmaktadırlar.

1.1.1. Yatay Şirket Birleşmeleri

Aynı faaliyet alanında çalışan işletmelerin birleşmesi olarak tanımlanabilen yatay birleşme, bir rakibin elimine edilmesi, firmanın pazar payını yükseltmek ve endüstride bütünleşme derecesini yükseltmek için yapılabilir. Bu tür birleşmeler genellikle sinerji etkisinden ve mevcut fonksiyonel uzmanlıklardan en iyi şekilde faydalanma imkanları doğurmaktadır.

Yatay birleşmelerin birleşen işletmeler yönünden sağlayabileceği faydalar şöyledir (Sümer ve Pernsteiner 2004:46):

- Araç, gereç ve makinelerde uzmanlaşma; bir araç yada makinenin tüm zamanı ve gücü belirli bir ürüne ayrılabilir.
- Pazarlamada artı ekonomiler sağlanması; Mallar veya hizmetler en yakın üretim birimlerinden teslim edilebilir. Böylece taşıma maliyetlerinden tasarruflar sağlanabilir. Reklam ve satış çabaları birleştirilerek etkinlik arttırılabilir.
- Üretim veya pazarlamada benzerlikler; Bir işletmedeki ileri üretim teknolojisinin veya pazarlama faaliyetlerindeki etkinliklerin diğer işletmeye transferi kolaylıkla sağlanabilir. Böylece kaynak kullanımında etkinlik sağlanabilir.
- Rekabetin azaltılması; Yatay birleşmelerde işletmeler aynı faaliyet alanında çalışmalarını nedeniyle doğal olarak rakip işletmelerdir. Böyle bir rekabetin ortadan kaldırılmasında birleşmeye gitme sık sık başvuru bir yol olmaktadır.

Yatay birleşmelerin belirtilen bu avantajlarının yanı sıra bir takım handikapları da bulunmaktadır. Yapılan ampirik çalışmalarda görülmüştür ki (Uğurlu 1992:35):

- a. Birleşme faaliyetleri giriş engelleri yaratması rekabeti daraltması gibi sonuçlardan dolayı şirketin dışındakilere zarar verebilir. Birleşme sonrası fiyatlar birleşme öncesi fiyatlardan daha düşük de olabilir.
- b. Birleşme, fiyat rekabetinin olduğu statik bir model de bile katılımcı firmaların ortak karlarını düşürebilir.

1.1.2. Dikey Şirket Birleşmeleri

Herhangi bir malın yada hizmetin üretiminden satışına kadar farklı aşamalarında faaliyette bulunan işletmeler arasında yapılan birleşmelerdir. Bu tür birleşmelerde işletmeler arasında alıcı satıcı ilişkisi yada aynı ürünlerin farklı aşamalarında faaliyette bulunan şirketler söz konusudur (Yıldırım ve Kolotoğlu 2003:110).

Alıcının hammadde kaynaklar yönünden geriye, ya da nihai tüketici yönünden ileriye doğru genişlediği birleşmedir. Böylece bir meşrubat imalatçısı bir şeker üreticisiyle birleşebileceği gibi (geriye doğru genişleme), ürünü için satış yeri olan bir ayaküstü lokanta zincirine sahip bir şirketle de birleşebilir (İleriye doğru genişleme). Böylece firmalar faaliyetlerinde önemli avantajlar sağlayacak olan tedarik ve pazarlama kaynaklarının kontrolünü sağlamış olurlar (Brealey 1997:608).

Geriye doğru birleşmede sağlanan faydalar iki durumda incelenebilir. Birincisi, girdilerin istenen zamanda, istenen kaütede, istenen miktarlarda elde edilmesinin kontrol edilebilirliğidir. İkincisi, işletmenin birleşmeden önce pazardan daha yüksek maliyet sağladığı girdilerin kendi yapısında daha az maliyetle üretiminin sağlanabilirliğidir. Böylece hem işletmeler açısından hem de tüketiciler açısından artı ekonomi sağlanmış olacaktır. İleriye doğru birleşmede ise, işletmeler pazarlama fonksiyonunda sinerji etkisinden yararlanırlar.

1.1.3. Karma Şirket Birleşmeleri

"Ekonomik çeşitlendirme" olarak da adlandırılan karma birleşmeler değişik faaliyet alanlarına en kısa zamanda girmenin bir yolu olarak karşımıza çıkmaktadır. İşletme riskini azaltmak için birbirleriyle ilişkisiz alanlarda faaliyet gösteren firmaların birleşmesi olarak tanımlanabilecek karma birleşmeler, sıklıkla görece olarak sabit teknolojiye sahip farklı endüstrilerdeki mal ve hizmetlerin üretimini yapan firmalar olduğunda ortaya çıkar. Başka bir açıdan, karma birleşmeler firmaların stratejilerinin ana eksenini olarak etkin bir dağıtım ağının kullanılması yolunu arayan firmalar olduğu zamanda da gerçekleştirilebilir.

Karma birleşmeler, A.B.D ve Almanya' da yaygın kullanılan birleşmelerdir. Bu birleşmeler üç alt gruba ayrılır (Weston ve Weaver 2004:64-65):

1. Ürün Genişleme

Bu tür birleşmelerde birleşen işletmelerin üretim veya dağıtım sistemleri fonksiyonel olarak benzer olmakta, ürünler arasında ise doğrudan bir rekabet bulunmamaktadır. Buna örnek olarak çamaşır beyazlatıcısı üreten firmalar ile sabun üreten firmaların birleşmesi verilebilir.

2. Pazar Genişleme

Bu tür karma birleşmelerde, birleşen işletmeler aynı ürünü üretirler, fakat farklı coğrafi piyasalarda pazarlarlar. A bölgesinde süt ürünleri üreten ve pazarlayan bir firmanın, B bölgesinde aynı faaliyette bulunan bir İşletme İle birleşmesi bu tür birleşmeye örnek olarak verilebilir.

3. Saf Karma Birleşmeler

Saf karma birleşmelerde, işletmeler arasında herhangi bir ilişki bulunmamakta, birleşme tamamen farklı dallarda faaliyette bulunan İşletmeler arasında yapılmaktadır. Günümüzde büyük firmaların çoğu, büyük endüstriler arası veya teknolojiler arası çeşitlendirmeler şeklinde karma birleşmeler yoluna gitmektedirler.

Karma birleşmelerin bir özelliği de küçük çaplı birleşmeler yapılması ve firmaları büyüme için daha fazla etkinliklerini kullanmaya ilmesidir. Muhtemelen bu tür büyüme artan bir rekabet derecesi ve dikkate değer ekonomik faydaların gerçekleşmesi ile sonuçlanabilecektir. Eğer gerçekleştirilmiş etkinlik kazançları varsa ve eğer böyle bir birleşme ile fiyatların düşmesi ve/veya ürünün geliştirilmesi için etkin bir mekanizma varsa, bu tür birleşmelerin ekonomik faydalan olabilecektir.

Birçok modern işletmede her bir karma birleşme faaliyeti, birçok ürünle büyük karma yolla birleşmiş firmalar, spesifik tek bir ürün üreten firmalarla rekabetini değiştirir. Bu durumdaki firmalara geleneksel rekabet şablonunun değişmesinden dolayı, rakiplerinin üzerinde bir avantaj kazandırır. Bunların benzer şekilde çeşitlendirilmiş firmalar ile rekabetin olduğu yerde rekabet muhtemelen fiyat dışı rekabetten (satış promosyonu, yenilik yaratma vb.) fiyat rekabetine kayar. Fakat aynı zamanda farklı sektörlerde faaliyette bulunma

nedeniyle risk unsurunun oluşması ve firma kültürlerinin farklı olması karma birleşmelerde başarı olasılığını azaltmaktadır. Karma birleşme faaliyetinde, birleşmenin hisse senedi sahipleri açısından bir değer yaratabilmesi için (Rappaport 1987:58);

- Birleşen şirketler için beklenen gelir akımının, alternatif bir yatırım portföyünün gerçekleştirebileceğinden daha büyük, bu gelir akımının değişkenliğinin de az olması gerekir.

- Şirket birleşmelerinin literatürde en çok karşılaşılan sınıflandırmasının yanında alternatif bir sınıflandırma olarak da şirket birleşmeleri yapılmalıdır. Alternatif sınıflandırma açısından şirket birleşmeleri aşağıdaki gibi ele alınabilir (Rappaport 1987:59):

1. Finansal Birleşmeler

Birleşen işletmelerin ne hizmet edilen pazarı ne de ürünlerin üretimi arasında bir ilişkinin olmadığı birleşmelerdir. Finansal birleşmeler sınıfına giren işletme birleşmelerinde temel amaç finansal sinerjinin sağlanmasıdır.

2. Pazar Birleşmeleri

Bu türde birleşen işletmeler birbirleriyle ilgili pazarlara hizmet ederler, fakat ürünlerinin üretimi birbirleriyle ilgili değildir.

3. Üretim Birleşmeleri

Birleşen işletmelerin ürünlerinin üretimi birbirleriyle ilgili, hizmet edilen pazar ilgili yada ilgisiz olabilir. Üretim birleşmelerinde amaç üretim fonksiyonunda sinerji sağlamaktır.

1.1.4. Sınır Ötesi Şirket Birleşmeleri

Son yıllarda şirket birleşmelerinde en ilginç eğilimlerden biri farklı ülkelerdeki şirketlerle birleşmeyi içeren sınır ötesi birleşme işlemlerinin hacmi ve ölçeğinin yükselmesidir (Çelik 1999:48).

Günümüzde özellikle gelişmiş ülkelerin şirketleri, "Direkt Yabancı Yatırımlarda" daha küresel hale gelmişlerdir. Bu şirketler uluslararası üretim ağı kurabilmek için üretim faktörlerinde avantajlar sağlamak veya yeni piyasalarda faaliyet gösterme çabası içindedirler (Bingöl 1996:21). Bu tür şirketlerin yurt dışında faaliyet göstermelerinin en uygun yollarından biri de başka bir şirket ile birleşmesidir.

Ülkeler arası mal, sermaye ve emek bereketlerinin serbestleşmesi süreci biçiminde gerçekleşen küreselleşme sonucu dünyanın küçüldüğü herkesçe kabul edilen ortak bir görüştür. Dünyanın küçülmesi ise işletmelere tüm dünya üzerinde daha fazla İş yapma olanağı sağlamaktadır (Ross 1993:31). Artık bir çok işletme ulusal pazarlar yerine tüm dünyayı pazar olarak görmektedirler. Ayrıca bireylerin birbirleriyle iletişimlerinin daha ucuz ve kolay hale gelmesi farklı kültürleri harmanlamaya başlamış ve doğal olarak ürünlerin uluslararası pazarlarda satılabilmesi ve tüm dünya çapında daha fazla tanınan ürünler olması önündeki engelleri ortadan kalkmaya başlamıştır. Bu eğilimler uluslararası birleşmelerin sayısını azaltması beklenir. Çünkü ulusal pazarda faaliyet gösteren başarılı bir firma tek başına uluslararası piyasalara açılmada başarılı olabilecektir. Oysa sınır ötesi birleşmelere bakıldığında durumun böyle olmadığı, sınır ötesi birleşmelerin sayısının ve miktarının hızla arttığı görülmektedir.

Bu eğilimin en önemli nedeni dünyada artan ve giderek sertleşen rekabet ortamında başarılı olabilmek için firmaların artık kendilerinin "büyük" olmak zorunda hissetmelerinden kaynaklanmaktadır. Çünkü şirketlerin artık bugünkü düşük enflasyonlu yüksek rekabet ortamında fiyatları yükseltmeye tek başlarına güçleri yetmemektedir.

Dünyanın ana ticaret bölgelerine ayrılmasındaki eğilimin sonucu olarak ortaya çıkan büyük ticaret bölgeleri dışsal engeller yaratmaktadırlar. Bu anlamda birleşmeler, bu tür ticaret bölgelerinin "içinde" olmayı sağlayan yollar bulmak arayışında olan birçok firma için çok daha önemli hale gelmiştir. Bu alanların herhangi birinde ticaret yapmak isteyen bir firma eğer "dışarıdakiler" arasında yer alıyorsa kendini rekabet dezavantajı içinde bulacaktır. Bu ticaret bölgelerinin şirket faaliyetlerinde en önemli etkilerinden biri, rekabet politikalarının oluşmasında kendi düzenleyici organlarının belirleyici rol oynamalarıdır. Dışarıdaki şirketler, "içerdekiler" statüsünü içerdeki bir şirket ile veya bu atan içinde faaliyet gösteren başka bir şirket ile birleşerek kazanabilir. Bu etki firmaların devralınmasında neden hedef firmanın varlıklarının değerini aşan yüksek satın alma primi ödendiğine bir neden olması açısından önemlidir (Akay 1997:56-57).

Sınır ötesi birleşmeler yurtiçi birleşmelerden farklı olarak daha karmaşık birleşme süreci içermesinin yanı sıra bir takım ek riskler de taşırlar. Uluslararası şirket, yabancı paralardan kaynaklanan ek riskler taşırlar. Eğer İngiltere merkezli bir şirket Amerikan merkezli bir başka şirket ile devralma yolu ile birleşirse, İngiltere merkezli şirket, Amerikan Doları'nın İngiliz Sterlini karşısındaki kur değişmesinden kaynaklanan riskleri de taşır. İngiltere merkezli şirketin hisse sahipleri ya temettü yada sermaye kazancı olarak getirilerini sterlin olarak alma beklentisi içindedirler. Bu şirketin nakit akımları devralan şirketin temel para birimine çevrildiğinde tahmin edilenden daha az değerli olabilir. Kur riski olarak adlandırılan bu durumdan kaçınmak İçin firmalar, riskten kaçınma yöntemlerine başvururlar (Tunç 1996:88).

Birleşme faaliyetlerinde riskten kaçınma yöntemlerinin uygulanmasında bir takım sorunlar vardır. Sorunlardan en önemlisi, birleşme tarafından yaratılan gelecekteki nakit akımlarının kesin olarak tahmin edilememesidir. Bunun için uygulanabilecek riskten kaçınma yöntemlerinin ne olacağı açık değildir.

1.2. Birleşmelerin Nedenleri

Günümüzdeki teknolojik gelişmeler, küreselleşme nedeniyle rekabetin uluslararası pazara dağılması işletmelerin üretimlerini artırmaları ve büyümelerini zorunlu kılmaktadır.

1.2.1. Genel Bir Neden Olarak Sinerji

Birbirlerinden bağımsız olarak faaliyet gösteren işletmeler, birleşme faaliyetini pozitif nakit akımlarında gerçek bir yükselme ve/veya riski azaltarak hisse senedi sahipleri için reel faydalar sağlayabileceğini umdukları zaman gerçekleşebilir. Bu faydalar genel olarak sinerji olarak tanımlanmaktadır (Mirze ve Ülgen 2004:313).

Bir sistemi oluşturan unsurların birleştirilmiş faaliyetlerden elde edilen toplam sonucun, tek tek bütünü oluşturan unsurların faaliyetlerinden elde edilen sonuçların toplamından daha büyük olması olarak tanımlanabilecek sinerji, şirket birleşmelerinde, birleşen firmanın değerinin, ayrı ayrı şirketlerin değerlerinin toplamından daha büyük olması şeklinde tanımlanabilir. Sinerji (Cobb 1988:35-36);

$$\text{Sinerji} = V_{ab} - (V_a + V_b)$$

şeklinde de formüle edilebilir. Burada. V_a ; A Şirketinin birleşmeden önceki değerini, V_b ; B Şirketinin birleşmeden önceki değerini ve V_{ab} ; birleşme faaliyeti sonucu oluşan AB Şirketinin değerini ifade etmektedir.

Firmalar, birleşme yoluyla sinerji elde etmek için, hem İçsel hem de dışsal unsurların göz önünde bulundurarak davranmaları gerekir.

İçsel unsurlar; firmanın, varlıkları, işgücünün ölçeği, genişleme veya işletme sermayesi yaratabilme yeteneği, üretim teknolojisinin cari durumu, üretilen çeşitli ürünler arasında kaynakların dağıtımı, yeni durumlar karşısında organizasyon yapısının genişleyebilirliği ve uyum gösterebilirliği gibi firmanın genel karakterlerini içerir.

Dışsallıklar ise; çeşitli üretim hatlarındaki rekabetin düzeyi, pazar talebinin şimdiki ve potansiyel ölçeği, üretim süreçleri ve teknolojiler, işgücü ve sermaye piyasalarındaki durum, İşletme çevresiyle ilgili yasal düzenlemeler gibi unsurlardan oluşmaktadır (Derkun 1997:19).

Birleşmeye karar veren iki şirketin birleşme görüşmelerine başlamadan önce, sinerji etkisini belirleyebilmeleri kritik önem taşımaktadır. Zira bu yolla "birleşme görüşmelerinde" daha avantajlı konumda olabileceklerdir. Şirket birleşmelerinden doğan sinerji, "ıskonto edilmiş nakit akımları yöntemi" kullanılarak belirlenebilir (Bingöl 1996:44).

1.2.2. Finansal Nedenler

Hızlı büyüyen işletmeler, büyümelerini finaslama güçlüklerle karşılaşabilirler. Bu işletmeler büyümelerini durdurmak yerine, düşünülen büyümeyi finaslama için gerekli olan likiditeyi, bu imkana sahip başka İşletmelerle birleşerek elde edebilirler (Şalter 1983:47).

İşletmelerin karşılaştıkları finansal problemlerin en önemlilerinden biri yetersiz çalışma sermayesidir. Bir işletme hızlı bir şekilde büyüyorsa, alacaklara, stoklara ve nakit gibi değerlere daha fazla yatırım yapmak ihtiyacı duyabilir. Nakit ihtiyaçları ya dağıtılmayan kârlarla ya da dışarıdan sağlanan fonlarla karşılanacaktır. Bununla birlikte, bir işletmenin ilk yıllarındaki kârlılığı büyük olasılıkla az olacağından işletme giderek artan bir finansman ihtiyacı içinde olacaktır. Bu ihtiyacın karşılanmasında borçlanmaya gitme yolu bir çok işletmece benimsenmesine rağmen, optimal sınırlar üzerinde borçlanma, daha fazla riskle karşı karşıya bırakacağından bu yol sınırsız olarak kullanılamayacaktır.

Finansal güçlük içindeki işletmelerin, bu güçlüğü aşmalarında çeşitli yollar uygulanabilir. Bu yollar arasında önemli bir yeri de "şirket birleşmeleri" almaktadır. İşletmelerin gerek iç faktörler nedeniyle ve gerekse işletmenin kontrolü dışındaki dış faktörler nedeniyle güçlüklerle karşılaştıklarında, beklenen verimliliğinin, istenilen verimlilikten daha düşük olması halinde tasfiye gerekli olacaktır; aksi takdirde işletmenin yeniden hayata kavuşturulması yolunda çabaların yapılması şirket açısından rasyonel bir davranış olacaktır.

Bir işletmenin diğer bir işletme ile birleşmesinde finansal nedenlerden biride finansal kaldıraç faktöründen yararlanmaktır. Bazı işletmelerin, özellikle küçük işletmelerin borç kullanmakta bazı sorunları vardır (Aşıkoglu ve Sevil 1995:34). Bu nedenle borç / özsermaye oranları optimalin altındadır. Daha fazla borçlanarak finansal kaldıraç etkisinden yararlanmak isteyen bir işletme, borç/özsermaye oranı düşük böyle bir firma ile birleşerek borçlanma kapasitesini arttırabilir.

Birleşme yoluyla işletmelerin finansal durumlarını güçlendirmesi iflas maliyetlerinin bugünkü değerini düşürecektir. "Karşılıklı Garanti" etkisi denilen bu durum işletmelerin hisse senedi sahiplerine de bir takım faydalar sağlayacaktır (Bruner ve Joseph 2004:23).

Birleşmelerin çoğu zaman firmaların sermaye maliyetini düşürdüğü görülmektedir. Örneğin, bir işletmenin kullanılmayan borç kapasitesi var ve birleşme sonunda bu kapasiteden faydalanıyorsa, doğal olarak sermayenin maliyeti de düşük olacaktır. Yine aynı şekilde hisse senedi ihracı yoluyla finansman sağlanırsa düşük ihraç maliyetleri sermaye maliyetinin daha düşük olmasına yol açacaktır.

İşletmelerinin birleşmesine neden olarak belirtilen finansal nedenlerde bazı özel durumlar da söz konusu olmaktadır. Bunlar kısaca (Akay 1997:80-81);

1. Birleşmeler ve Hisse Başına Kazanç: Zincir Mektup Oyunu

Yüksek Fiyat/Kazanç (F/K) oranına sahip bir işletme, bu yüksek F/K oranını düşük bir F/K oram olan ve görel olarak daha yavaş büyüyen bir firma ile birleşerek, sermaye yatırımları, ürün geliştirme veya faaliyet etkinliği sağlamak yoluyla gerçekleştirdiğinde, şirket uzun vadede bu birleşmenin sonucu olarak daha yavaş bir büyüme ve baskı altına alınmış F/K oranı ile karşılaşabilir. Fakat birleşme sonunda kısa vadede F/K oranı dramatik bir şekilde yükselebilir. Bu durumda hisse senedi sahiplerini işletmede tutmak için, genişlemeye devam edilmesi gerekir. Açık ki genişleme sonsuza kadar sürdürülemez, bir zaman sonra genişleme yavaşlayacak ve

bir noktada duracaktır. "Zincir Mektup" olarak adlandırılan bu durumu bir örnek yardımı ile de açıklanabilir.

Tablo 1'de A ve B Şirketlerinin birleşmeden önceki ve sonraki durumu gösterilmektedir. Buna göre, B şirketinin görece olarak daha zayıf bir büyüme yapısına sahip olmasından dolayı hisse senetleri A şirketinden daha az F/K oranından satılır.

Varsayalım ki devralma yoluyla birleşme ekonomik faydalar için yapılmaktadır ve birleşmiş firmanın değeri, birleşen firmaların ayrı ayrı değerlerinin toplamıdır. Yani A İşletmesinin birleşmeden sonraki değeri, A ve B işletmelerinin birleşme Öncesi değerlerinin toplamına eşit olacaktır. A İşletmesinin hisse senetleri, B İşletmesinin hisse senetlerinin iki katı fiyatla satılıyor. (Tablo 1) A İşletmesi kendi hisse senetlerinin 50.000 adedi için B İşletmesinin 100.000 adet hisse senedi devralabilecektir. Böylece A İşletmesi birleşmeden sonra 150.000 adet hisse senedini elinde bulunduracaktır.

Tablo 1. Birleşmenin Hisse Başına Getirişi ve Pazar Değeri Üzerine Etkisi

	A işletmesi (Birleşme Öncesi)	B işletmesi (Birleşme Öncesi)	A işletmesi (Birleşme Sonrası)
1. Hisse Başına Kazanç	2	2	2,67
2. Hisse Fiyatı	40	20	40
3. F/K Oranı	20	10	15
4. Hisse Sayısı	100.000	100.000	150.000
5. Toplam Kazançlar	200.000	200.000	400.000
6. Toplam Pazar Değeri	4.000.000	2.000.000	6.000.000
7. Hisse Senedine Yatırılan bir birimin kazancı (^)	0,05	0,10	0,067

Kaynak: (Ay ve Çelik 2002:26).

Birleşme sonucu olarak toplam kazanç birleşme öncesinin iki katıdır, fakat hisse senetlerinin sayısı sadece %50 oranında artmıştır. Hisse başına kazanç 2 TL.'den 2.67 TL.'ye yükselmiştir. Burada birleşme tarafından yaratılan reel bîr kazanç yoktur. İki firmanın bir araya gelmesi ile oluşan değerde bir artma olmamıştır. Hisse senedi fiyatı değişmediği için F/K oranı düşmüştür.

Sermaye piyasalarında, F/K oranı, hisse sahiplerinin pozisyonlarında anahtar rol oynar. Bir şirket hisse başına kazancını, normal üretim, satış ölçeği dışında da yükseltebilir. Örneğin başka bir şirket ile birleşerek bu oran sağlanabilir. Ama belirtildiği gibi, burada birleşmelerden kaynaklanan bir takım sorunlarla da karşılaşılması söz konusu olmaktadır.

2. Düşük Finansman Maliyetleri

İki firma birleştiğinde, ayrı ayrı firmaların borçlanacağından daha düşük bir faiz oranıyla borçlanabilirler. Ayrı ayrı iki firma borçlandığında birbirlerinin borçlarını garanti etmezler. Eğer bir firma başarısız olursa, tahvil sahipleri alacaklarını tahsil etmek için diğer firmaya başvuramazlar. Fakat birleşmeden sonra, her bir firma etkin olarak diğerinin borcunu garanti eder. Böylece bu garantiler, firmanın borcunu daha az riskli yapar ve borç verenler daha az faiz oranı talep ederler (Tunç 1996:87).

Daha düşük faiz oranı, her zaman birleşmeler için net bir kazanç anlamında değildir. Birleşme ile firmalar bu düşük faiz oranını, tahvil sahiplerine verdikleri daha fazla garanti yüzünden elde ederler. Burada net bir kazanç yoktur. Şöyle ki; veri bir tahvil değerinde gerekli faiz ödemelerini düşürebilir. Yani AB' nin ihraç ettiği 100 milyon \$ tahvilin geri ödenmeme olasılığı, ayrı ayrı A ve B firmalarının 50 milyon \$ lık tahvil ihraçlarından daha azdır. Eğer birleşme sürpriz olursa, bu tahvil sahipleri için olumlu bir gelişmedir. Artık tahviller bir firma yerine birleşmiş iki şirketçe garanti edilecektir. Hisse senedi sahipleri için ise, diğer şeyler sabit iken bir kayıp söz konusudur. Çünkü, tahvil sahiplerine karşılığında bir şey elde etmeden daha iyi bir koruma sağlamaktadırlar.

1.2.3. Ölçek Ekonomileri

İşletme büyüklüğü veya üretim ölçeğindeki artış nedeniyle şirketlerin kendi içinde sağladığı olumlu etkilere ölçek ekonomisi denir. Bu olumlu etki şirketin uzun dönem ortalama maliyetlerinin bir noktaya kadar azalması şeklinde görülür (Ay ve Çelik 2004:28).

Bu dünya pazarından pay alabilmek ve ölçek ekonomilerinden yararlanabilmek için şirketlerin büyümesi gerekmektedir. Büyümenin en kolay yolu şirketlerin birleşmeğidir (Sümer ve Pernsteiner 2004:6-8).

İşletmelerin amacı, pazar değerini, diğer bir deyişle firma sahiplerinin servetlerini en üst düzeye çıkarmaktır. İşletmeler bu amaçlarına ulaşabilmek için bir çok yol izlerler. Bunlardan biri de büyüme stratejisidir. Günümüzün artan uluslararası rekabet koşullarında işletmeler esas amaçları olan firma değerini hedeflenen düzeye ulaştırmak için tedarik, üretim, finansman, pazarlama ve yönetim fonksiyonlarında sinerji etkisinden yararlanarak büyümeye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu ise firmalara, faaliyet gösterdikleri sektörde yeterli düzeyde pazar payına sahip olmalarında önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Birleşme yoluyla ölçek ekonomilerinden yararlanma en çok yatay birleşmelerde görülmektedir. Yatay birleşme ile şirketler pazar paylarının artırılması ve rekabetin azaltılmasının yanı sıra, birleştiği şirketin araç gereç ve makinelerini piyasadan daha ucuza mal edebilecektir. Ayrıca hazır kapasitelerin devralınması bu kapasitelerin kurulmasından daha kısa sürede olacaktır.

Dikey birleşmelerde ise şirket, ya ileriye doğru en son tüketiciye kadar, ya da geriye hammadde kaynağına doğru genişleyerek dağıtım ve satın alımlarında daha fazla denetim olanağı sağlayabilir. Aynı ürünün farklı aşamalarında faaliyet gösteren şirketler arasında yapılan dikey birleşmelerin sakıncalı yönü, aynı dönemsel dalgalanmalara ve aynı gelişim evrelerine sahip pazarlara doğru genişlemedir. Bu tür birleşmelerde de ölçek ekonomilerinden yararlanma mümkün olmaktadır. Karma birleşmelerde Ölçek ekonomilerinden yararlanma daha az olmaktadır. Yeni teknolojiler sayesinde mesafelerin kısaldığı, sınırların kalktığı günümüzde şirketler için pazar tüm dünyadır (Uçaktürk 1999:18).

İşletmelerin büyüme stratejileri izlemelerinin temel nedeni olan ekonomik yararlar sadece üretim fonksiyonunda değil, tedarik, pazarlama, finansman ve yönetim fonksiyonlarında da görülmektedir. İşletmelerin büyümesi birçok durumlarda aynı ürün çeşidinden daha fazla üretilmesi şeklinde değil tamamen farklı ürün çeşitlerinin de üretim programlarına alınması şeklinde olmaktadır. Bu bakımdan İşletmelerin büyüme güdülerinin belirlenmesinde ölçek ekonomileri kuramı yetersiz kalmaktadır. Bunun yerine sinerji kavramı oldukça yararlı bir araç olarak kullanılmaktadır.

İşletmelerin büyümesi yoluyla ortaya çıkan sinerji etkisi genellikle şu faktörlerden kaynaklanır (Sümer ve Pemsteiner 2004:23):

- Büyüme sonucunda yetenekli yönetici ve personel çalıştırma olanaklarının artması; Büyük işletmelerin endüstrideki çıktı payları yükseldiği zaman, o endüstrideki ortalama ücretler de yükselir. Bu ise işletmenin yüksek ücretler ödeyerek yetenekli yönetici ve personeli çalıştırabilmesine olanak sağlamaktadır.
- İşletme riskinin azaltılması; Büyük işletmeler ürün farklılaştırması yoluna giderek riski azaltabilirler. Böylece, finansal risklerini düşürürler
- Büyük ölçekte üretimde bulunmanın maliyetler üzerinde olumlu etkisinin olması; hem ulusal pazarlarda hem de uluslararası pazarlarda firmanın pozisyonunu güçlendirir. İşletmelerin sektördeki diğer işletmelerle rekabet etmesinde önemli etkisi olan fiyatlar, verimlilik artışından kaynaklanan maliyetlerin azalması yoluyla düşmektedir.

Araştırma ve Geliştirme (AR-GE) faaliyetlerinin daha ekonomik ve etkin şekilde yürütülmesi; İşletmelerin büyük bir kısmı, AR-GE ve yeniliklerin daha büyük firmalar ve bütünlüştürmüş endüstrilerde gerçekleştiği görüşündedir (Tarakçı 1991:78). Büyük firmalar fazla fonunu AR-GE harcamalarına ayırabildikleri için daha fazla yenilik yaratabilmektedirler. Göreli olarak yenilikler büyük firmalarda daha fazla yaratılmasına rağmen, teknolojik gelişme ile büyük işletme arasındaki ilişkide, hangisi hangisinin sonucu ve hangisi hangisinin etkisi olduğu tam olarak kesin değildir. Teknolojik gelişme ile büyük işletme arasındaki ilişki çift yönlüdür. Büyük işletmelerde, güçlü sermaye yapısı sayesinde yüksek Ücret ödenerek yüksek düzeyde uzmanları çalıştırmanın, AR-GE çalışmalarını istenilen ve gereken en üst düzeye çıkarılmasının, işletme içinde teknik gelişmelere olanak sağladığı, büyük miktarda harcama gerektiren temel araştırmaların esas itibarıyla büyük işletmelerde yapılabildiği, ekonomik ve teknolojik gücün sağladığı rekabet üstünlüğü dolayısıyla büyük işletmenin daha büyüdüğü görülmektedir. Küçük işletmeler de mevcut olan esnekliğin teknolojinin uygulanmasında bir avantaj sağlamaktadır. Bunun yanında büyük işletmelerde teknolojik gelişmeyi frenleyici uygulamalar da görülmektedir. Büyük ve küçük işletmelerin yenilikleri uygulamada tamamlayıcı rol oynadıkları konusunda da görüşler bulunmaktadır. Buna göre, büyük işletmeler, büyük ölçekte AR-GE, üretim veya pazarlama gerektiren yenilikleri üretir ve uygularlar. Küçük işletmeler, bu yeniliklere, daha spesifik ve karmaşık unsurlarında katkıda bulunurlar. Bazen küçük işletmeler büyük işletmelerin devrettikleri yenilikleri geliştirerek kullanırlar. Artan sermayenin maliyetinin büyük firmalarda, küçük firmaların maliyetinden daha az olması da bir etkidir. Hisse senetlerinin büyük

miktarlarda çıkarılmasından dolayı artan sermayenin birim başına maliyetinin daha düşük olması söz konusu olmaktadır (Aydın 1990:150).

Büyük firmalar sermaye artırımına gittikleri zaman yatırımcılara düşük çıkarma maliyetinden doğan anı ekonomilerinin yanı sıra düşük riskte teklif ederler. Büyük firmaların düşük riskli faaliyetleri, düşük sermaye maliyetini korumalarını mümkün kılmaktadır. Büyük firmaların hisse senetleri ve tahvillerinin alıcılarının düşük bir nominal geliri elde etmelerine karşılık, düşük nominal getirili hisse senedi alıcıları, yüksek riske göre düzeltilmiş getiriler elde ederler. Diğer bir deyişle yüksek bir reel gelir elde ederler. Böylece sermaye sağlayanlara arttırılmış reel getiri sunulması, yatırım oranını arttırır (Ay ve Çelik 2004:57).

Genel olarak firmaları büyümeye iten temel etmenin ekonomik olduğu görüşüne rağmen, firma sahipleri veya firmayı yönetenlerle ilgili psikolojik faktörler de şirketlerin büyümesinde rol oynayabilir. İşletme ne kadar büyürse kendisinin de o kadar yükseleceği, güçleneceği düşüncesi bazı şirket sahip veya yöneticilerini şirketlerini büyütme çabalarına itmektedir. Ancak, işletmelerde varolan "temsil sorunu" nedeniyle bu durum her zaman işletmenin pazar değerini arttırıcı bir unsur olarak değerlendirilemez. İşletmelerin büyüme biçimleri genel olarak içsel büyüme ve dışsal büyüme olarak iki kategoriye ayrılmaktadır (Uğur 1998:27).

1.2.3.1. İçsel Büyüme

İşletmelerin normal çalışma süreçleri içinde oluşturdukları ya da sağladıkları fonları yeni projelere yatırarak gerçekleştirdikleri büyüme biçimine İçsel büyüme denir. İçsel büyüme, satışları arttırarak, yeni ürün alanlarına girerek yada yeni hizmetler üreterek veya benzer yollarla olabilmektedir (Can 1993:74).

1.2.3.2. Dışsal Büyüme

Bir işletmenin, diğer işletme veya işletmelerin tamamını veya bir bölümünü ele geçirerek veya yönetimlerini denetim altına alarak büyümesine dışsal büyüme denir (Bengtsson 1991:22). İçsel büyüme stratejisinin aksine, şirketin yalnız kendi yarattığı kaynaklarla büyümesi yerine diğer şirketleri tamamen veya kısmen devralması veya diğer işletmelerle çeşitli şekillerde işbirliğine giderek büyümesini öngörmektedir. Bu strateji işletmenin kendi mevcut faaliyetlerini geçmişte olduğu gibi sürdürdüğü takdirde satış ve kârlar bakımından erişeceği hedeflerden daha yüksek hedeflere ulaşabilmek için başka işletmelerin kurulmuş ve çalışmakta olan ürün ve hizmetlerini satın alma veya onlarla birleşme yolunu

tercih etmesidir (Eren 2000:242). Bu büyüme biçimi, ekonomik yapının gelişmesi, üretim tekniğinin değişmesi, yeni üretim yöntemleri uygulamaya konulması ile özellikle yirminci yüzyıl başından itibaren önem kazanmış ve geniş ölçüde uygulanmaya başlanmıştır.

Büyüme stratejisi izleyen bir işletmenin bu iki seçenektan hangisini seçeceği konusunda karar verirken, birçok unsuru göz önünde bulundurması gerekir. Aşağıdaki durumların varlığı halinde dışsal büyüme daha elverişli bir büyüme biçimi olarak değerlendirilir (Türk 1986:42-43);

- İşletme ihtiyaçlarının veya pazardaki istikrarsızlığın piyasaya hızla girişi önemli hale getirdiği zaman,
- İşletmenin ihtiyaç duyduğu yetenekli bir yönetimin istihdam edilmesi ile önemli bir fırsatın değerlendirilmesi durumunda,
- Her şeye rağmen işletmenin kapasitesini artırma zorunda kalınması durumunda,
- Dışarıdan getirilen bir ürünün işletme içinde geliştirildiği takdirde daha fazla maliyetli olması olasılığı durumunda,
- Yeni endüstrilerde pazar payı istikrarlı bir duruma gelmiş ve pazara yeni giren için mevcut rakiplerden pazar payı alınmasının zorlaştığı durumlarda,

İşletme sinerji noksanlıklarını içte yapılacak düzenlemelerle gidermeye çalışabilir. Ancak bunun maliyeti daha fazla olacaktır. Daha da önemlisi çok zaman alıcı olabilmektedir. İşletmenin gerekli üretim, yönetim, pazarlama ve finansman yeteneği kazanması için geçecek sürede pazar rakipler tarafından ele geçirilmiş olabilir. Alternatif olarak işletme şu anda istenilen sinerji paketine sahip olan bir başka işletme ile birleşmek (dışsal büyüme) yoluyla "birden oluşan sinerji" de elde edebilir (Yaltı 1988:27). Dışsal büyüme stratejisi, çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilir. Bunlar (Clark 1991:44-45),

- Faaliyetlerin birleştirilmesi ve tam kontrol olmaksızın beraber tröstleşme yönünde işbirliğini sağlayıcı yollar:
 - Protokol
 - Pools, kartel
 - Çıkar grupları
 - Yönetim kurulu üyelerinin aynı kişiler olması

- Bağımsız birimlerin bağımsızlıkları koruyarak koordine birimler haline getirilmesi;
Tröstler
Holding şirketler
- Bağımsız birimlerin birinin yada her ikisinin bağımsızlığının ortadan kalkarak birleşmesi;
 - Birleşme

Dışsal büyüme yollarından birisi olarak ifade edilen birleşmelerin en önemli Özelliği en az bir firmanın bağımsızlığını yitirmesidir. Bağımsızlığını yitirmek kavramı istetmenin veya işletmelerin hem ekonomik hem de hukuki bağımsızlığını kaybetmesini içerir (Tekinalp 1998:14).

Bir işletmenin ekonomik bakımdan bağımsız sayılabilmesi için o işletmenin yönetim ve muhasebe özerkliğine sahip olması, üretim finansman ve pazarlama politikasının kendi ekonomik amaç ve çıkarları doğrultusunda, kendi yapısı içinde belirlenmesi, bu yoldaki ekonomik planlama ve karar yetkilerinin kendi yapısı içinde kalması kısaca başka bir işletmenin ekonomik egemenliği altında bulunmaması gerekir (Bengtsson 1991:52).

İşletmenin kendi başına hukuk işlemlerin öznesi veya konusu olması ise hukuki bağımsızlık olarak ifade edilebilir. Birleşmeler genellikle yeni pazara girmek, yeni bir üretim hattı kurmak ve bir global pazarda etkin rekabet edebilmek için sinerji etkisinden yararlanmak isteyen bir firmanın izleyeceği en hızlı yollardan biridir. Böylece bir avantajın yanından unutulmaması gereken bir durum da şirketlerin hatalı değerlendirilmesi, şirket kültürlerinin uyuşmaması, birleşen şirketlerin birbirlerinin sorunlarını da devralmaları ve birleşen firmaların yönetici performanslarının yeterli düzeyde olmaması, birleşme faaliyetinden beklenen olumlu sonuçların ortaya çıkmasını engeller (Taş 1995:10).

Birleşmeler devralma ve birleşme olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir (Ay ve Çelik 2004:64):

- Devralma : Bu tür birleşmede, bir işletme diğer bir işletme veya İşletmeleri tüm aktif ve pasifleriyle devir veya diğer bir deyişle satın almakta, devralınan firma veya firmaların tüzel kişilikleri ortadan kalkmaktadır. Devralmada bedel nakden ödenebileceği gibi devralınan firma veya firmaların sahiplerine, devralan firmanın hisse senetleri verilmek, daha geniş bir ifadeyle ortaklık hakkı tanımak yoluyla ödenebilmektedir.

•Birleşme: İki veya daha fazla firmanın bir araya gelerek (tüzel kişiliklerini kaybederek) yeni tüzel kişilik oluşturmaları kavramını ifade etmektedir (Ülgen ve Mirze 2004:321).

Birleşmelerin iki şekilde ifade edilebilmelerine rağmen bu çalışmada genel ve toplayıcı bir kavram olarak "birleşme" kavramı her iki tür birleşme içinde kullanılmıştır. Büyüme kavramı içinde tanımlanan şirket birleşmelerinin finansal yönetim açısından bir takım özellikleri bulunmaktadır. Şirket birleşmelerinin temel özellikleri genel olarak şu şekilde sıralanabilir (Tarakçı 1995:26).

a. Birleşmelerden kaynaklanan faydalar sinerji olarak adlandırılır.

b. Bir şirket başka bir şirket ile birleştiği zaman karmaşık muhasebe, vergi ve yasal etkileri vardır.

c. Birleşmeler firma sahiplerinin önemli bir kontrol aracıdır. Bir takım birleşmelerin altında yatan sebep olarak varolan yöneticiler ile hisse senedi sahipleri arasındaki çıkar çatışmasının sonucu olduğu görülmektedir. Bir firmanın başka bir firma ile birleşmesi yöneticilerinden memnun olmayan hisse senedi sahiplerinin bunları değiştirme yollarından birisidir.

d. Toplam birleşme faaliyeti ile sermaye piyasalarının performansı arasında pozitif bir ilişkinin varolduğu konusunda her ülke için ulaşılamamaktadır. Pozitif ilişkinin A.B.D için kanıtlanmasına karşın, diğer ülkeler için kanıtlar görece olarak çok daha azdır.

e. Birleşme analizleri sıklıkla, şirketlerin içerdikleri toplam değer üzerine odaklanmıştır.

f. Birleşmeler bazen dostça olmayan işlemleri içerir. Bir şirket başka bir şirket ile birleşmeye karar verdiğinde, bu her zaman centilmence görüşmelerle olmaz. Birleşme tehdidi ile karşı kalan hedef firma , zehirli hap, yeşil mektup ve beyaz şövalye gibi savunma taktiklerini uygulayabilir. Günümüzde çok az büyük şirket hariç, şirketler, rakip yönetim guruplarının saldırılarına karşı bağımsız değillerdir. Hızla küreselleşen ve derinleşen sermaye piyasaları şirketlerin başka şirketlerce birleşmelerini kolaylaştırmakta ve ekonomik kılmaktadır.

1.2.4. Çeşitlendirme

Herhangi bir firmanın faaliyette bulunduğu endüstrilerin sayısını arttırması anlamına gelen çeşitlendirme, riskten kaçınmak isteyen bir çok firmanın birleşmesinde belirleyici faktör olmaktadır. Doğal olarak çeşitlendirme ile işletmelerin belirli bir alanda uzmanlaşma derecesi düşecektir. Pazarlardaki gelişmeye ve teknolojinin artan karmaşıklığına rağmen, işletmelerin uzmanlaşmadan daha fazla çeşitlendirmeye gitme yolunda eğilim gösterdikleri görülmektedir.

İşletmelerin çeşitlendirme yoluyla büyümelerinin bir çok nedenleri vardır. Bu nedenler ekonomik olabileceği gibi, hukuksal da olabilir, örneğin, bazen monopollerden kamu çıkarlarını korumayı hedefleyen yasal düzenlemelerden dolayı aynı endüstri içinde gerçekleştirilmek istenen birleşmelere izin verilmez. Büyümek isteyen işletme zorunlu olarak başka endüstrilerde faaliyet gösteren firmalarla birleşme yolunu seçmeleri gerekecektir.

Farklı endüstrilerdeki firmalar, farklı seviyelerdeki kârlılık ve ekonominin genişleme ve daralma zamanları süresince nakit akımlarının farklılığı ile karşılaşılırlar. Birçok işletme birleşmelerinde çeşitlendirme, kazançlardaki veya satışlardaki istikrarsızlığı azaltmada bir araç olarak kullanılmaktadır. İşletmeler dönemsel dalgalanmalara karşı aynı derecede hassas değildirler. Çeşitli sektörler hatta aynı sektördeki işletmeler arasında bile, dönemsel dalgalanmalara karşı tepkileri farklı farklıdır. Dolayısıyla, dönemsel dalgalanmalardan fazla etkilenen işletmeler istikrarlı işletmeler ile birleşerek, bir dereceye kadar istikran sağlayabilirler. Ayrıca hisse sahipleri satışlarında yada gelirlerinde istikrar olmayan, büyük dalgalanmalar gösteren İşletmeleri yüksek riskli işletmeler olarak değerlendirirler. Dolayısıyla bu tür İşletmelerin hisse senetlerinin fiyatları düşük olacaktır. Birleşme ile istikrarın sağlanması durumunda işletmenin piyasa değeri artacaktır (Aşıkoglu ve Sevil 1995:44).

Çeşitlendirmenin bir nedeni de riski dağıtmaktır. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler için yeni bir ürün kuşağına girmenin riski büyüktür. Buna karşılık birleşme yoluyla çeşitlendirmeye gitmek riski önemli ölçüde azaltacaktır. Ama bu olumlu etkinin her zaman gerçekleşmesi kesin değildir. Yani çeşitlendirme ile sağlanan kazancın hisse senedi sahipleri için avantajları açık değildir. Eğer hisse sahipleri çeşitlendirme yapmak istiyorlarsa, kendi sahip oldukları portföy yatırımlarını çeşitlendirmek yoluyla da gerçekleştirebilirler. Yapılan birçok ampirik çalışmada yatırımcıların, çeşitlendirilmiş firmalara çeşitlendirme yaptığı için prim ödedikleri sonucuna ulaşılmamıştır (Çelik 1999:67).

Buna karşın kişisel çeşitlendirmenin firma çeşitlendirmesinden daha maliyetli olabileceği hakkında istisnai örneklerde vardır. Örneğin, halka kapalı bir şirketin çoğunluk hisselerine sahip bir yönetici açısından, şirketin durumu çok iyi olmasına rağmen, yumurtaları aynı

sepete koymuştur. Çeşitlendirme yapmak için hisselerin önemli bir kısmını satabilir ama bu büyük miktarda gelir vergisi ile sonuçlanacaktır. Yönetici açısından başka bir alanda faaliyet gösteren başka bir firma ile birleşmek daha iyi sonuçlar doğurabilecektir. Eğer birleşme işlemi uygun bir şekilde yapılmışsa, gelir vergisi ertelenebilir ve yumurtalar artık bir sepet yerine iki sepete konulmuş olur.

Çeşitlendirme ile sermaye dağılımında ve yönetiminde etkinlik artırılabilir. Fakat bu her çeşitlendirmenin sermaye verimliliğini arttıracığı anlamın da gelmez. Ancak işletme başarısında kritik önemi olan kaynaklara veya uzmanlığa, birleşen işletmelerden birinin sahip olması durumunda söz konusu olabilecektir.

Bir çeşitlendirme stratejisinin işletme değerini arttırabilmesi, diğer bir deyişle, ortakların servetini arttırabilmesi için aşağıda belirtilen iki koşuldan en az birinin gerçekleşmesi gerekir (Cobb 1988:42),

- Çeşitlendirme faaliyeti sonucunda sağlanacak gelir akımının, birleşen işletmelerin portföy yönetimleri sonucunda gerçekleştirebilecekleri gelir akımından daha büyük olması,
- Çeşitlendirme faaliyeti sonucunda sağlanacak gelir akımının değişkenliğinin birleşen işletmelerin portföy yönetimleri sonucunda gerçekleştirecekleri gelir akımının değişkenliğinden daha çok artması gerekir.

1.2.5. Serbest Nakit Akımlarının Kullanılması

Şirket içinde yeni yatırımların finansmanı için gerekli olanın dışındaki nakit akımlarına serbest nakit akımları denir. Birçilde kullanabilme arayışı içinok şirket günümüzde serbest nakit akımlarıyla karşı karşıya kalmakta ve bunları kârlı bir şekilde olmaktadır. Son beş yılda, Amerika Birleşik Devletleri'nde, 1.300'den fazla şirket, kasalarında 150 milyar \$'ı aşkın nakit bulundurmaktadır. Şirketler açısından önemli miktarlara ulaşan serbest nakitin rasyonel bir şekilde kullanımı şirketin değerini etkilemesi bakımından son derece Önemli hale gelmektedir.

Şirketler bu fazla nakit akımlarını kullanmakta farklı alternatiflerle karşı karşıyadırlar. Bunlar (Örten 2004 :140-141);

- Temettü Ödemek
- Kendi Hisse Senetlerini Geri Satın Almak
- Menkul Kıymetlere Yatırım Yapmak
- Başka Bir Firma İle Birleşmek

Şirket eğer ek temettü öderse, hisse sahipleri ek temettünün dağıtımında gelir vergisi ödemek zorunda olacaklardır. Hazine bonusu gibi pazarlanabilir menkul kıymetler nakitin geçici bir süre için bağlanacağı uygun bir yer olarak düşünülebilir. Ancak bu tür menkul kıymetlerin kârlılık oranı hisse sahiplerinin bekledikleri kârlılık oranından daha az olabilir. Hisse senedinin geri satın alınması, geriye kalan hisse senedi sahipleri için bir sermaye kazancı doğurabilir. Fakat eğer hisseleri satın almak için şirket yüksek bir fiyat ödeyecek ise dezavantajlı olabilecektir (Ataman 1996:97).

Eğer şirket içinde, kârlı organik büyüme fırsatları hisse sahipleri için serbest fonların getirilerinden daha az ise, yöneticiler diğer bir firma ile birleşmeyi tercih edebilirler. Böylece bu yolla yöneticiler fazla fonların kontrolünü de sağlayabilirler (Clark 1991:32).

Hisselerin geri alınması eğer sermaye kazancı vergileri, temettü gelirleri üzerinden alınan gelir vergisinden daha az ise, hisse sahipleri birleşme yoluna gitmek için veya hisselerin yeniden satın alınması için bu serbest nakitlerin kullanılmasını temettü olarak almaya tercih edeceklerdir. Bu anlamda birleşmelerin seviyesini vergiler etkileyebilmektedir.

Firma kendi hisse senetlerini geri satın almak istemiyorsa, başka bir firmanın hisse senetlerini satın alabilir. Böylece fazla nakit akımları, iyi yatırım imkanlarından yoksun olan böyle bir firma, sermayesini daha etkin olacak şekilde yeniden düzenlemek yolu olarak nakit ödenerek finanse edilen birleşmelere gidebilir. Eğer fazla nakit yeniden yatırım yerine hisse senedi sahiplerine temettü olarak ödenirse, ileri şirket vergilerinin ödenmesi gibi ek yükümlülükler yükleyecektir (Sönmezsoy 1997:48).

Bazı firmalar fazla nakde sahiptirler ve ne hisse sahiplerine bunu dağıtırlar, ne de birleşme yoluyla kullanırlar. Bu tür firmalar bazen kendilerini naklini daha etkin olacak şekilde yeniden düzenlemek isteyen başka bir firmanın hedefi konumunda bulurlar. Örneğin petrol fiyatlarında dalgalanmaların olduğu 1980 lerin başında birçok nakit zengini petrol şirketleri kendilerini ele geçirilme tehdidi ile karşı karşıya bulmuşlardır (Kavak 2005:22).

1.2.6. Vergi Avantajlarından Yararlanmak

Vergi kazançları bazı birleşmeler için güçlü bir teşvik edici unsurdur. Günümüzde tüm dünyada Özellikle Amerika Birleşik Devleti eri'nde, vergi avantajları birleşme faaliyetleri içinde önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Vergi motivenin birleşmelere olumlu etkisinin yanında sosyal fayda açısından olumsuz etkilerinin olacağı da kesindir. Birleşme sonucu ortaya çıkan birleşme karının vergilendirilmemesi, sosyal fayda açısından istenmeyen bir durumdur.

Bundan dolayı bir çok ülke vergi uygulamalarında, birleşmeden kaynaklanan karı vergilendirmek veya muafiyet kapsamına almak yerine verginin ertelenmesi yoluna da gidilmektedir.

Birleşmelerden doğan olası vergi avantajları şu durumlarda ortaya çıkabilir (İpekçi 2002:364-365) :

- Net faaliyet zararı olan firma ile birleşme yoluyla vergi avantajlarından yararlanma
- Kullanılmayan borç kapasitesinin kullanılması
- Artık fonların kullanılması
- Amortisman ayırımından kaynaklanan vergi avantajları

1.2.6.1. Net Faaliyet Zararı Olan Bir Firma İle Birleşme

Birikmiş zararlar nedeniyle gelecek yılların kârlarından indirim yapma olanağına sahip işletmeler, kârlı bir işletme ile birleşerek zarar indirimi nedeniyle vergi kanunlarının öngördüğü sınırlar içinde birleşmenin sağlayacağı kârlar üzerinden vergi ödemek olanağını elde edebilirler. Eğer vergi yasaları, kârlı bir firmanın zararlı bir firmayı devralması halinde bu zararın vergi matrahından indirilmesi olanağı tanıyorsa, böyle bir vergi avantajı zararlı bir firma ile birleşmeyi özendirir.

Tablo 2 . A ve B İşletmelerinin Birleşmesinin Vergi Etkisi (YTL).

Birleşme öncesi	Birleşme Sonrası					
	Firma A		Firma B		Firma AB	
	1	2	1	2	1 . Durum	2. Durum
Vergilendirilebilir Gelir	200	-100	-100	200	100	100
Vergi	92	0	0	92	46	46
Net Gelir	108	-100	-100	-100	54	54

Kaynak: (Ay ve Çelik 2004:38).

Tablo 2 A ve B Şirketlerinin vergi öncesi gelirini, vergileri ve vergi sonrası net geliri göstermektedir. A Şirketi birinci durumda 200 YTL. kazanacaktır, fakat İkinci durumda 100 YTL.'lik bir zararı söz konusudur. Buna göre, A Şirketi birinci durumda 92 YTL. vergi öderken, 2. Durumda vergi ödemeyecektir. Eğer A ve B firmaları ayrı ayrı faaliyet gösteriyor olsalar, vergi otoritesi her iki durumda da 92 YTL. vergi geliri elde edecektir. Bunun yanında eğer A ve B şirketleri birleşirlerse yeni şirket, AB, hem birinci durumda hem de ikinci durumda 54 YTL. vergi ödeyecektir. Açıkça ki A ve B Şirketleri birleşirlerse daha az vergi ödeyeceklerdir. Bu örneğe göre, firmalar bu tür potansiyel vergi avantajları sağlamak için vergilendirilebilir kârlara ihtiyaç duyarlar.

Bazen bir şirket, kendi Özel durumundan dolayı potansiyel vergiye sahiptirler, ancak bu avantajlardan yararlanmak için kâra sahip olmayabilirler. Böyle bir şirket ile birleşme ile de vergi avantajları sağlanabilecektir.

1.2.6.2. Kullanılmamış Borçlanma Kapasitesi

Optimal Borç/Özsermaye oranına sahip bir şirket, ek borçlanma yoluna giderse ek borçtan kaynaklanan finansal baskı maliyetleriyle karşılaşmasından dolayı, borçlanmaya giderek vergilendirilebilir gelirini düşürmesine rağmen, ek maliyetlere de katlanmak zorunda kalacaktır.

Böyle bir durumdaki şirket, optimal Borç/Özsermaye oranının altında borç seviyesindeki bir firma ile birleşme yoluna giderse, yeni şirketin Borç/Özsermaye oranı daha düşük olacaktır. Böylece sağlanan ek borçtan vergi avantajı sağlanacaktır.

1.2.6.3. Serbest Nakit Akımları Yardımıyla Birleşerek Vergi Avantajı Sağlama

Belirtildiği gibi serbest nakit akımlarına sahip olan firmalar, bu fonları kullanmakta değişik alternatiflerle karşı karşıya kalacaklardır. Bu alternatifler vergi yasaları açısından değerlendirildiğinde, bir takım vergisel sonuçlan olacağı görülmektedir (Ay ve Çelik 2004:39).

1.2.6.4. Amortisman Ayırımından Kaynaklanan Vergi Avantajları

Diğer bir vergi teşviki de amortisman tabi maddi duran varlıktan arttırmak yoluyla vergi avantajı sağlamaktır. Enflasyonist ekonomik ortamlarda tarihi maliyetlere dayanan düşük amortisman ayırmanın dezavantajlarından kaçınmanın bir yolu birleşmelerdir (Ay ve Çelik 2004:40). A.B.D.'nin vergi sistemine bakıldığında, bireysel ve şirket seviyesinde vergi yasaları birleşmeler için birtakım karmaşık koşullar getirmiştir. Bu alanda vergi sistemi nötr değildir. 1986 yılında çıkan Vergi Reformu Yasası'nda şirket birleşmelerinden kaynaklanan vergi avantajlarına limit getirilmiştir. Ayrıca Amerikan Gelirler Genel Müdürlüğü, İRS (International Reporting Standarts), eğer birleşmenin temel amacı federal vergilerden kaçmak olduğu kanısına varırsa, birleşmeye izin vermeyebilir. Federal vergi yasaları, ileriye ve geriye taşıma hükümlerine göre, firmalara çeşitli dönemlerin kâr ve zararlarını mahsup etme İznini vermektedir. Kârlı fakat cari yılda zararı olan bir firma, geçmiş üç yılda ödediği gelir vergisinden bunu indirebilir. Ayrıca, zararı İleriye doğru 15 yıl taşıyabilir. Böylece bir şirket birleşmesi, kullanılmamış bir vergi korumasını (ileriye ve geriye taşıma yöntemleriyle mahsup) istismar edilmesini engellemek için firmaların ne kadar vergi avantajı sağlanacağını göstermek zorundadır (Sümer ve Pernsteiner 2004:58).

1.2.7. Etkin Olmayan Yönetimin Elimine Edilmesi

İşletmeler, yeniden yapılanmalarını gerektiren pazar koşullarında veya teknolojik değişmelerle karşı karşıya kaldıklarında, durumun gereklerini yerine getirebilecek yönetim kadrosuna sahip olması gerekecektir. Ücretli yöneticilerin, bu değişime cevap veremediği durumlarda şirketin pazar değerini arttıracak gelişmelere karşı kayıtsız kalan yönetimin elimine edilmesi gerekecektir.

Etkin olmayan yönetim, sınırlandırılmış bir zaman aralığı için söz konusu olabilir. Fakat uzun zaman aralığında eğer piyasa etkin İse, etkin olmayan yönetim "tanımlanmış" olabilecek ve piyasa mekanizması bunların değiştirilmesini sağlayabilecektir. Bu durum sadece basit olarak şirkette kötü yönetim için değil, yöneticilerin hisse senedi sahiplerinden farklı çıkarlarının olabilmesinden de kaynaklanabilir. Yöneticiler ücretlerinden ayrı bir gelir sağlama eğiliminde olabilirler. Bunun maliyeti İse doğal olarak hisse senedi sahiplerine yansıtacaktır. Kaynakların yanlış yönetimi olarak ortaya çıkan bu durum işletmeler için bir takım sorunlar da doğuracaktır.

Yetenekli bir yönetimden yoksun bulunan ve yüksek yetenekli yöneticiler istihdam etme olanakları kısıtlı firmalar, birleşme yoluyla yönetim sorunlarına çözüm arayabilirler. Yönetim sorunları bulunan firmalar iki seçenekle karşı karşıya kalacaklardır; ya mevcut organizasyon ve yönetimle tedrici bir durgunluğu kabullenerek faaliyetlerine devam ettirecekler veya yeterli yönetime sahip firmalar ile birleşerek büyüme şansını devam ettirecektir. Bu açıdan bakıldığında, birleşme ile firmaların etkinliklerini yükseltmelerinin Özel faydalar sağlamanın yanında sosyal faydayı da arttıracığı görülmektedir. Doğal olarak birleşme, yönetim fonksiyonunu daha etkin hale getirmenin tek yolu değildir. Fakat birleşme, bu anlamda bazen işletmelerce temel ve pratik yol olarak görülür.

1.2.8. Gelir Anımı

Firmaların birleşmelerinin önemli bir nedeni de birleşme sonrasında, ayrı ayrı iki firmadan daha fazla gelir yaratılmasıdır. Artan gelirler, pazarlama kazançlarından , stratejik faydalardan ve pazar gücü elde edilmesinden kaynaklanabilir (Uğur 1998:22).

Birleşmelerin genellikle işletmelerin pazarlama fonksiyonunu düzelterek daha büyük faaliyet kazançları elde edilmesine yol açar. Pazarlama fonksiyonu açısından firmanın stratejisi firmanın cari müşterileri için yapılan hizmetleri iyileştirmek ve seviyesini korumak üzerinde odaklanmış olabilir. Bu strateji tam olarak geliştirildiğinde hedef firmanın kriteri oluşturulmuş olabilir. Yeni müşteriler geliştirmek, birleşmenin anahtar nedenidir. Bu strateji firmanın varolan uzmanlık ve kümülatif bilgisini kullanarak gerçekleştirilecektir (Akay 1997:18).

Bazı birleşmeler, birleşme sonunda stratejik avantajlar vadeler. Eğer bunlar gerçekleştirilirse, standart yatırım olanaklarına göre daha fazla tercih edilecektir, örneğin dikiş makinesi üreten bir şirket, bir bilgisayar firmasıyla birleşirse, gelecekte bilgisayar destekli dikiş makineleri üretimi teknolojisi gerçekleştirilebildiğinde, firmaların gelecekteki pozisyonu daha iyi hale getirilecektir.

Birleşen şirketlerin, ürettikleri mal ve hizmetlerin pazarları için birbirleriyle rakip olduğu yerde, bir birleşme, monopol veya en azından birleşen firmalar için daha büyük bir pazar payı sağlayacaktır (Akgüç 1994:81).

Bir firma, diğerk firma ile rekabet düzeyini düşürmek için birleşebilir. Pazarda rekabet düzeyi azalırsa fiyatlar yükselir ve faaliyet gösteren firma açısından monopolcü kârları görülebilir. Bu açıdan yaklaşıldığında, pazardaki rekabeti azaltma amaçlı birleşmenin sosyal fayda sağlayamayacağı açıktır. Bundan dolayı da, ülkelerin rekabetin korunmasıyla sorumlu organlarınca, birleşmenin gerçekleşmesi engellenebilir.

Ampirik bulgular, artan pazar gücünün birleşmenin belirgin bir sonucu olduğunu göstermektedir. Eğer pazarda rekabet seviyesi, birleşme yoluyla yükseliyorsa, endüstrideki tüm firmalar, endüstride üretilen ürünlerin fiyatlarının yükselmesinden dolayı fayda sağlayabilirler (Aydın 1990:61).

1.2.9. Yeni Pazarlara Girme

Birleşmeler çoğunlukla yeni pazarlara ve endüstrilere girmenin en hızlı yoludur. Yeni alanlara girmek isteyen, yeterli bilgi birikimi olmayan veya uygun bir dağıtım ağı eksik olan bir şirketin, yeni alanlara girmesi hem riskli hem de maliyetli olacaktır. Çünkü birleşme yoluyla hızlı büyüme, etkin hale gelmiş veya çok zorlu bir rakip haline gelen bir firma için doğrudan doğruya gerekli kritik ölçek sağlar.

İşletme için çok farklı bir ürün pazarına girmek veya yabancı olduğu bölgesel veya uluslar arası pazarlarda faaliyette bulunabilmek, bazı hallerde zor olmanın ötesinde engellenebilmektedir. Pazarda gerekli bilgi ve deneyime sahip bulunmayan işletme için en kolay yol, birleşmeler ve satın almalarla pazara girmektir (Ülgen ve Mirze 2004:313).

Gelişmiş teknolojileri başarılı bir şekilde uygulamadaki tereddütler yeni kurulmuş bir firma için de fazla olacaktır. Bir endüstriye yeni girmiş şirket, büyük giderler ve uzun bir zaman aralığı için negatif nakit akımlarıyla karşılaşacağından daha riskli halde olacaktır. Kurulu bir firma ile birleşme, şirketlere, yüksek riskli yatırımlarda başarı şansını arttıran imkanlar sağlayacaktır.

1.3. Birleşme Süreci ve Finansmanı

Başarıyla tamamlanmış şirket birleşmeleri olduğu kadar oldukça fazla tamamlanamayan şirket birleşmesi çabaları vardır. Birleşmelerin tamamlanamamasının altında yatan ana sebep, firmalar arasındaki anlaşmazlığın büyük olmasından kaynaklanıyor olmasına rağmen bir kısmı da şirketler arasındaki "fayda açığının" çok büyük olmamasına karşın birleşme sürecinin sonuclanamamasıdır. Birleşme kararı bir şirketin yaşamında her zaman karşılaşılan bir olay değildir. Birleşme süreci, karmaşık ve zor bir süreçtir. Şöyle ki birleşme süreci

tamamlanıncaya kadar firma yaklaşık 2.000 temel adım atar ve 10.000 rutin olmayan karar verir (Robertson 1987:14).

Birleşme süreci, genel olarak üç aşamada gerçekleştirilmektedir. Bunlar (İpekçi 2002:320);

- Birleşmenin planlanması,
- Birleşilecek şirketlerin araştırılması ve seçimi,
- Belirlenen şirket ile görüşme aşamalarıdır.

Süreç içinde bu aşamalar bir "kilometre taşı" olarak tanımlanabilir. Her bir aşama birleşecek firmalar için diğer bir aşamaya geçme, ayrıntıya girme veya sürece "devam etme" veya "devam etmeme" karar niteliğindedir.

1.3.1. Birleşmelerin Planlanması

Birleşme, şirketler için riskli ve maliyetli bir faaliyettir. Şirketin birleşme kararı; yöneticileri, çalışanları, işletmeye mal satanları, tüketicileri, yatırımcıları ve İşletmenin İçinde yer aldığı toplumu ilgilendirir. Bu açıdan bakıldığında hiçbir yatırım kararı bir işletmenin aktif ve pasifi ile diğer bir işletme ile birleşmesi kadar kapsamlı olmadığı gibi, geriye dönülmez bir nitelikte taşımaz.

Bu kadar önemli olan bir kararın verilmesi iyi bir planlamaya dayandırılmış olmalıdır. Bunun yanında şirketlerin birleşmesi tamamlansa bile ortaya çıkan şirketin başarılı olması diğer nedenlerin yanı sıra birleşme faaliyetinde planlamaya yeterli zaman ayrılmasına bağlıdır. Özellikle birleşme sonrası ortaya çıkabilecek entegrasyon sorunlarının aşılması, planlama sürecinin başarısına bağlı olmaktadır.

Birleşmelerde planlama ile birleşmenin başarısı arasında yapılan ampirik çalışmalarda, birleşmenin başarısında en önemli etkenin insanların yetenekleri ve birleşme için yapılan planlama aşaması olduğu görülmüştür.

Birleşmelerin planlanması aşaması, şu adımların atılmasını gerekli kılar (Bellek 1999:52):

- İşletmenin uzun dönemli amaçlarının belirlenmesi,
- Belirlenen amaçlara ulaşmada araçların seçilmesi,
- Birleşmenin işletmenin uzun dönemli amaçlarıyla uygunluğunun araştırılması,
- Potansiyel şirketleri analiz etmek için kriterlerin geliştirilmesi.

Birleşme faaliyetinin ilk yaşamsal adımı amaçların belirlenmesidir. İşletme amaçlarının belirlenmesi; yatırım politikalarının saptanmasında, kaynakların seçiminde ve yatırım proje ve programlarının hazırlanmasında yöneticilere yol gösterir. İyi saptanmış amaçlar, yöneticilerin yanlış yollara sapmalarını veya değişik yöneticilerin değişik zamanlarda birbirine zıt kararlar almalarını önler. Amaçlar belirlendiğinde bu amaç, işletmeye arzu edilen ve beklenen faydaların objektif Ölçümüne ve böylece de birleşme faaliyetinde işletmenin değerinin belirlenmesi için bir temel oluşturacaktır. Birleşme sürecinde şirketler birleşme stratejisine karar verdikten sonra bu stratejiye uygun amaçların belirlenmesi gerekir.

Şirketin amaçları belirlendiğinde bu amaçlara uygun kriterler belirlenmelidir. Bu kriterler; endüstrinin büyüme oranı, yasal düzenlemelerin derecesi, endüstriye giriş engelleri gibi endüstriyi ilgilendiren kriterler yanında hedef şirketin yönetim gücü, pazar payı, karlılığı, ölçek ve sermaye yapısı gibi firmayı ilgilendiren kriterler de olabilir. Birleşme kararı vermiş bir şirket için belirlenen kriterlere şunlar örnek olarak verilebilir (Kavak 2005:62).

Uygunluk: Birleşmek için adayın uygun olması, sayısal olarak basitçe söylemek zor olmakla birlikte, adayın değerlendirilmesinde son derece önemli bir kriterdir. Karlılık açısından uygun görülen fakat alıcı işletmeyle bütünleşme açısından zayıf olan, bu yüzden de başarısız olan pek çok işletme görülmektedir. Uygunluk faktörü (Bealey, Myers ve Marcus 1997:27);

- İnsan kaynağı
- Fiziksel kaynaklar
- Teknoloji
- Pazarlama
- Finansal kaynaklar
- Çevresel uygunluk gibi çeşitli açılardan araştırılabilir:

Büyüklik: Eğer şirketin birleşme kararı vermesindeki esas amacı firma ölçeğini arttırmak ise birleşilecek şirketin büyüklüğü en önemli kriter olacaktır. Bir büyüklük standardının geliştirilmesiyle, bu standartlara uygun olmayan işletmeler elimine edilmiş olacaktır.

Sermayenin Verimliliği: Potansiyel bir birleşme, yatırımlar üzerinden minimum verim oranı ya da beklenen verim oranı dahilinde değerlendirilmiş olmalıdır. Bu verim oranı (Can 1993:88);

- Şirketin tarihi yatırımları üzerinden getiri oranına,
- O endüstride faaliyet gösteren önde gelen işletmelerin getiri oranına,
- Rakip işletmelerin getiri oranına,
- Alternatif maliyetlerine dayanılarak tespit edilebilir.

İşletmenin Güçlü Yönlerini Kullanabilme Potansiyeli: Birleşmek isteyen işletmenin güçlü olduğu alanları belirlemesi ve bu gücü en iyi şekilde kullanılabileceği adayların seçimi için çalışması gerekmektedir. Örneğin işletme likidite bakımından güçlü ve serbest fonlara sahipse bu açılardan zayıf olan adayların seçimine gitmesi rasyonel olabilecektir.

İşletmenin Zayıf Yönlerini Güçlendirme Potansiyeli: İşletmenin varlıklar yada uzmanlıklar açısından zayıf yönlerinin tespiti, bu zayıf yönlerini güçlendirecek adayların bulunmasında kolaylıklar sağlayacaktır. Ürün hattına yeni ürünler katma, arzulanan pazarlara ulaşma, teknik bilgi, pazarlama gücü, arz kaynakları ve benzer yönler açısından işletmenin **zayıf** yönleri olabilir. Bu yönlerin tespiti, seçilecek aday için kriterlerin belirlenmesinde büyük faydalar sağlayacaktır.

Gelirlerde İstikrarın Sağlanması: Bazı endüstri kolları mevsimsel yada dönemsel şartlardan çok etkilenirler. Bu alanlarda faaliyet gösteren işletmeler, çeşitlendirme yoluyla gelirlerde istikrarı sağlayacak özelliklere sahip işletmelerle birleşmek isteyeceklerdir. Böylece şirket, aynı mevsimsel yada dönemsel dalgalanmalara sahip işletmeleri analiz dışı bırakabilecektir (Ay ve Çelik 2005:42).

Uygun adayın bulunması konusunda belirtilen kriterlere benzer çok sayıda kriter ilave edilebilir. Böyle bir Ön hazırlık, ayrıntılı olarak araştırılması gereken adayların seçiminde bir çerçeve oluşturması açısından, gereksiz zaman, enerji ve para harcamalarını engelleyecektir.

1.3.2. Birleşme İçin Aday Şirketlerin Araştırılması Ve Seçimi

Araştırma ve seçme süreci, birinci aşamada geliştirilen kriterler çerçevesinde, uygun adayın seçilmesiyle ilgili sistematik bir yaklaşımdır. Araştırma, adayın nerede ve nasıl bulunacağına odaklanmıştır. Seçme ise amaçlara ve geliştirilen kriterlere göre en uygun adayın seçilmesi sürecidir.

Adayın seçimi aşamasında, çeşitli araçlardan faydalanarak ve ilk aşamada geliştirilen kriterler çerçevesinde, birleşecek adayların seçimi yapılır. Gerçekte, geliştirilen kriterlere tam olarak uyan adayın bulunması zor ise de istenilen kriterlerin çok üzerinde yada altında olan adayların elimine edilmesi sağlanmış olması açısından önemli olmaktadır. Bu bağlamda ideal adayın belirlenmesi, şirketin sahip olmadığı veya yeterli düzeyde sahip olmadığı tamamlayıcı güç ile eşlenmesini sağlayacaktır. Diğer şeyler sabitken, tamamlayıcı zayıflıklar, devralacak firmanın güçlü yönleriyle eşlenecektir. Örneğin bir şirketin dikkate değer ölçüde tam olarak kullanılmayan yetenekli bir yönetim kadrosu var ise arzu edilen birleşme ortağı hızla büyüyen ve fakat bu büyüme eğilimini destekleyecek yönetim kadrosundan yoksun bir firma olacaktır (Arslan 2001:85).

Potansiyel adayların İlk seçiminde, bu adayların yayımlanmış finansal tablolarının, denetçi raporlarının ve benzeri kaynakların dikkatlice incelenmesi, karar verecek işletmeye sayısız faydalar sağlayacaktır. Finansal tabloların incelenmesinde şirketlerde farklı muhasebe politikalarının uygulanabilirliği gibi unsurlar da dikkate alınmalıdır.

1.3.3. Birleşme İçin Yapılan Görüşmeler

Başka bir şirket ile birleşmek isteyen şirket, olası bir hedef şirket belirledikten sonra ödemeye istekli olduğu uygun bir fiyat yada fiyat aralığı belirlemelidir, Yöneticiler bu akıllarındaki fiyatla hedef şirketin yönetimine nasıl yaklaşacağına karar vermelidir. Eğer alan şirketin hedef şirketin yönetiminin birleşmeyi onaylayacağına ilişkin inandığı nedenleri varsa o zaman sadece birleşmeyi teklif edecek ve uygun bazı koşulları belirlemeye çalışacaktır. Eğer bir anlaşmaya varılırsa, iki yönetim grubu hissedarlarına teklifleri götürecektir ve birleşmeyi onaylamalarını önereceklerdir. Hissedarların onaylayacağını varsayarsak birleşmeyi isteyen

şirket, kolay bir biçimde hedef firmanın hisselerini hisse sahiplerinden satın alacaklardır. Onlara ya kendilerinin hisselerini verecekler yada nakit ödemedede bulunacaklardır. Böyle bir işlem "dostça birleşmeler" olarak tanımlanır (Cobb 1988:44). Bunun dışında "düşmanca birleşmeler" de söz konusudur. Düşmanca şirket birleşmesinde, genellikle hedef şirketin yönetiminin birleşme teklifini reddetmesi durumunda alıcı firma doğrudan hedef firmanın hisse sahiplerine teklif götürür. Hisse sahiplerine teklifte, doğrudan doğruya hissedarlara başvurulduğu için, hedef şirket yönetimi tarafından onaylanmayı gerektirmez. Böyle bir durumda çok dikkatli olunması gereken bir nokta, ortaklara teklif yapılıncaya kadar bu niyetin gizli tutulması gereğidir. Aksi halde söz konusu şirketin yöneticileri bir takım savunma taktiklerine başvurarak birleşmeyi önlemek için harekete geçebilirler. Böylece birleşmeyi karlı olmaktan çıkarabilirler veya şartları birleşmek isteyen firma açısından daha da ağırlaştırabilirler (Simmons 1989:63).

Bir şirket birleşmesinde görüşmelerin koşulları iki Önemli sorunu kapsar (Robertson 1987:88-90):

- Birleştirilmiş işletmeyi kim yönetecek?
- Devralan firma, devralınan firma için ne kadar ödeyecektir?

İstihdam kontrol durumu genellikle hayati bir önem taşır. Özellikle sahipliğin ve yönetimin aynı kişi veya kişilerde olduğu küçük bir firmanın daha büyük bir firmaya devredildiği durumu göz önüne alınırsa, sahip-yönetici üst düzey konumunu koruma konusunda endişeli olabilir. Bunun yanında çalışanları ile arasında yakın ilişkiler bulunabilir. Dolayısıyla bu noktalar muhtemelen şirket birleşme görüşmelerinde vurgulanacaktır. Halka açık ve hisse senedi sahipleri tarafından kontrol edilemeyen bir şirket başka bir şirket ile birleştiği zaman devralınan firmanın yönetimi de birleşme sonrası durum konusunda şüphelere sahip olabilir. Eğer devralan işletme eski yönetimi korumayı kabul ederse o zaman yönetim birleşmeyi desteklemeye ve hissedarlara kabulünü önermeye istekli olabilir. Eğer eski yönetim görevden alınacak ise muhtemelen şirket birleşmesine karşı direnecektir. Bazen de yöneticiler kendilerine "altın paraşütler" ararlar. Altın paraşütler bir şirket birleşmesinin tamamlanması durumunda geçerlilik kazanan aşırı derecede karlı emeklilik programları, yüksek tazminat ödenmesi şeklinde gerçekleşebilir (Weston, Kwang ve Hoag 1990:54).

Birleşme sonuçları açısından, başarılı bir birleşme işleminden fayda sağlayan bir grup, genel olarak devralan firmanın yönetim kadrosudur. Birleşme sonucunda yöneticiler kendilerine yükselen bir statü ve daha yüksek bir gelir sağlayan daha büyük bir işletmeyi yönetmeye başlarlar. Başarılı bir birleşme sonunda kayba uğrayan taraf ise genellikle hedef firmanın yönetim grubudur. Birleşme görüşmelerinde bu grup kendi çıkarlarıyla hisse senedi sahiplerinin çıkarları arasında bir mücadele vereceklerdir.

Birleşme faaliyetlerinde yöneticiler birincil rol oynarlar. Hisse senedi sahipleri ise görece olarak pasif bir durumdadırlar. Her ne kadar birleşmelerde son söz hisse sahiplerine ait ise de burada yöneticilerin davranışları ve beklentileri de önemli hale gelmektedir. Satın alan firmanın hisse sahipleri, kişisel olarak birleşme yapmamalarına rağmen yöneticilerin kendi çıkarlarını ilgilendiren faaliyetleri ile kendilerinin çıkarları arasında denge olup olmadığına karar verirler ve gerekli görürlerse yöneticileri değiştirebilirler. Bu anlamda devralan firmanın yöneticileri, hisse senedi sahiplerinin servetlerini maksimize etme görevlerini fazla göz ardı edemezler ancak kendi çıkarlarını da birleşme görüşmelerinde gündeme getirebilirler (Baş 1990:74).

Bir şirket birleşmesinde diğer önemli unsur devralınacak şirket için ödenecek fiyattır ki bunlar hedef şirketin hissedarlarına verilecek nakit yada menkul kıymetlerdir. Devralan şirket mümkün olduğunca düşük fiyatla devralmaya çalışacaktır. Buna karşın hedef şirket mümkün olan en yüksek fiyatla satılmaya çalışacaktır. Nihai fiyat, birleşme görüşmeleriyle belirlenir (Uğurlu 1992:72). Birleşme sürecinde satıcı firma tarafı neyin satıldığını bilmesine karşın satın alan taraf neyi satın aldığını tam olarak bilemez. Bundan dolayı satın alan tarafın çabası, hedef firma hakkında mümkün olduğunca çok bilgiye ulaşmaktadır. En iyi pazarlığı yapan taraf daha kazançlı çıkacaktır. Hemen belirtilmelidir ki birleşmeden beklenen sinerjik faydalar ne kadar büyükse pazarlık payı o kadar büyük olacak ve birleşmenin tamamlanma olasılığı o kadar yüksek olacaktır. Çünkü beklenen bu faydalardan dolayı firmalar daha olumlu tekliflerde bulunurlar (Bingöl 1996:48).

Şirket birleşmesi analizi teorik olarak çok kolaydır. Devralan şirket sadece şirket birleşmesinden beklenen nakit akımlarının bugünkü değerinin hedef şirket için ödenmek zorunda olunan fiyatı aşp aşmadığını belirlemek için bir sermaye bütçelemesi analizi yapar.

Eğer net bugünkü değer pozitif ise, devralan firma hedef firmanın hissedarları, eğer teklif edilen fiyat firmanın bağımsız faaliyette bulunmaya devam etmesi durumunda gelecekte elde etmeyi bekledikleri nakit akımlarının bugünkü değerini aşarsa teklif kabul edilmelidir. Ancak teori böyle olmasına karşın bazı sorunlar söz konusu olmaktadır (Ay ve Çelik 2004:44);

- Devralan firma, satın almadan kaynaklanacak nakit akımlarını tahmin etmek zorunluluğu;
- Birleşmenin kendi istenilen öz kaynak karlılık oranı üzerindeki etkisinin, ne olacağı ayrıca belirtilmeli;
- Birleşme için nasıl ödemede bulunacağına karar verme zorunluluğu;
- Birleşmenin yararlarını tahmin ettikten sonra devralan ve hedef şirketin yöneticileri ve hissedarları bu yararların nasıl paylaşılacağı konusunda pazarlık etmelerinin gerekliliği.

Bir tam finansal şirket birleşmesinde eğer şirketler bağımsız olarak faaliyetlerine devam edecekler ise, birleşme sonrası nakit akımları iki firmanın faaliyetleri entegre edilecek ise ya da devralan firma daha iyi sonuçlar elde etmek için hedef firmanın yönetimini değiştirmeyi planlıyorsa, o zaman şirket birleşme kararına temel olan gelecek nakit akımlarının doğru tahminlerini oluşturmak zor olacaktır.

1.3.3.1. Birleşmelerde Aracıların Rolü

Aracılar birleşme taraflarını bir araya getiren, değerlemeleri yapan, yasal düzenlemeler hakkında danışmanlık hizmeti veren veya pazarı araştıran taraf olarak birleşme sürecine katılırlar. Aracılar birleşme sürecinde, yaptıkları aracılık işleminin karşılığında alacakları ücret ve benzeri ödemelerin yüksek olmasını isterler. Aracılar birkaç biçimde şirket birleşmesi ile ilgilidir (Bengtsson 1991:77):

- Birleşmelerin hazırlanmasına yardımcı olma.
- Hedef şirketlere birleşmelere karşı koymada yardımcı olma,
- Hedef şirketleri değerlemede yardımcı olma.

1. Şirket Birleşmelerini Düzenleme

Büyük yatırım bankacılığı firmalarının, şirket finansmanı departmanları içinde şirket birleşmeleri grupları vardır. Bu grupların üyeleri, fazla nakti olan ve başka firmaları devralabilecek firmaları, devralınmaya İstekli olabilecek firmaları ve çeşitli nedenlerle başkalarına çekici gelebilecek firmaları belirlemek için çalışırlar.

2. Şirket Birleşmelerine Karşı Koyma

Devralınmayı istemeyen hedef firmalar, genellikle şirket birleşmelerini engellemek için yardımcı olmada uzmanlaşan bir hukuk firması ile birlikte bir aracı kurumun yardımını sağlayarak bir takım savunma taktikleri uygularlar.

3. Fiyat Belirleme

Eğer iki firma yönetimi arasında dostça bir şirket birleşmesi hazırlanıyorsa, anlaşmaya varılan fiyatın uygun bir fiyat olduğunu belirleyebilme önemlidir. Dolayısıyla büyük birleşmelerin pek çoğunda her bir taraf hedef firmayı değerlemek ve uygun fiyatın belirlenmesinde yardımcı olması için bir aracıya ihtiyaç duyarlar. Şirket birleşmesi dostça olmasa bile fiyat belirlemede yardımcı olmak için yine de aracıya ihtiyaç duyulabilir. Çünkü hisse senedi sahiplerine teklif yapılacağı zaman en düşük fiyatın belirlenmesi kritik derecede önemli olacaktır (Bruner ve Perella 2004:31).

1.3.4. Birleşmelerin Finansmanı

Birleşme karar veren firmalar, birleşme faaliyetini tamamlamak için farklı ödeme şekilleri kullanabilirler. Görüşme sürecinin anahtar unsuru olan Ödeme yöntemlerinin belirlenmesi aşamasında Öyle bir ödeme şekli bulunmalıdır ki hem devralan hem de hedef firma bakımından kabul edilebilir olsun. Bunun yanında ödeme yöntemleri arasında esneklik olması görüşme sürecinde ortaya çıkan alış ile satış fiyatı arasındaki açığın kapatılmasına yardımcı olan bir unsurdur. Genel olarak birleşme karşılığında yapılacak ödemelerin araçları şunlardır (Wurn ve Kroppen 1999:41).

1.3.4.1. Nakit Ödeme

Nakitte ödeme biçiminde, alıcı firma hedef firmanın hisse senetlerini nakit karşılığında almaktadır. Hedef firmanın hisse senedi sahipleri açısından nakit ödemenin bir takım avantajı vardır. Bunlar (Kinney 1963:78-79);

- Nakitle ödemede, hedef firmanın hisse senedi sahiplerinin birleşme sonucunda elde edecekleri değer açıktır. Nakitle ödeme yönteminin alternatiflerinden biri olan hisse senetlerinin değişimi yönteminde, hisse senetlerinin piyasa değeri erinde ki değişimler hisse senedi sahiplerinin servetlerini de değiştirecektir. Her ne kadar hisse senetlerinin değişimi teklifi yönteminde devralan firmanın hisse sayılarının anmasının hisse senedi fiyatları üzerindeki etkisinin kesin olmamasına karşın, hisse senedi sahiplerinin hisselerini sulandırması söz konusu olacaktır.
- Birleşme karşılığında nakit ödemede bulunulması, hedef firmanın hisse sahiplerinin değişen karlı yatırım fırsatlarıyla karşılaştıklarında likiditelerinin yükselmesine neden olacaktır. Eğer bir hisse senedi sahibi karlı bir yatırım fırsatının avantajlarından yararlanmak için hisse senetlerini satmak isterse, hisse senetlerinin nakde çevrilmesi ek bir çaba ve ek maliyetler gerektirecektir.
- Hedef şirketin hisse senedi sahipleri için nakit ödeme teklifinin dezavantajı, vergi boyutunda karşımıza çıkmaktadır. Hisse senedi sahibi elindeki hisse senetlerini sattığında, satış fiyatı eğer aldığı fiyatın üzerinde ise bir sermaye kazancı elde etmiş olacaktır. Sermaye kazançları ise bir çok ülkede gelir vergisinin konusunu oluşturur. Hisse senetlerinin değişimi yönteminde ise böyle bir durum ertelenmiş olacaktır.

Vergi durumu, bir hisse sahibinin nakit ödemeyi veya diğer ödeme yöntemlerinin hangisini tercih edeceğinde kritik bir Önem taşır. Özellikle bireysel yatırımcılar açısından vergi uygulaması nakit ödenmesi yöntemini reddetmeleri için yeterli bir sebep olmaktadır. Bu durumdaki bir hisse sahibi nakit ödeme teklifini red edebilecektir. Bunun yanında nakit ödeme teklifi, kurumsal yatırımlara, herhangi bir alandaki fonlarını yeniden yatırma fırsatı verdiği için vergi sonucu doğurmasına rağmen tercih edilebilir (Uluatam ve Methibay 1999:68).

Alıcı firmanın hisse senedi sahiplerinin bakış açısından, nakit ödeme teklifinin avantajları şunlardır (West 1997:17-18):

- Birleşme sürecinde hedef firmanın hisse senedi sahiplerinden birleşmeye karşı bir direnç beklediklerinde, uygun bir fiyatlandırma ile bu direnç kırılabilir. Böylece birleşme işleminin başarıyla tamamlanma şansı artacaktır.
- Nakit teklifi, devralan firmanın hisse senetlerinin fiyatını etkilemeyecektir. Bu anlamda önemli bir noktada da genellikle devralan şirketin hisse senedi sahipleri için nakit ödeme teklifinin şirketleri üzerindeki kontrollerini azaltmamasıdır.
- Alıcı şirket için nakit ödemenin önemli olabilecek bir etkisi de şirketlerinin hisse senedi sahiplerinin profilini değiştirmemesidir. Hisse senedi sahiplerinin profili, yöneticilerin sahip olduğu güç için son derece önemlidir. Örneğin varolan yöneticilere "sadık olan" birçok küçük bireysel hisse senedi sahiplerinden oluşan bir şirketin karakteri, eğer birleşme sonunda hisse senetlerinin tamamı değiştirilirse, farklılaşacaktır. Bu ise devralan şirketin yönetim grubu için tercih edilmeyen bir durum olacaktır.
- Nakitle ödeme herhangi bir diğer ödeme şekline göre daha hızlı yapılabilir. Nakit olmayan Ödeme biçimleri genel olarak faaliyetin zamanını uzatan ve karmaşıklaştıran bir takım bürokratik işlemleri gerektirir. Doğaldır ki başka bir şirket ile birleşmek isteyen herhangi bir şirket, nakit ödeme yöntemini tercih ettiyse, bu yolla birleşmek için elinde yeterli nakit olması gerekir. Eğer firmanın yeterli nakdi yoksa bu nakdi borçlanarak elde etmelidir. Firmanın nakit sağlamak için borçlanma yoluna gitmesi birleşme öncesi borçlanma kapasitesine bağlıdır. Şirket uygun bir borçlanma kapasitesine sahip değilse birleşmelerin nakit ödenerek gerçekleştirilmesi mümkün olmayacaktır.

1.3.4.2. Hisse Senedi Değişimi Yolu İle Ödeme

Bu yöntemde şirketler hisse senetlerini birleşme görüşme i erinde belirlenecek olan bir "değişim oranından" değiştirirler. Bu yöntemin seçilmesinde birleşmenin yapısı, hisse senedi sahiplerinin profili, birleşilecek firmanın sermaye piyasası performansı ve uzun dönemli çeşitli vergi sonuçları gibi birçok unsurun göz önünde bulundurulması gerekir (Uğurlu 1992:55). Bunların yanı sıra hem devralan firmanın hem de hedef firmanın gelecekteki yatırım olanakları da hisse senetlerinin değişimi yöntemini kullanma kararlarını etkilemektedir. Yüksek getiri

beklenen yatırım olanakları, hisse senedi ile finansmanı çok büyük ölçüde geçerli kılmaktadır. Bu konuda yapılan ampirik çalışmalarda görülmüştür ki eğer devralan firma kendi hisse senetlerinin az değerlenmiş olduğu hakkında özel bilgilere sahiplerse, nakit ödeme teklifini veya tersi olarak; fazla değerlenmiş olduğu bilgisine sahip ise hisse senedi değişimi teklifini tercih eder. Bu anlamda piyasa, şirket için, nakit teklifini "iyi haber", hisse senedi değişimi teklifini "kötü haber" olarak değerlendirmektedir (Tunç 1996:89).

Hisse senetlerinin değişiminin hedef firma açısından bir avantajı, alan firmanın görelisi olarak yüksek Fiyat/Kazanç oranının olması durumunda hedef firmanın gelecekteki kazançları üzerinde olumlu bir etkisinin olmasıdır.

Bu yöntem uygulandığında, daha önce belirtildiği gibi sermaye kazancından doğan gelir vergisi, hisse senetleri hisse sahipleri tarafından hisse senetleri satılincaya kadar ertelenir.

Hedef firmanın hisse senedi sahipleri devrettikleri şirket ile halen finansal olarak ilgileri sürecektir. Normal olarak firmanın kontrollerini kaybedecek olabilmelerine rağmen, eğer "orijinal şirketlerini" değerli bir yatırım olarak görüyorlar ise ve devralan firmanın yöneticilerinin başarılı olacağına inanıyorlarsa birleşme sonucu oluşan yeni şirketten tatmin edici bir getiri bekleyebilirler.

Hisse senedi değişimi yoluyla ödeme yapılması yönteminde, devralan firmanın orijinal hisse senedi sahiplerinin hisselerinde bir sulanmaya neden olabilecektir. Bu durumda hisse senedi sahiplerinin bu duruma rıza göstermeleri için birleşme sonucu ortaya çıkan firmanın uzun dönemde avantajlarının fazla olacağına dair güçlü beklentilerinin olması gerekir. Hisse senetlerinin sulanması bazı örneklerde firmanın hisse senedi fiyatlarını düşürdüğü görülmektedir. Bu kısmi bir etkidir. Çünkü birçok birleşme örneğinde, hisse senediyle ödeme yapma teklifinde bulunulduğunda birleşmenin tamamlanmasından kısa bir süre sonra alıcı işletmenin hisse senedi sahiplerinin bir çoğu hisselerini satmak için piyasaya girdikleri görülmektedir. Arz ve talep yarasına göre bu etki devralan firmanın birleşmenin ilk etkisi olarak düşen hisse senedi fiyatlarında bir yükselme sağlayacaktır (Taş 1995:11).

1.3.4.3. Tahvil ve İmtiyazlı Hisse Senedi Yoluyla Ödeme

Bugün çok az birleşme faaliyetinde tahvil ve imtiyazlı hisse senedi kullanılmaktadır. Teklif eden şirket (devralıcı şirket) açısından bu yöntemin kullanılmasında temel problem, ilk olarak, hedef firmanın hisse senedi sahiplerini ikna edebilmek için sabit faiz ödemelerinin hangi oranda olacağına belirlemekteki güçlütür. İkincisi, ekonomide yüksek faiz oranları olduğu zaman, sabit faiz oranlı menkul kıymetler ihraç etmek, gelecek yıllarda faiz oranlarının

düŖeçeđi tahmin ediliyorsa pahalı bir taahhüt olacaktır. Buna karşın karşı firmaya değişken faizli menkul kıymetler teklif edilebilir olmasına rağmen bu teklifin hedef firmaya kabul ettirilmesi çok güçtür (Arslan 2001:107).

Bunların dışında ödeme şekli olarak bazen hisse senedine çevrilebilir tahviller de kullanılabilir. Bu yöntemde, belli bir zaman aralığı için sabit faiz ödemeleri ve bu zaman aralığının bitiminde devralan firmanın hisse senetlerinden alınıp alınamayacağı kararı verilir.

Tahvillerin kullanılmasının devralan teklif eden firma açısından temel avantajı, temettü ödenmemesi ve tüm yapılan faiz ödemelerinin vergi avantajı sağlamasıdır. Hedef firmanın hisse senedi sahipleri, birleşme sonunda oluşacak şirketin gelecekteki beklentileri hakkında şüpheleri olduğu zaman bu firmadaki hisse senedi yatırımları yerine, gelecekteki getirileri n den daha emin olabilecekleri ödeme araçlarını tercih edebilirler. Bu anlamda tahvil, diğer şeyler sabitken, uygun bir araç olabilir (Bruner ve Perella 2004:84).

Bu yöntemi teklif eden firma, gelecekteki faiz oranları hakkında olumlu beklentilere sahipse ve kendi hisseleri için tahvillerin kabul edilmesi için hedef firmanın hisse sahiplerini ikna ederse, bu firma için çok tatmin edici olacaktır. Gelecek için vadeye kadar geri ödemesinin olmaması şirket için önemli faydalar sağlayacaktır. Devralan firma eğer başarılı olursa tahvillerin vade süresi boyunca tahvillerin geri ödenmesi için rezerv oluşturabilir. Ayrıca şirket, birleşmeden sonra daha fazla nakit yaratmaya başlarsa bu rezerv oluşturulması daha da hızlı olabilecektir.

İmtiyazlı hisse senetleri, birleşmelerde ödeme yöntemi olarak tahviller kadar sık kullanılmazlar. Kullanılmasındaki temel dezavantajlardan biri temettü ödemelerinin sabitleştirilmiş olmasıdır. Bunun yanında firma için herhangi bir vergi avantajı sağlayamaz. Devralman firma için ise oy hakkı tanınmayan bir menkul kıymet türüdür.

1.3.4.4. Gelecekteki Performansa Göre Ödeme

Bu yöntem devralınan firma için ödeme yapılmasında, devralan şirkete kolaylık sağlayan bir yöntemdir. Bu yöntemde Ödenmesi gereken miktarın bir kısmı herhangi bir yöntemle ödenir. Kalan kısmı, devralınan şirketin gelecekteki karlılığına bağlı olarak yapılır.

Birleşmelerin bu yöntemle finanse edilmesinin avantajları şöyledir (Yıldırım ve Kolotoğlu 2003:51).

- Bu yöntem ilk finansal masrafları düşürür.

Birleşme sonrasında devralman firmanın elde ettiği toplam karlar, ana firmaya devralma fiyatı henüz ödenmemiş dahi olsa aktarılabilir. Bu İse yeni firmanın Net Kar / Özkaynak oranının daha tatmin edici olmasına yardımcı olur.

Gelecekteki performansa göre ödeme yönteminde, devralma fiyatının tamamının ödenmesinin firmanın gelecekteki performansına bağlı olması devralınan firmanın yönetim grubunun firma çıkarları için aynı hevesle çalışmalarını teşvik edecektir.

Bu yöntemde firmaya değerinden daha fazla ödemede bulunma olasılığı düşük olduğu için devralınan firmanın riskini düşürür.

1.3.4.5. Tapon Tahvil

Düşük yatırım derecelendirilmesi ve görece olarak yüksek riskli şirketlerce çıkarılan tapon tahviller, 1980'lerin ortalarında birleşmelerin finansman kaynaklarından biri olarak sıkça kullanılmıştır. Genellikle birleşmelerin bir finansman aracı olarak tapon tahviller küçük firmaların daha büyük firmalar ile birleşmelerini mümkün kılmak için ihraç edilmektedir.

Küçük firmalar bu tahvilleri çıkararak Önce gerekli nakdi elde eder, daha sonra bu nakdi kullanarak büyük firmayı devralmak için kullanırlar (Ay ve Çelik 2004:63).

İKİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMENİN MEVZUAT AÇISINDAN İNCELENMESİ

Şirket birleşmeleri ülkelerin mevzuatları bakımından önemli sonuçları ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle şirket birleşmelerinin hukuksal ve mevzuat uygulamalarının sonuçları bakımından ele alınması önem taşımaktadır.

2.1. Türk Ticaret Hukuku Açısından Birleşme

Türk Ticaret Hukuku açısından birleşmede aranan koşulları üç ana başlık halinde toplamak yerinde olacaktır (İpekçi 2002:398).

1. Türlerinin aynı olması koşulu,
2. Karar alma koşulu,
3. Bilanço çıkarma ve ilan etme koşulu.

Türk Ticaret Kanunu'nun "Ticaret Şirketleri" olarak belirlediği altı şirket türünden biri şeklinde kurulmuş en az iki şirketin varlığı birleşme için kavramsal ön koşul niteliğinde olmasına karşın, birleşmeye katılacak şirket sayısı için bir tavan belirlememiştir (Çelik 1999: 130).

2.1.1. Türlerin Aynı Olması Koşulu

Türk Ticaret Kanunu'nun 147' nci maddesinde yer alan, "Birleşme, yalnız aynı türden olan şirketler arasında caizdir. Şu kadar ki, birleşme bakımından kolektif ile komandit şirketler ve anonim ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler aynı türden sayılır" hükmü dikkate alındığında, şirketlerin birleşmesinde temel ilke birleşecek şirketlerin aynı türden olması şarttır.

Buna göre belirtilen madde hükmünde yer alan aynı türden sayılan şirketlerde dikkate alınarak birleşme bakımından aynı türden sayılan ticaret şirketlerini dört grupta toplayabiliriz.

1. Kolektif ve komandit şirketler
2. Anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler
3. Limited şirketler
4. Kooperatifler

Türlerin aynı olması koşuluna göre, birbirleriyle birleşecek ortaklık çiftleri yukarıda belirtilen dört küme içinden çıkacaktır. Her şirketin birleşme yeterliliği, eş bakımından içinde bulunduğu küme ile sınırlıdır. Birleşme yapacak şirketler eşlerini kendi kümelerinden seçmek zorundadırlar (Türk 1986:275).

Madde hükmünden anlaşıldığı üzere, sermaye şirketlerinden anonim şirket ile limited şirketin veya sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ile limited şirketin birbirleriyle birleşmeleri söz konusu değildir. Ancak, bunların birleşecek şirket türüne dönüştürüldükten sonra birleşmeleri mümkün olabileceği gibi, her iki şirketin kendilerini feshederek yeni bir şirket kurmak suretiyle de birleşme gerçekleştirilebilir (Erilmez 1975:439).

2.1.2. Karar Alma Koşulu

Birleşmenin ikinci koşulu karar alma koşuludur. "Birleşme için ilgili şirketlerin, mukavelelerinin değişmesi hakkındaki usul ve şartlar dairesinde, ayrı ayrı karar vermeleri ve bu kararın tescil ve ilan olunması gerekir" (TTK Md. 148). Buna göre, birleşme kararı birleşecek şirketler tarafından ayrı ayrı alınması ve bu kararın tescil ve ilanı zorunludur.

Birleşecek şirketlerce düzenlenen birleşme sözleşmesi birleşen şirketlerin genel kurulları tarafından tasdik olunur ve böylece birleşmeyi kabul eden yetkili kurulun aldığı bu birleşme kararının tescil ve ilanı;

- Anonim şirketler bakımından, devralınan şirketin mal varlığı külli halefiyet (toplu ardıllık) ilkesi uyarınca devralan veya yeni kurulan şirkete geçmesini sağlar.
- Anonim şirketler dışındaki şirketler bakımından birleşmenin hüküm ifade edebilmesi için gerekli olan üç aylık sürenin başlangıcının belirlenmesi rolünü oynar (Çelik 1999: 131-132).

2.1.3. Bilanço Çıkarma ve İlan Etme Koşulu

Türk Ticaret Hukukunda şirketlerin birleşmesinde uygulanacak genel hükümlere, Türk Ticaret Kanunu'nun 146-151'inci maddelerinde yer verilmiş olmasına karşın, bir kısım sermaye şirketlerinin birleşmesinde uygulanacak özel hükümlere ise, aynı yasanın 451-454' üncü maddelerinde yer verilmiştir.

Birleşme, Türk Ticaret Kanunu 146'ıncı maddesi hükmüne göre; iki veya daha fazla ticaret şirketinin birbirleriyle birleşerek yeni bir ticaret şirketi kurmalarından veya bir yahut daha fazla ticaret şirketinin mevcut diğer bir ticaret şirketine iltihak (katılma) etmesinden ibarettir (TTK Md. 146).

Türk Ticaret Kanununun 149'uncu maddesi hükmüne göre; "Birleşen şirketlerin her biri, aralarında tespit edilecek bir örneğe göre tanzim edilmiş olan bilançosunu ilan eylemeye ve birleşme sebebiyle varlıkları sona eren şirketler ise ayrıca kendilerine ait borçların ne surette ödeneceğine dair tanzim edecekleri beyannameyi bilanço ile birlikte ilana mecburdurlar."

Söz konusu madde hükmünde;

- Birleşen şirketlerce eş örnekli birer bilanço düzenlenmesi,
- Bu bilançoların ilan edilmesi.
- Birleşme sebebiyle varlıkları sona erecek şirketlerce borçların ödenmesi biçimini açıklayan bildirim bilanço ile birlikte ilan edilmesi, gerektiği belirtilmiştir (Çelik 1999:132).

Bir örneğe göre bilanço tanzimi ve ilanı şirket ortaklarını korumaya yönelik olduğu gibi, alacakların korunması bakımından da önem ifade etmektedir. Şirket birleşmeleri için yukarıda yer verilen üç yasal koşulun yanı sıra;

- Birleşen şirketlerden her birinin fesih veya infisah durumunda bulunmaması ve sermayesini en az 1/3 oranında koruması,
- Birleşen şirketlerin iflas halinde olmaması,
- Birleşen şirketlerin süreli kurulmuş olanlarında ise süre geçmemiş olması gerekmektedir (Şirin 1992:121).
- Birleşmedeki ana kural birleşen şirketlerin aynı nev'i (tür) den olmasıdır (TTK m. 147).

Birleşme işleminin gerçekleşebilmesi için ortada en az iki ortaklık bulunmalıdır. İki ortaklık bulunmadan birleşmeden söz edilemez. Yasa, birleşmede ortaklık sayısı yönünden üst sınırı ise belli etmemiştir. Birleşme türleri şu biçimde açıklanabilir (www.alomaliye.com) :

2.1.4. Devir Yoluyla Birleşme

Bu tür birleşmede aynı türden bir ortaklık öbür bir ortaklık tarafından bütün aktif ve pasifleriyle birlikte devralınarak dağılır. İnfisah eder. Böylelikle tüzel kişiliği son bulur.

3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlik Meslek Kanun' a ilişkin 18 nolu Tebliğ de, (birleşme veya) devir beyannamelerinin istenirse YMM Tasdik Raporuna bağlanabileceği, bu takdirde devir beyannamesinin normal şartlarda inceleme elemanlarınca incelenmeyeceği belirtilmiştir.

2.1.5. Yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme

Bu türde birden fazla sayıda anonim şirketin, kurulması kararlaştırılan yeni bir anonim şirket tarafından tüm taşınır ve taşınmaz malların "tasfiyeye tabi kılınmaksızın" yeni kurulacak şirkete geçmesi yoluyla devralınması" söz konusudur.

Bu konumda, devralınan durumundaki ortaklıklar, tüzel kişiliklerini yitirmekle birlikte tasfiyeye tabi tutulamazlar (TTK m. 451).

Birleşme sözleşmesinin birleşen şirketlerin her birinin yetkili kurullar tarafından onaylanması da zorunludur. Birleşen şirketlerin yetkili kurullarının onay kararı ile oluşan şirket esas mukavelesi kuruluş hükümleri uyarınca, gerekli izin alınarak yerel ticaret siciline tescil ve ilan ettirilir. Olağan kuruluş yönteminde şirket tescil ile tüzel kişilik kazanır (TTK m. 301/1, 302, 304).

Birleşmede ise, bir ön koşul getirilmiş, birleşme kararının ilan gününden itibaren üç ay sonra sonuç doğuracağı hüküm altına alınmıştır (TTK m. 150). Ne var ki; birleşen şirketler ilandan önce borçlarını tamamen öderse, borç karşılığını muteber bir bankaya yatırırlarsa,

alacaklılar birleşmeye muvafakat etmişlerse, birleşme kararı ilan gününden itibaren hüküm ifade eder. Yasa koyucu bu hükümleri şirketten alacaklı olan üçüncü kişilerin haklarını güvence altına almak istemiştir. Birleşen şirketler bilançolarını tespit edip, ilan ettirmek ve ayrıca borçlarını ödeme biçimini gösteren "beyanname" yi de ilan ettirmek zorundadırlar (www.turmob.org.tr).

Birleşen şirketlerin alacaklılarından "her biri" ilandan başlayarak üç ay içinde yetkili mahkemeye başvuru ile birleşmeye itiraz edebilirler. İtiraz hakkından açıkça vazgeçmedikçe, itirazın reddine ilişkin mahkemece verilen karar kesinleşmedikçe, ya da mahkemece takdir edilen güvence şirket tarafından verilmedikçe birleşme hüküm ifade etmez (Örten 2004:76).

Yukarıda açıklanan süre içinde itiraz edilmezse, "Birleşme sözleşmesi" kesinleşir. Yeni kurulan şirket, infisah eden şirketlerin yerine geçer. Bunların tüm hak, alacak ve borçları yeni kurulan şirkete geçer (TTK m. 151/1, 451/1. 452/1-453, 454/ I, III. 476/11. 555/1).

Birleşmede dağılan ortaklıkların taşınmazlarının mülkiyeti ve üzerindeki kayıtlamalarla, yükümlülüklerin devralan ya da yeni kurulan ortaklığa geçmesi için resmi senet aranmaz (TTK m. 140/II). O bakımdan Tapu Siciline tescile ve bunun için yazılı bildirimde bulunmaya gerek yoktur (TTK m. 151/1).

Diğer taraftan, sanat yapıtları, sanayiye ilişkin ihtira hakları, beratları, teknik resim ve modeller, patentler, ticaret ünvanları, markalar ve benzeri sınai mülkiyet hakları, yine kendine özgü devir yöntemine uyulmasına gereksinim bulunmaksızın devralan ya da yeni kurulan ortaklığa geçer (TTK m. 139/II, 151/I, 11/II).

İmtiyaz ve ruhsat'lar da külli halefiyet (toplu ardıllık) ilkesi uyarınca devralan ya da yeni kurulan ortaklığa geçer. Maden Yasasının 5/11, IV, V, 38/11, 11 ve 27. maddeleri hükümleri uyarınca özellikli olan maden imtiyaz haklarının geçişinin öbür geçişlerden farklı olarak yetkili makamlar tarafından onaylanması da zorunlu kılınmıştır.

Devralmada, dağılan ortaklara ilişkin haklar külli halefiyet ilkesinin sonucu olarak kendiliğinden devralan ya da yeni kurulan şirkete geçeceğinden bu haklara konu olan sicillerin de yeni şirket adına kayıt yapılarak düzeltilmesi gerekir. Bu düzeltme yeni oluşan ortaklığın yazılı başvurusu üzerine gerçekleşir. Bunun için ilgili kuruluşa yeni kurulan şirketin ticaret sicil kaydının da verilmesi gerekir.

Kıymetli evrakın geçişi de önemlidir. Bu geçiş işlemi hamiline yazılı senetlerde teslim, emre yazılı olanlarda teslim ve ciro yoluyla olanaklıdır. Yeni ortaklık bu senetleri ciro zincirinde kopukluk olmaksızın yeniden kullanabilir. Birleşme suretiyle dağılan ortaklıkların öbür ortaklıklardaki katılım payları da yeni ortaklığa geçer (TTK m. 151/1, 451/1, 452/11). Birleşmede dava hakları da devralan, ya da yeni kurulan şirkete geçer (TTK m. 51/1).

2.1.6. Birleşmede izlenecek yöntem

Anonim ortaklıklarda birleşmeden söz edilebilmesi için ilgili ortaklıkların ana sözleşme değişikliğinde gerekli olan usul ve şartlara göre ayrı ayrı birleşme kararı almaları ve bu kararı tescil ve ilan ettirmeleri gereklidir (TTK Md.148).

I. aşama: Hazırlık işlemleri

1. "Birleşmede sözleşmesi" yapılmasının kabulü için, katılan ve devralan şirketlerin Genel Kurullarının ayrı ayrı toplantıya çağırılması,
2. Birleşme sözleşmesinin düzenlenmesi,
3. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın izni (Banka türündeki Anonim Şirketler birleşiyorsa, Bankalar Yasası'nın 63. maddesi hükmü uyarınca, Maliye Bakanlığı 'nın iznine gereksinim vardır).

Bakanlık izni: Esas mukavele değişikliğine ve Birleşmeyi kabul eden (devralan) şirketin sermaye artırımına ilişkindir.

4. Katılan ve devralan şirketlerin Genel Kurullarının ayrı ayrı toplantıya çağırılması gerekir. Bu kapsamda, hem birleşmeyi kabul eden şirket hem de katılan şirket yönünden karar alınması ve birleşme sözleşmesinin onayı gerekmektedir (TTK m. 388, bent, 2, 3, 4, m. 434 bent: 7, 9).

Anonim ortaklıklarda birleşme, anonim ortaklıklar veya anonim paylı komandit ortaklıklar arasında yapılabilir. Anonim ortaklıklarla limited, kolektif ve adi komandit ortaklıkların tasfiyeye tabi tutulmadan birleşmesi mümkün değildir (Örten 2004:140).

Kural olarak tür değiştirme ya da dönüşümde yeni türe dönüştürülen şirket, eskisinin devamıdır. Anonim şirketin, limited şirkete dönüştürülmesi halinde, Türk Ticaret yasası m. 553, 555 hükümleri uyarınca limited şirket infisah eder. Öyle olunca, dönüşüm neticesinde yeni bir hak ve borç ortaya çıkar.

Uygulamada, üzerinde önemle durulması gereken çarpıcı nokta şudur: Tür değiştirme işlemleri dönüşüm anına kadar alacaklı olan hak sahiplerini zarara uğratabilirse, önlenmelidir. Bununla birlikte tür değiştirme işlemleri yapılırken, şirketin eski şirketin bir devamı olduğu mahkeme kararında, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı yazısında olduğu gibi, eski şirketin sınırsız sorumlu ortaklarının bu işlemlerden doğan borçlarının dönüşülen şirketin bünyesinde de aynen devam edeceği açıkça yazılmaktadır. Bu Sanayi ve Ticaret bakanlığının uygulamasıdır. Böylece tür değiştiren şirketten alacaklı olan hak sahiplerinin alacaklarını güvence altına almak amacıyla öncelik verilmiştir (Yıldırım ve Kolotoğlu 2004:168).

2.2. Rekabet Hukuku Açısından Birleşme

Ülkemizde şirket birleşmeleri son yıllarda çeşitli nedenlerle çoğalmasına rağmen, şirket birleşmelerini ve anlaşmaları kontrol altına alan, bu girişimlerin tekelleri bir güç oluşturmasını ve rekabet düzenini olumsuz yönde etkilemesini engelleyici bir yasal düzenleme, 13.12.1994 gün ve 22140 Sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe girene kadar mevcut değildi.

Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun' un 7. maddesi, teşebbüslerin hakim durum oluşturma veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmelerini veya herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsü kısmen ya da tamamen devralmasını yasaklamaktadır.

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (RKHK) ' un amacı, mal ve hizmet piyasalarında rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları ve piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmalarını önlemek, bunun için gerekli düzenleme ve denetlemeleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamaktır (RKHK md. 1)

1994 yılı sonunda yürürlüğe girmiş olan rekabet kurulu, kendine düşen önemli görevlerden birini “*Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliği (1997/1)*” yayınlarak yerine getirmiştir. Bu tebliğ ile Kurul, birleşme ve devralmalarda Kurul’ dan izin alınmasına ilişkin usul ve esasları belirlemiştir.

Rekabet Kurulu, yasalarla kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere 4054 sayılı kanunla kurulmuş, yetkilerini kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak kullanan, idari ve mali özerkliğe sahip bir kamu tüzel kişisidir.

Bu yeni düzenleme ile mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren ya da bu piyasaları olumsuz yönde etkileyen bir teşebbüsün aralarında yaptığı rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve kararlar ile piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmaları ve rekabeti önemli ölçüde azaltacak birleşme ve devralma niteliğindeki her türlü hukuki işlem ve davranışlar kanun kapsamına dahil edilmiştir (Öztan 2003:37).

Bir ya da birden fazla teşebbüsün hakim durum yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmın da herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılmasını doğuracak şekilde birleşmeleri ve herhangi bir teşebbüsün yada kişinin diğer teşebbüsün mal varlığını ya da yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları (miras yoluyla iktisap durumu hariç) devralması hukuka aykırı olup yasaklanmaktadır (Derkun 1997:14-15) .

Birleşmeler ve devralmalar mutlak olarak yasaklanmamış, Rekabet Kurulu’ nun denetimine tabii tutulmuştur. Buna göre bir birleşme veya devralmanın geçerli olması için, Rekabet Kurulu’na bildirilmesi ve izin alınması gerekmektedir.

Tebliğde yer alan birleşme veya devralma sayılan haller ile hukuki geçerlilik sayılabilmesi için Rekabet Kurulu’ndan izin alınması gereken birleşme veya devralmalar, birleşme ve devralma sayılmayan haller ve bunların Rekabet Kurulu’na bildirilmesi usul ve esasları aşağıda ele alınmıştır.

2.2.1. Birleşme ve Devralma Sayılan Haller ile Hukuki Geçerlilik Kazanabilmesi İçin Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar

4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun' un 7. maddesine göre aşağıda yer alan hususlar teşebbüsler arası birleşme ve devralma kabul edilmiştir (Akay 1997:88).

- Bağımsız iki veya daha fazla teşebbüsün birleşmesi,
- Herhangi bir teşebbüsün yada kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını yada kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları devralması veya kontrol etmesi,
- Amaçlarını gerçekleştirmek üzere iş gücü ve mal varlığına sahip olacak şekilde bağımsız bir iktisadi varlık olarak ortaya çıkan ve taraflar arasındaki veya taraflarla ortak girişim arasındaki rekabeti sınırlayıcı amacı veya etkisi olmayan ortak girişimler (Joint – Venture).

Yukarıda a, b ve c bentlerinde belirtilen hususlarda birleşme ve devralmanın hukuki geçerlilik kazanabilmesi için rekabet kurulundan izin alınması gerekmektedir. Ancak bu izin alma aşağıdaki şartı taşıyan birleşme ve devralmalar için geçerlidir. Aşağıdaki şartı taşımayan birleşme ve devralmaların gerçekleştirilmesi sırasında kurula başvurarak izin alınmasına gerek yoktur.

Birleşme veya devralma neticesinde, tarafların ülkenin tamamı veya bir bölümünde ilgili ürün piyasasındaki toplam pazar paylarının, piyasanın % 25' ini aşması halinde Rekabet Kurulu' ndan izin almaları zorunludur. Pazar payının veya cironun hesaplanmasında aşağıdaki teşebbüslerin ilgili ürün pazarındaki pazar paylarının toplamı veya cirolarının toplamı esas alınır (Uğur 1998:51):

- Birleşme veya devralmayı gerçekleştiren teşebbüslerin ilgili ürün pazarındaki kendi pazar payları veya ciroları,
- Birleşme veya devralmayı gerçekleştiren teşebbüslerin doğrudan veya dolaylı olarak sermayesinin veya ticari mal varlığının yarısından fazlasını ya da oy haklarının yarısından

fazlasını kullanma yetkisine veya yönetim kurulu, denetim kurulu veya teşebbüsü temsile yetkili organların üyelerinin yarıdan fazlasını atama yetkisine ya da işlerini idare etme hakkına sahip olduğu teşebbüslerin ilgili ürün pazarındaki pazar payları veya ciroları,

Ciro tekdüzen hesap planına göre bir önceki mali yıldaki net satışlardan oluşur (Erilmez 1975:21). Ciro hesaplanırken teşebbüslerin kendi aralarındaki satışlardan doğan ciroları hesaba katılmaz. Teşebbüslerin kısmen devri ile oluşan birleşme ve devirlerde devredilen kısmın cirosu esas alınır (Günak 1997:84).

İzne tabi birleşme ve devralmalarda ciro ve pazar payının hesaplanmasında Kurul bankalar, özel finans kurumları, finansal kiralama ve factoring şirketleriyle, aracı kurumlar ve sigorta şirketleri için ayrı belirlenmeler yapmıştır (Bellek 1999:62).

2.2.2. Birleşme veya Devralma Sayılmayan Haller

Aşağıda mahiyeti açıklanan şekilde gerçekleştirilen birleşme ve devralmalar, rekabetin Korunması Hakkındaki kanun kapsamı dışında olup, bu tür birleşme ve devralmalarda Rekabet Kurulu'ndan izin alınması gerekmez (Bellek 1999:68)

- Olağan faaliyetleri kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymetlerle işlem yapmak olan teşebbüslerin yeniden satış amacıyla satın aldıkları menkul kıymetleri, bu menkul kıymetlerden doğan oy haklarının menkul kıymetleri çıkaran teşebbüsün rekabet politikalarını etkileyecek şekilde kullanmamaları kaydıyla geçici olarak ellerinde bulundurmaları,
- Tasfiye, infisah, ödeme güçlüğü, ödemelerin tatil edilmesi, konkordato, özelleştirme yapılması amacıyla veya benzeri bir nedenle veya Kanun gereği bir kamu kurum veya kuruluşu tarafından elde edilmesi,
- Bir önceki kısmında yer alan a,b,c bentlerinde belirtilen hallerin miras yoluyla gerçekleşmesi.

2.2.3. Rekabet Kuruluna Bildirilerek İzin Alınması Gereken Birleşme veya Devralmalarda Bildirimin Usul ve Esasları

Kurul'a bildirilerek izin alınması gereken birleşme ve devralmalara ait bildirim, birleşme ve devralmayı gerçekleştiren kişi ve teşebbüslerce birlikte yapılır. Taraflardan yalnız birinin yaptığı bildirim de geçerli sayılır. Bildirim birleşme ve devralmayı gerçekleştiren kişi ve teşebbüslerin yasal temsilcileri tarafından da yapılabilir. Bu durumda temsilcilerin yetkili olduklarını gösterir belgeler bildirim formuna eklenmelidir. Bildirim iki veya daha fazla kişi veya teşebbüs tarafından yapıldığı hallerde, bunlar ortak bir temsilci aracılığı ile de bildirimde bulunabilirler. Bildirim bu çalışmanın ekler kısmında sunulan bildirim formuyla yapılır.

Ortak bildirimler tek bir formla yapılabilir. Her bildirim ve ekli evrakları yirmi nüsha halinde hazırlanarak Rekabet Kurulu' na gönderilir. Rekabet Kurulu' nun şube temsilcilerine yapılan bildirimler yapılmamış sayılır. Evraklar arasında kopyalar varsa bildirimde bulunanların, bunların asıllarına uygunluğunu onaylamaları gerekir.

Bildirim, bildirim formunda istenmiş olan bilgileri tam ve doğru olarak içermeli ve bu bilgilerde sonradan olan değişiklikler derhal Kurul'a bildirilmelidir. Bildirim Rekabet Kurulu' nca alındığı tarihte yapılmış sayılır. Yetkisiz kişiler tarafından yapılmış bildirimler yapılmamış sayılır. Formda istenen bilgilerin yanlış ve eksik olması halinde bildirim, Kurul'un talebi üzerine bu bilgilerin tamamlandığı tarihte yapılmış sayılır. Kurul, bildirilen birleşme ve devralmalara, gerekli gördüğü diğer tedbirlerin alınması ve bazı yükümlülöklere uyulması koşuluyla da izin verebilir.

2.3. Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Birleşme

Kurumlar Vergisi Kanunu'nda, birleşme ve devir ayrımı yapılmaksızın, her iki birleşme işlemi, aynı hükme tabi tutulmuş ve birleşmenin tasfiye hükmünde olduğu belirtilmiştir (Semercigil 1995:110).

5520 sayılı yeni Kurumlar Vergisi Kanunu 21.06.2006 tarih ve 26205 sayılı Resmi gazete'de yayımlanan tarihinden itibaren yürürlöğe girmiştir. Yeni kanunda birleşme ve devralma ile ilgili değişiklikler son haliyle çalışmada yer alacaktır.

2.3.1. Birleşme ve Devir

5520 sayılı yeni Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19'uncu maddesinde “ Devir, bölünme ve hisse değişimi” konusu düzenlenmiştir. Buna göre ;

“Bu kanunun uygulanmasında aşağıdaki şartlar dahilinde gerçekleşen birleşmeler devir hükmündedir:

1. Birleşme sonucunda infisah eden kurum ile birleşilen kurumun kanuni veya iş merkezlerinin Türkiye’de bulunması.
2. Müfesihi (dağılan) kurumun devir tarihindeki bilanço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilançosuna geçirilmesi” gerekmektedir (Şişman ve Genç 2006:190).

5220 sayılı Kanunla gelen yeni hükümde her iki şirketin aynı sektörde faaliyet göstermesi şartı kaldırılmıştır. Ancak devralınan kurumun faaliyetine devirin meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az beş yıl süreyle devam edilmesi gerekmektedir. Son beş yıla ilişkin kurumlar vergisi beyannamelerinin kanuni süresinde verilmiş olması şartı aynen devam etmektedir.

5520 sayılı Kanununun 18. maddesine göre bir veya birkaç şirketin diğer bir şirketle birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden şirketler bakımından tasfiye hükmündedir. Ancak, birleşmede tasfiye kârı yerine birleşme kârı vergiye matrah olur. Dağılan (müfesihi) şirketin veya şirketlerin ortaklarına birleşilen şirket tarafından doğrudan veya dolaylı olarak verilen değerler, şirketin tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer. Birleşilen şirketten alınan değerler Vergi Usul Kanununda yazılı esaslara göre değerlendirilir. Kurumlar Vergisi Kanununun 17. maddesine göre tasfiye memurlarına düşen sorumluluk ve görevler, birleşme halinde birleşilen şirkete ait olur (www.ismmmo.org.tr).

2.3.1.1. Birleşme Durumunda Vergilendirme

Tasfiye karının vergilendirilmesi tasfiye dönemi itibariyle yapılır. Buna göre, kurumların birleşmesi halinde, birleşme karının da, “birleşme dönemi” itibariyle hesaplanması gerekir (Özbalcı 1998:38).

Birleşme işleminde dönem, hesap dönemi yerine birleşmeye ait tasfiye dönemi uygulanır. Bu dönem şirketin birleşme nedeniyle tasfiyeye girdiği yani başladığı tarihten itibaren başlar, birleşme bilançosunun kesinleşmesi ile son bulur (Çaldağ 1999:526). Birleşme karı, tasfiye dönemi sonundaki servet değeri ile tasfiye dönemi başındaki servet değeri arasındaki olumlu farktır.

5220 sayılı Kanunun 9’uncu maddesinde “ Zarar Mahsubu” konusu düzenlenmiştir. Kurumlar vergisi matrahının tespitinde, kurumlar vergisi beyannamesinde her yıla ilişkin tutarlar ayrı ayrı gösterilmek şartıyla beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların beyannamelerinde yer alan zararlar indirim konusu yapılır. Birleşme karına ilişkin olarak verilen birleşme beyannamesi üzerine tarh edilen % 20 (2006 Dönemi) oranındaki kurumlar vergisi birleşme beyannamesi verme süresi içinde birleşilen kurum tarafından ödenir.

2.3.1.2. Birleşme Dönemi ve Vergileme

Birleşme halinde, birleşme döneminin başlangıcı ile birleşmenin tamamlanması konusunda, kanunda kesin bir düzenleme yapılmamış ve tasfiye hükümlerinin geçerli olacağı belirtilmiştir (Gür 1986:586). Tasfiye halinde şirketin infisahının tescil tarihi tasfiyenin başlangıcı, tasfiye sonu bilançosu veya kesin hesabın genel kurulca tasdiki ise tasfiyenin bitimi olarak kabul edilmektedir (Özbalcı 1997 :581).

Birleşmelerde, birleşmenin başlangıcı ve bitimi belli olan bir dönem yoktur. Ancak tasfiyedeki tasfiye döneminin başlangıcına paralel olarak, birleşme dönemi, birleşme kararının tescil ve ilan edildiği tarihte başlar, birleşen şirketin borçlarının ödenmesi veya güvence altına alınmasını izleyerek düzenlenen birleşme bilançosunun kesinleştiği tarihe kadar devam eder (Kızılot 1996:1597). Kaldı ki, bu tarih aynı zamanda birleşme nedeniyle infisah eden şirketin ticaret sicilinden silindiği tarih olacaktır. Ayrıca bu tarihte birleşilen kurum, birleşen kurumun mal varlığına sahip olacak ve birleşilen kurum ortaklarına kendi hisse senetlerini verebilir duruma gelecektir (Tekinalp , Poray ve Çamoğlu 1976:493).

Birleşilen kurum yeni kurulan bir şirket olması durumunda, kuruluş işlemlerinin tamamlanmasından sonra birleşmenin tescil ve ilan edildiği tarih, birleşmenin sona erdiği tarih kabul edilecektir (Maç 1993 :964).

Devirlerde, aşağıdaki şartlara uyulduğu takdirde, dağılan kurumun sadece devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilir; birleşmeden doğan karlar ise hesaplanmaz ve vergilendirilmez (KVK Md.20). Şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih, devir tarihidir. Dağılan şirket ile birleşilen şirket;

- Devir tarihi itibariyle hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları dağılan şirkete ait kurumlar vergisi beyannamesi ile,
- Devir işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, dağılan şirketin önceki hesap dönemine ilişkin hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları kurumlar vergisi beyannamesini, birleşmenin Ticaret Sicil Gazetesi'nde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde dağılan şirketin bağlı bulunduğu vergi dairesine verirler.

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu' nda vergini ödenmesi ve süresi 21. maddede açıklanmıştır. Buna göre tasfiye ve birleşme halinde, tasfiye edilen veya birleşen şirketler adına tasfiye veya birleşme karı üzerinden tarh olunan vergiler, tasfiye veya birleşme nedeniyle infisah eden şirkete ait kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresi (30 Nisan) içinde ödenir. Birleşen şirketlerin bu Kanuna göre tahakkuk etmiş olup, henüz vadeleri gelmemiş bulunan vergileri de aynı süre içinde ödenir. Birleşme halinde, birleşen şirketlere ait beyannamelerin tasfiyenin sona erdiği tarihten itibaren otuz gün içinde (Eski kanunda on beş gün idi) verilmesi gerekmektedir. Devir durumunda, dağılan şirket adına kıst döneme ilişkin tahakkuk eden vergilerin, devralan veya birleşilen kurumun devrin gerçekleştiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar devralan veya birleşilen kurumlarca verilmesi gerekmektedir.

Birleşme karı hesaplanırken; mevcut sermayeye ek olarak ortaklar veya sahipler tarafından ödemeler ile birleşme sırasında elde edilen ve vergiden istisna edilmiş olan kazanç ve iratlar, dönem başı servet değerine katılır. Ortaklara veya şirket sahiplerine birleşme sırasında avans veya başka bir ad altında yapılan her türlü ödeme ise ; birleşme sonundaki

servet değerine eklenir. Ancak, birleşilen şirket tarafın birleşen şirket ortak veya sahiplerine dolaylı veya dolaysız olarak verilen her türlü değer, ortaklara dağıtılan değer olarak ele alınır. Birleşme sonu ve başı arasındaki servet değerleri arasındaki fark birleşme karını oluşturur.

2.4. Sermaye Piyasası Kanunu Açısından Birleşme

Birleşme veya devralma işleminin taraflarından bir veya daha fazlasının halka açık bir şirket olması durumunda, sermaye piyasası mevzuatına da uyulması gerekmektedir. Birleşme tarafı olan halka açık şirketin, birleşme sözleşmesinin onaylanacağı genel kuruldan önce SPK'nın onayını alması ve birleşme nedeniyle ihraç edilecek olan hisse senetlerinin SPK kaydına alınması gerekmektedir (Günak 1997:45). Birleşme prosedürüne müdahale edilmemekle birlikte, birleşme işlemlerinde kamunun aydınlatılmasına ilişkin ve birleşen işletmelerin düzenleyecekleri mali tablolara ilişkin düzenlemeler Kanun'a alınmıştır (Erkan 2003:79).

Birleşme ve devralmalarda taraflardan biri halka açık anonim ortaklık ise, birleşme nedeniyle ihraç edilecek hisse senetlerine “Kurul kaydı” zorunluluğu getirmiştir. Birleşme durumunda, birleşme öncesi “Kurul onayı” alınması şart kılınmıştır (İmamoğlu 1999:39).

Ayrıca, bu şirketlerin özel durumlarda kamuya duyurma yükümlülükleri kapsamında, hisseleri borsada işlem gören şirketlerin, birleşme veya devralma işleminin her aşamasında, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)'na ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'na aynı gün içinde bilgi vermeleri, hisseleri borsada işlem görmeyenlerin ise, işlemi izleyen beş gün içinde SPK'na bildirimde bulunmaları ve bu bildirimlere, işlemlerin dayanağı olan sözleşmelerin birer suretini eklemeleri gereklidir (www.tusiad.gov.tr).

Sermaye Piyasası Mevzuatı açısından, birleşme veya devralmaya konu işlemin belli oranın üzerinde hisseleri içermesi halinde gündeme gelen “zorunlu halka çağrı” yükümlülüğüdür. Buna göre, herhangi bir gerçek veya tüzel kişinin, blok veya münferit alımlar yoluyla veya sair şekilde doğrudan veya dolaylı olarak halka açık bir şirketin sermaye ve oy haklarının % 25'ine sahip olması, veya orana bakılmaksızın yönetim kontrolünü sağlaması durumunda, söz konusu ortağın, şirketin tüm diğer hissedarlarına hisselerini satın alacağını duyurması gereklidir. SPK'na başvurarak bu zorunluluktan muafiyete dair bir karar alınmadığı takdirde, bu çağrının yapılması ve diğer hissedarların satmayı talep ettiği bütün hisse senetlerinin çağrıyı yapınca satın alması zorunludur.

Halka çağrı işlemleri, çağrıyı yapanın bu yönde anlaşacağı bir banka veya aracı kurum tarafından yürütülür. Çağrı ile ilan edilecek satın alma bedeli, çağrıyı yapanın aynı hisseler için ödemiş olduğu en yüksek fiyattan az olamaz.

Ayrıca, SPK zorunlu halka çağrı başvurularındaki mevzuatta öngörülmediği halde mutlaka Rekabet Kurulu'ndan ilgili işlem için onay alınmasını talep etmektedir. Bu da, halka çağrı işleminde en az bir aylık bir gecikme ile sonuçlanmaktadır.

SPK.'nın "kamunun aydınlatılmasında özel durumlar" başlığını taşıyan 16/A maddesi uyarınca; Sermaye Piyasası Kurulu küçük pay sahiplerinin korunması ve kamunun aydınlatılmasını sağlamak amacıyla, halka açık anonim ortaklıkların sermaye ve yönetiminde kontrolü sağlamak üzere pay sahiplerine çağrıda bulunarak, hisse senedi toplama girişiminde bulunulmasında veya genel kurullarda oy hakkını kullanmak için vekalet istenmesinde veya ortağın pay dağılımının önemli ölçüde değişmesi sonucunu veren, hisse senedi el değiştirmelerinde, sermaye artırımlarında, birleşme ve devirlerde, menkul kıymetlerin değerini etkileyebilecek önemde olay ve gelişmelerde düzenlemeler yapar.

Hisse senetleri borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören anonim ortaklıkların yönetim kurulu üyeleri, genel müdür ve yardımcıları ile sermayenin %10 ve daha fazlasına sahip ortakları, sahip oldukları anonim ortaklıklara ait hisse senetleriyle ilgili olarak Kurul'un kamuyu aydınlatma açısından gerekli gördüğü bilgileri, belirlenecek şekil ve esaslar dahilinde Kurul'a ve ilgili borsalara ve teşkilatlanmış diğer piyasalara bildirmekle yükümlüdürler (Yıldırım ve Kolotoğlu 2003:66).

Görüldüğü üzere birleşme ve devir işlemleri ile ilgili hususlarda düzenleme yapma konusunda Sermaye Piyasası Kurulu'na yetki verilmiştir. Sermaye Piyasası Kurulu da bu yetkisini kullanarak yayınladığı tebliğlerle birleşme ve devir işlemleri ile ilgili olarak düzenlemeler yapmıştır. Bu tebliğlerin isimleri ve düzenlenen konular aşağıda açıklanmıştır.

Kurul tebliğleri uyarınca özel denetleme yaptırma zorunluluğu bulunan ortaklık ve yardımcı kuruluşların, Kurul'a başvuruları üzerine verilen menkul kıymetlerin halka arz iznine, ortaklık genel kurulları veya yetkili organlarının birleşme, devir veya tasfiye kararlarına dayanak teşkil edecek mali tablolarının, denetleme ilke ve kuralları çerçevesinde bir denetleme

kuruluşu tarafından denetlenmesi özel denetleme konusudur. Özel denetlemede, denetlenecek mali tabloların, denetleme çalışmasının başladığı ay sonu itibarı ile hazırlanmış olması esastır (SPK. Seri X, 9 No' lu Tebliğ. Md.3).

Özel denetleme konusuna giren bir işlem nedeniyle (örneğin, birleşme ve devir) denetleme yaptıracak olan kuruluşlar özel denetleme kuruluşunun seçiminde, sözleşmenin yapılması konularında SPK. 'nun Seri X, 3 ve 4 No' lu Tebliğlerine uymak zorundadırlar. Bu bağlamda; birleşme ve devir ile ilgili özel denetleme sözleşmelerinin, bunlara ilişkin kararların alınacağı genel kurul toplantı tarihinden en az 2 ay önce yapılmış olması ve bir örneğinin, yapıldığı tarihi izleyen 6 ay içinde müşterilerce Kurul' a gönderilmesi zorunludur.

Denetleme çalışmasının başlangıç tarihinden önceki iki ay ve halka arz izni için Kurul' a başvuru tarihinden veya birleşme, devir veya tasfiye kararı için ilgili genel kurul toplantı tarihinden önceki 6 ay içinde yer alan bir tarih itibarıyla çıkarılmış olan mali tablolarda özel denetlemeye konu olabilir. Ancak bu durumda, geçmiş süre faktörünün, “denetleme süresi içinde yapılacak sayım ve envanter incelemesinden hareketle kaydı envanter tekniği ile söz konusu mali tabloda yer alan varlık kalemlerine ulaşmaması” gibi nedenlerle, çalışma alanını sınırlamaması ve dolayısıyla denetçi görüşüne şart oluşturmaması zorunludur (SPK. Seri X, 9 No' lu Tebliğ, Md.4).

Sürekli denetlemeye tabi mali tablo ve raporlar ile bağımsız denetleme raporları, bilanço tarihini izleyen altı ay içinde Kurul'a yapılacak halka arz izni başvurularında ve birleşme, devir ve tasfiye konularının görüşüleceği genel kurul toplantılarında kullanılabilir. Ancak özel denetleme yerine sürekli denetlemeye ilişkin denetleme raporunun kullanılabilmesi sürekli denetlemenin, Kurul'un özel denetleme için öngördüğü çalışma ve raporlama ilke ve kurallarına uyması halinde mümkündür (SPK. Seri X, 9 No' lu Tebliğ, Md.5).

Müşteri, sürekli denetlemeyle görevli denetleme kuruluşunu, sürekli denetlemeye ilişkin sözleşmelerde açıkça düzenlenmiş hükümler doğrultusunda özel denetlemeyle de görevlendirebilir (SPK., Seri X, 9 No' lu Tebliğ, Md.6).

Birleşme, devir ve tasfiye durumunda düzenlenecek ara mali tablolar ve bu tablolara ilişkin bağımsız denetleme raporu özeti, ilgili genel kurul toplantısından önce pay sahiplerinin emrine hazır bulundurulur ve genel kurulda okunur. Mali tablolar ve bağımsız denetleme raporu

ilgili genel kurul toplantısını izleyen 30 gün içinde Kurul'a gönderilir (SPK. Seri 11, 3 No' lu Tebliğ. Md.10/d).

Hisse senetleri borsada işlem gören ve birleşme, devir veya tasfiye durumunda bulunan ortaklıklar, birleşme, devir veya tasfiye kararına dayanak teşkil edecek mali tablo düzenlemek ve bağımsız denetleme kuruluşlarına denetletmek zorundadırlar (Örten 2004:85).

TTK ve KVK hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilecek devralma veya birleşmelerde, taraflardan birisinin halka açık ortaklık olması durumunda, birleşme nedeniyle ihraç edilecek hisse senetlerinin Kurul'a kaydettirilmesi zorunludur.

Birleşme işlemlerinde taraf olan halka açık ortaklığın birleşme sözleşmesinin onaylanacağı genel kuruldan önce aşağıdaki belgelerle Kurul'a başvurarak onay alması zorunludur.

Birleşme öncesi SPK tarafından istenen belgeler (www.spk.gov.tr) :

- Birleşmeye veya devralmaya taraf olan ortaklıkların, mahkemece tayin edilen bilirkişi tarafından hazırlanan fiyat tespit (değerleme) raporu,
- Birleşmeye veya devralmaya taraf olan ortaklıkların mali tablolarına ilişkin Seri:X, No:9, Bağımsız Özel Denetleme Çalışması ve Raporlamasının İlke ve Kuralları Tebliği çerçevesinde hazırlanacak özel bağımsız denetleme raporları,
- 2. Varsa oluşturulacak ortaklığın, ana sözleşme taslağı ya da birleşilen veya devralan şirketin ana sözleşmesinde yapılacak değişikliğin taslağı,
- 3. Birleşen veya devralınan ortaklığın ortaklarına verilecek hisselerin miktar ve oranı ile hisselerin niteliğine ilişkin bilgi,
- 4. Kurul'ca istenecek diğer bilgi ve belgeler.

Birleşme veya devralma hükümleri gereğince işlemler tamamlandıktan sonra ihraç edilecek hisse senetlerinin Kurul' a kaydettirilmesi için aşağıdaki belgelerle Kurul' a başvurulur.

Birleşme veya devralma işlemleri tamamlandıktan sonra ihraç edilecek hisse senetlerinin Kurul'a kaydı için SPK tarafından istenen belgeler:

- Birleşen şirketlerin birleşme ya da devralan şirketlerin devralmaya ilişkin kendi genel kurul kararlarının birer örneği,
- Birleşme veya devralma sözleşmesinin noterden onaylı bir örneği.
- Birleşme veya devir sonrası bilançosunun ve gelir tablosunun birer örneği.
- Birleşmeye veya devralmaya ilişkin mahkeme kararının bir örneği.
- Birleşme veya devrin tesciline ilişkin T.T.S.G.(Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi)' nin bir örneği.
- Kurul'ca istenecek diğer bilgi ve belgeler.

2.5. Taşıt Alım Vergisi Kanunu Açısından Birleşme

Taşıt Alım Vergisi Kanunu'nun 3/d bendi şöyledir: “Gelir Vergisi Kanunu’ nun 81. maddesi hükümlerine uygun olarak şahıs şirketlerinin sermaye şirketlerine dönüşmesi veya ferdi şirketlerin sermaye şirketlerine devrolunması ile Kurumlar Vergisi Kanunu’ nun 19 ve 20. maddeleri hükümlerine göre birleşme ve devir halleri veya Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre tür değişikliği nedeniyle yeni şirkete devredilecek taşıtlar bu vergiye tabi değildir. ”

Ancak, bilanço esasına göre defter tutan ferdi şirketlere tanınan bu vergi kolaylığı şirket hesabı esasına göre defter tutan ferdi şirketlere tanınmamıştır (Aydemir 1994:15).

2.6. Damga Vergisi Kanunu Açısından Birleşme

Hisse senedine bağlanmamış payların devirleri Borçlar Kanunu uyarınca yazılı olarak yapılması zorunlu bulunmaktadır. Bu sözleşmeler Damga Vergisi Kanunu açısından, Damga Vergisi’ ne tabidir. Hisse senetleri veya ilmühaberler yoluyla anonim şirket ortaklık paylarının devirleri Damga Vergisi’ ne tabi olmamakla birlikte, bu devirler için sözleşme

düzenlenmesi halinde düzenlenen sözleşmelerde Damga Vergisi' ne tabi bulunmaktadır (Tarakçı 1991:130). Söz konusu birleşme belli bir parayı ihtiva ettiği için binde altı oranında nispi vergiye tabidir. Binde altı nispetindeki damga vergisinin matrağı devrolunan servet değeridir.

2.7. Harçlar Kanunu Açısından Birleşme

Birleşme ve devir yoluyla ortadan kalkan şirkete ait gayrimenkulların, birleşen yahut devralan şirket mülkiyetine geçişi aynı sermaye koyma hükmünde olup, tapu harcına tabidir (Uluatam ve Methibey 1999:438).

Ayrıca birleşen sözleşmelerinin ve mukavele değişikliğinin noter işlemleri, ilgililere verilen ve Harçlar Kanunu' na bağlı (2) sayılı tarifenin 20/b pozisyonu uyarınca rayiç bedel üzerinden tapu harcına tabidir (M.B.,93;227/20505 Sayılı Özelgesi).

2.8. Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Açısından Birleşme

6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil usulü Hakkında Kanun' un 36. maddesinde yapılan düzenlemede; Anonim, eshamlı komandit ve limited şirketlerin birleşme, devir ve bölünmeleri nedeniyle yapılacak işlemler harca tabi tutulmaz.

21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 36ncı maddesi madde başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir (www.alomaliye.com). Birleşme, devir, bölünme ve şekil değiştirme halleri, bu Kanunun tatbiki bakımından;

- İki veya daha ziyade hükmî şahsın birleşmesi halinde yeni kurulan hükmî şahıs,
- Devir halinde devir alan hükmî şahıs,
- Bölünme halinde bölünen hükmî şahsın varlıklarını devralan hükmî şahıslar,
- Şekil değiştirme halinde yeni hükmî şahıs,

Birleşen, devir alınan, bölünen veya eski şekildeki hükmî şahıs ve şahısların yerine geçer.

Bu hüküm uyarınca, münfesiş şirketin amme borçları hakkındaki takipler, devir sonrasında devralan şirket muhatap alınarak yapılır. Devralan şirket devir öncesi dönemlerle ilgili olarak münfesiş şirketin bir borcunu ödemek zorunda kaldığı takdirde bu borç için, münfesiş şirketin bu borca ilişkin dönemdeki yöneticilerine rücu edebilir (Maç 1999:975).

2.9. Vergi Usul Kanunu Açısından Birleşme

Birleşme halinde, infisah eden (birleşen) kurumun birleşmeden önceki mali bilançosuna göre tespit edilen öz sermayesi dönem başındaki servet değeridir. Bu değer, Vergi Usul Kanunu'nun değerlemeye ilişkin hükümlerine göre tespit edilen değeridir (Uysal ve Eroğlu 1985:625).

Birleşme anındaki servet değeri (özsermaye) ise, birleşen şirkete ait varlıkların tarafların karşılıklı iradeleri ile birleşme tarihi itibariyle yeniden yapılan değerlendirme sonucunda belirlenen değeridir (Gür 1986:587).

Belirlenen bu değer karşılığında, birleşen kurum ortaklarına birleşilen kurum tarafından pay verilecektir (Abbasoğlu 1991:22). Birleşen kurum tarafından devredilen değerler karşılığında birleşilen kurumdan alınan paylar da VUK hükümlerine göre (alış bedelleri üzerinden) değerlendirileceğinden (K.V.K. Md. 36), bu yöntemle de birleşme anındaki servet değeri belirlenmiş olacaktır. Sonuç olarak, birleşme karı, birleşilen kuruma devredilen özvarlığa karşılık olarak infisah eden kurum ortaklarına birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya kurum aracılığı ile verilen birleşilen kurum hisse senetlerinin, varsa ayın, nakit ve kurucu hisse senetlerinin VUK' nunda öngörülen değerlendirme ölçülerine göre tespit edilmiş değerleri ile, birleşme dönemi başındaki öz sermaye tutarı arasındaki farkı ifade etmektedir (Kavak 2005:159).

Birleşme karı, birleşme dönemi içinde aşağıda belirtilen üç ayrı kaynaktan oluşabilir (Tarakçı 1995 :436). Buna göre birleşme karı;

- Birleşme nedeniyle infisah eden kurumda, birleşme olayının tamamlandığı tarihe kadar yapılan ticari veya sınai faaliyetlerden,
- Birleşen Şirketin aktif kıymetlerinin içerdiği gizli yedeklerin birleşme nedeniyle realize edilmesinden,

- Birleşen şirketin muhasebe kayıtlarında görülmeyen ancak iktisadi bakımdan bir değer olduğu belirlenen şerefiyesinin realize edilmesinden kaynaklanır.

Belirtilen karların tespiti yukarıda açıklandığı gibi, birleşme dönemi sonundaki servet değerinden, birleşme dönemi başındaki servet değerinin çıkarılması suretiyle yapılır ve kurumlar vergisinin matrahı olarak dikkate alınır.

Örnek 1: (B) Anonim şirketi (Z) Anonim şirketine katılmak suretiyle birleşecektir. (B) Anonim şirketinin birleşme öncesi bilançosu aşağıdaki gibidir.

Aktif	(B)	A.Ş. Birleşme Öncesi Bilançosu	Pasif
Kasa	5.000,00	Sermaye	180.000,00
Mal	204.000,00	K. Yedekler	24.000,00
Alacaklar	36.000,00	B. Amortisman	12.000,00
S. Kıymetler	96.000,00	Borçlar	144.000,00
Peştamallık	19.000,00		
Toplam	<u>360.000,00</u>	Toplam	<u>360.000,00</u>

Birleşen (B) Anonim Şirketi ile birleşilen (Z) Anonim Şirketi arasında yapılan birleşme sözleşmesinde, (B) Anonim Şirketinin bilançosunda yer alan mallar 234.000.00 YTL, sabit kıymetler 120.000,00 YTL net değer ile ve peştamallıklar 25.000,00 YTL olarak belirlenmiş ve alacaklar ile borçlar aynen devredilmiştir.

Buna göre (B) A.Ş.'nin birleşme bilançosu aşağıdaki şekilde olacaktır.

Aktif	(B)	A.Ş. Birleşme Öncesi Bilançosu	Pasif
Kasa	5.000,00	Sermaye	180.000,00
Mal	234.000,00	K. Yedekler	24.000,00
Alacaklar	36.000,00	Borçlar	144.000,00
S. Kıymetler	120.000,00	Birleşme Karı	72.000,00
Peştamallık	25.000,00		
Toplam	<u>420.000,00</u>	Toplam	<u>420.000,00</u>

Bu değerleme sonucu (B) A.Ş.'nin öz varlığı (420.000,00 144.000,00) = 276.000,00 YTL olup (B) A.Ş.'nin ortaklarına (Z) A.Ş.'den nominal değeri 276.000,00 YTL olan hisse senedi verilecektir.

Buna göre (B) A.Ş.'nin ortaklarına verilen hisse değeri 276.000,00 YTL özsermaye tutarı (Birleşme dönem sonu servet değeri) ile birleşme öncesi servet değeri (360.000,00 - (144.000,00 + 12.000,00)) = 204.000,00 YTL arasındaki müspet fark (276.000,00 - 204.000,00) = 72.000,00 TL birleşme karı olarak hesaplanacaktır.

Sonuç olarak (B) A.Ş. infisah bilançosu şöyle olacaktır.

Aktif	(B) A.Ş. İnfisah Bilançosu	Pasif
(Z) A.Ş.Hisse	Sermaye K.	180.000,00
Senetleri 276	Yedekler	24.000,00
	Birleşme KarıToplam	72.000,00
<hr/>	<hr/>	<hr/>
Toplam <u>276.000.00</u>	Toplam	<u>276.000.00</u>

VUK' nün 328 ve 329'uncu maddeleri uyarınca ayırmış oldukları yenileme fonu tasfiye durumunda olduğu gibi birleşme tarihi itibariyle kara eklenir (Yılmaz 1997:429). Bu tarihte infisah eden şirket açısından yenileme fonunun kullanım amacı ortadan kalkmış olmakla birlikte sözü edilen 328'inci maddesinde, devirin satış hükmünde olduğu belirtilmiştir (Akay 1997:.98).

2.9.1. Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri

Kuruluş ve örgütlenme giderlerinin itfa edilmeyen kısmı (diğer iktisadi kıymetlerle birlikte) devir nedeniyle, birleşilen kuruma intikal edeceğinden, bu kurum tarafından VUK'nun 326'ncı maddesi uyarınca, kalınan yerden amortisman ayırmaya devam edebilecektir (Yılmaz 1997:392-393).

2.9.2. Devralınan İktisadi Kıymetler İçin Amortisman Ayırma Uygulaması

K.V.K.'nun 36'ncı maddesine uygun birleşmelerde birleşilen kuruma intikal eden amortisman konu iktisadi kıymetler kendi açısından yeni bir iktisap gibi dikkate alınarak amortisman uygulamasına tabi tutulacaktır (Maç 1993:37). Devir koşullarına uygun olarak gerçekleştirilen birleşmede, birleşen şirketin tüm aktif ve pasifiyle kül halinde diğer bir şirkete devrolunacağından, devralınan iktisadi kıymetler için birleşilen şirketçe amortisman ayırmaya devam edilir. Ancak, devir yılına mahsus olmak ve amortismanın yıllık ayırma özelliğini kaybetmemek üzere, devralınan iktisadi kıymetler için yıllık dönem itibariyle ayrılacak amortismanın, her iki şirketin bu yıl içindeki kist dönem süreleri esas alınmak suretiyle orantı yolu ile bulunması ve bulunacak miktarın her iki şirketçe dönemlerine isabet eden miktar kadar ayırması gerekir (Kızılot 1996:526).

2.9.3. Devir Halinde Yenileme Fonu

Devir koşullarına uygun olarak yapılan birleşmelerde, birleşen şirketin tüm aktif ve pasifiyle kül halinde diğer bir şirkete devrolunacağından yenileme fonu da aynen devreder. Söz konusu fon, iktisadi kıymet henüz alınmamış olduğundan aynen durmaktadır veya yeni bir kıymet alınmış ve amortismanlarına mahsuben kısmen kullanılmış olabilir.

Hiç kullanılmamışsa, yenileme fonu üç yıllık bekleme süresi sonunda birleşilen kurumca kara atılarak vergilendirilir. Bu sürede amaca uygun iktisadi kıymet alınması halinde bu kıymetlerin amortismanlarının mahsubunda kullanılır. Kısmen kullanılmış yenileme fonları ise amortisman mahsuplarında kullanılmaya devam olunur.

2.9.4. Birleşme Beyannamesinin Verilmesi

Birleşen kurumun, birleşmenin sonuçlanmasından önceki dönemlerle ilgili olup, bundan sonra verilmesi gereken beyannamelerini verme sorumluluğu birleşen kuruma ait olduğundan söz konusu beyannamelerin verilmesi, birleşme kararının beyanından sonraya bırakılmaz (Canoğlu 1995:10). Bir diğer ifade ile tüm beyannamelerin birleşme beyannamesi verme süresi içinde verilmesi ve vergilerin de aynı sürede ödenmesi gerekir.

Birleşen şirketler, hesap dönemi başından birleşme kararının tescil ve ilan edildiği tarihe kadar olan süreye ilişkin kıst dönem beyannamesini, birleşme kararının tescil ve ilan edildiği ayı takip eden dördüncü ayın 15'inci günü akşamına kadar vermesi gerekir (Yaltı 1987:199). Ancak birleşmenin tamamlanmasının bu süreden önce gerçekleşmesi halinde kıst döneme ait beyannamenin birleşme beyannamesi verme süresi içinde birleşme beyannamesi ile birlikte birleşilen kurum tarafından verilmesi gerekir.

Buna göre birleşilen şirketin ödev ve sorumluluklarını şöyle sıralayabiliriz (Demir 1999:170).

- Birleşme beyannamesinin verilmesi,
- Birleşme öncesi kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi,
- Birleşen kurumun birleşme öncesi dönemlere ilişkin olup henüz verilmemiş katma değer vergisi, muhtasar gelir ve kurumlar vergisi, damga vergisi ve diğer vergilere ilişkin beyannamelerin verilmesi,
- Birleşen kurum adına tahakkuk etmiş vergilerin ödenmesi,
- Birleşen kurum adına yapılan tarhiyatların itirazlı olanları varsa, bunlar için karşılık ayırması, birleşme işlemlerinin incelenmesini talep etmesi

Birleşen kurumların birleşme işlemlerinin gerçekleşmesinden önceki dönemlere ilişkin olarak yerine getirilmesi gereken vergileme ile ilgili ödevlerin (örneğin defter tutma, beyanname verme, belge ve defterlerin saklanması ve ibraz edilmesi gibi) yerine getirilmemiş olmasından doğan sorumluluklar VUK' nün 10 ve 333' üncü maddesi kapsamında, ilgi dönemlerde görev yapan kanuni temsilcilere ait olacağından birleşen kurum sorumlu olmayacaktır (Şenyüz 2004:477). Birleşme sonunda başlayan incelemenin sonuçlarının birleşilen kuruma bildirilmesinden sonra, birleşilen kurumun sorumluluğu ortadan kalkar.

2.9.5. Birleşme Beyannamesinin Yeminli Mali Müşavirlere Tasdik Ettirilmesi

3568 sayılı kanuna dayanılarak yayınlanan 18 seri nolu Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Genel Tebliğinde, birleşme beyannamesi ve eklerinin yeminli mali müşavirlere tasdik ettirilebileceği belirtilmiştir.

Buna göre, birleşilen şirket tarafından düzenlenen birleşme beyannamesi ve ekleri yeminli mali müşavirlere tasdik ettirilebilir. Bu durumda, birleşme işlemleri aksi iddia ve ihbar edilmediği sürece, idarenin denetim elemanlarınca incelenmiş kabul edileceğinden ayrıca inceleme yapılmaz.

Böyle bir tasdik sonrasında birleşilen kurumun sorumluluğunun ortadan kalkması gerekir. Ancak herhangi bir nedenle birleşme işlemlerinin sonradan incelenmesine gerek görülür ve inceleme neticesinde tespit edilen matrah farkına dayanan vergi ve ceza istenilmesi gerekirse, yeminli mali müşavirin müşterek ve müteselsilen sorumlu olmaktadır.

2.10. Katma Değer Vergisi Kanunu Açısından Birleşme

KDV (Katma Değer Vergisi)'ne tabi bulunan devir-birleşme ve dönüşümlerde hesaplanan vergi, devralan-dönüşülen-birleşilen şirketler tarafından ilgili dönemde indirim konusu yapılacaktır. Teorik olarak, indirilemeyen vergi kalmamaktadır (Erol 1993:139).

Bilindiği üzere, 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu' nun 17/4-c maddesi ile şahıs şirketlerinin limited ve anonim şirketlere Gelir Vergisi Kanunu' nun 81/2-3. maddesinde belirtilen şartlar çerçevesinde devir ve dönüşüm işlemleri KDV' den istisna edilmiştir (Kırıktaş 1997:45). Bu konuda gerek uygulamada gerekse teoride uyum söz konusudur.

İndirilebilir KDV mahiyetinde iken birleşme olayı nedeniyle indirilemeyecek KDV mahiyetine dönüşen vergiler ya gider olarak dikkate alınacak ya da maliyetlere eklenecektir (KDVK md.58). Ancak devredilen varlıklara ilişkin yüklenilen vergiler, daha önceki vergilendirme dönemlerinde indirim konusu yapılmış ise indirilen vergilerin devrin gerçekleştirildiği vergilendirme döneminde düzeltilerek hesaplanan katma değer vergisi olarak beyan edilmesi gerekir. Hesaplanan KDV tutarı da KDV beyannamesinin 47. satırına dahil edilmelidir (Akay 1993:153).

Vergi idaresinin görüşü de, devredilen şirketin indiremedikleri KDV' lerinin devralan şirketlerce indirime tabi tutulacağıdır. Bu görüş mükelleflerce uygulanmalıdır (Tolu 1995:81). Bu görüşün uygulanabilmesi için de, bunun yasal dayanağının hazırlanmış olması gerekmektedir. Bu dayanak bir kanun değişikliği yapılarak KDVK' nun 30/a maddesine getirilecek bir istisna hükmüyle; KDVK' nun 17/4-c maddesine göre yapılacak işlemlerin bu

madde kapsamından çıkarılması ve aynı kanununun 29. maddesine eklenecek bir hükümlerle de devir tarihine kadar indirilmemiş katma değer vergilerinin birleşilen kurumca indirimine devam edilmesi imkanının tanınmasıyla sağlanabilir (Akay 1993:97-98).

2.11. Borçlar Hukuku Açısından Birleşme

Mal varlığının devri sebebiyle borç intikali hükümleri bir işletmenin diğer bir işletme ile birleşmesi veya bir işletmenin kollektif veya komandit şirkete dönüştürülmesi halinde borçların yeni işletmeye devrinde de uygulanacaktır. Bu husus Borçlar Hukukunda md.180'de şu şekilde ifade edilmiştir; “ Bir işletme diğer işletme ile aktif ve pasiflerin karşılıklı olarak devralınması suretiyle birleştirilirse, her iki işletmenin alacakları bir mamelekin devralınmasından doğan hakları harz olup bütün alacaklarını yeni işletmeden alabilirler. Evvelce hakiki veya hükmi tek şahsa ait olup da kollektif veya komandit şirket halinde konulan bir işletmenin borçları hakkında da aynı hüküm geçerlidir”.

Borçlar hukukuna göre birleşen şirketlerin bütün borçları yeni şirkete intikal eder. Eski şirketin iki yıl müteselsil borçlu kalması ise uygulama yeri bulmaz (Oğuzman ve Öz 1998:947).

2.12 . Birleşmenin Hukuki Sonuçları

Birleşme bir takım hukuki sonuçlar doğurmaktadır. Bunlar aşağıda ele alınmıştır (İpekçi 2002:667).

2.12.1. Alacakların İtiraz Hakkı

Türk Ticaret Kanunu'na göre birleşme kararları ilke olarak, kararın ilan tarihinden itibaren üç ay sonra hüküm ifade eder. Zira bu süre zarfında birleşen şirketin alacaklıların birleşmeye karşı itiraz hakları bulunmaktadır. Ancak, ilandan önce birleşen şirketler borçlarını ödemiş ya da bu borca karşılık olan parayı T.C. Merkez bankası veya muteber bir bankaya yatırmış ve durum ilan edilmişse veya alacaklılar söz konusu birleşmeye razı olmuşlarsa birleşme kararı, ilan tarihinde hüküm ifade edecektir.

Birleşen şirketler yukarıda belirtilen şekilde hareket etmeleri durumunda, alacaklıların birleşmeye itiraz ettikleri takdirde (Abbasoğlu 1991:55);

- 1) Alacaklıların bilahare itirazlarından vazgeçmiş olmaları,
- 2) Alacaklıların itirazlarının reddine ilişkin mahkeme karar kesinleşmiş olması,
- 3) Alacaklıların itirazı sonucu mahkemece öngörülen teminatın şirketçe yatırılmış olması, hallerinden birisinin gerçekleşmesi durumunda birleşme hüküm ifade eder.

2.12.2. Tasfiyesiz Dağılma

Birleşme nedeniyle birleşen şirketlerden biri veya her ikisi de dağılır (Çelik 1999:133). Ancak, burada olağan dağılma nedenlerinden farklı olarak, birleşme dolayısıyla dağılan şirket veya şirketler tasfiyeye tabi tutulmazlar ve bunların varlıkları veya şirketleri, aktif ve pasifleriyle bir bütün olarak, yani külli halefiyet yoluyla devralan veya yeni kurulan şirkete geçer (Türk 1986:106-107). Bu anlamda birleşen şirketler ekonomik varlıklarını birleşen veya yeni kurulan şirketle birlikte sürdürmüş olurlar.

2.12.3. Külli Halefiyet Esası

Külli halefiyet esası, bir malvarlığını oluşturan bütün hak, alacak ve borçların bir bütün halinde bir başkasına intikal etmesidir. Bu intikal kendiliğinden oluşur ve mülkiyetin geçmesi için gerekli olan zilyetliğin devri veya tapuda tescil gibi işlemlere gerek kalmaz (Yasaman 1987:22). Külli halefiyet esası cüzi halefiyetin karşıtı bir kavram olması nedeniyle ancak kanunda açıkça belirtilen hallerde uygulanması söz konusudur.

Birleşmede dağılan şirketlerin mal varlıkları yani alacaklıların hakları ve borçları bir bütün halinde aktif ve pasifleriyle birlikte devralan veya yeni kurulan şirkete intikal eder. Ancak birleşmede yeni bir şirket kurulmuş olması halinde ayrıca durum tescil ve ilan edilmesi zorunludur (TTK Md. 151). Burada belirtelim ki, şirketlerin tasfiyesiz dağılmasında ve külli halefiyet yoluyla mal varlıklarının veya şirketin devredilmesinde ortakların ve şirket ile ilişkisi bulunan üçüncü kişilerin haklarının korunması gerekir (Çelik 1999:135). Bu bağlamda yukarıdaki ayrımlarda değinildiği üzere anonim şirketler dışındaki şirket birleşmelerinde alacaklılara itiraz hakkı tanınması (TTK Md. 146/2, 150 ve 151), anonim şirketlerde ise dağılan şirket mal varlıklarının belirli bir süre ayrı yönetilmesinin zorunlu kılınması (TTK Md. 451-453) alacaklıların korunmasına yönelik tedbirler olarak belirtebiliriz.

2.12.4. Münfesih (Dağılan) Şirket Ortaklarına Pay Verilmesi

Birleşme nedeniyle münfesih şirket ortaklarına, devralan veya yeni kurulan şirketin, yine aralarında kararlaştırılan değiştirme birimi ölçüsünde, pay senetleri verilir.

Değiştirme birimi, taraflar arasında birleşme sözleşmesinde serbestçe belirlenir. Ancak, birleşmenin başarılı bir şekilde sonuçlanabilmesi için değiştirme biriminin tespitinde (Çelik 2004:42);

- Birleşen şirketlerin değerlendirilmesinde aynı metotlar kullanılmalıdır.
- Birleşen şirketlerin mal varlıklarının gerçek değerinin bulunması için uygun metotların seçilmesi gerekir.
- Birleşen şirketlerin borçlarının imkan ölçüsünde ödenmesi yoluna gidilmesi gerekir.
- Birleşen şirketlerin varsa ödenmemiş sermaye paylarının ödenmesi sağlanmalıdır.
- Birleşen şirketlerde varsa kurucu hisse senetlerinin ortadan kaldırılması yollarının aranması gerekir (Yasaman 1987:47).

Yapılan açıklamalar doğrultusunda değiştirme birimini şöyle formüle edebiliriz (Kavak 2005:55).

$$\text{Değiştirme Birimi} = \frac{\text{Devralan Şirketin Cari Özsermayesi} / \text{Devrolan Şirketin Nominal Sermayesi}}{\text{Devralan Şirketin Cari Özsermayesi} / \text{Devrolan Şirketin Nominal Sermayesi}}$$

Buradan hareketle devralan şirketin artıracığı sermaye miktarını da şu şekilde formüle edebiliriz.

$$\text{Devralan Şirketin Artırması} = \text{Değiştirme Birimi} * \text{Devrolan Şirketin Nominal Sermayesi}$$

2.13. Dünya’da Mevzuat Açısından Şirket Birleşmeleri

Çalışmada ülkemiz vergi mevzuatı çerçevesinde ele alınan sermaye şirketlerinin birleşme ve devir ile ilgili mukayese yapabilmeyi sağlamak amacıyla Almanya, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve diğer bir kısım yabancı ülke vergi mevzuatlarında şirketlerin birleşme ve devir ile ilgili özet bilgiler yer almaktadır.

2.13.1. Almanya ‘da Şirket Birleşmeleri

Almanya’da birleşme ile ilgili vergisel hükümler Vergi Yasası içinde yer almaktadır. Gelir üzerinden alınan vergilerle ilgili hükümler Vergi Yasasında, katma değer vergisi ile ilgili Hükümler “Katma Değer Vergisi Yasasında”, gayrimenkul satışlarının vergilendirilmesi ile ilgili hükümler “Gayrimenkul Devir Yasasında” yer almaktadır (Wurn ve Kroppen 1999:23-24).

Genel anlamda, Alman sermaye şirketleri kurumlar vergisi ve ticaret üzerinden alınan gelir vergisinin yükümlüsüdür. Normal kurumlar vergisi oranı şirkette tutulmuş karlar üzerinden % 45, dağıtılmış karlar üzerinden ise % 15’ dir. Normal bir birleşmede devredilen sermaye şirketi tasfiye olmaktadır. Bir şirketin tasfiyesinde genel kural gizli yedeklerin vergilemesini sağlayan tasfiye vergilemesine tabi olunmasıdır (Depamphilis 2002:96).

Birleşme durumunda, varlıkların devri için, şirketten pay almak dışında bir bedel alındığı durumda gizli yedekler devir olan şirket bünyesinde vergilendirilmeyecektir. Bu koşul sağlanamadığı durumda, varlıkların devri sırasında ya alınan bedel ya da piyasa değeri göz önüne alınarak doğan kar vergiye tabi olacaktır.

Devralan şirket, devraldığı varlıkları devir olan şirketin devir bilançosundaki değerlerle kayıtlarına alacaktır. Dolayısıyla, devir olan şirket, devir bilançosunda piyasa değerini kullanarak varlıkları göstermişse, devralan şirket bu değerleri defterine kaydedecektir.

Alman Vergi Hukuku, zararların aynı tüzel kişinin gelecek dönem gelirlerine mahsup edileceği ilkesine dayanmaktadır (Gumpel ve Rudden 1982:1577). Bu kural birleşme işlemlerinde de geçerlidir. Bu nedenle, karlı bir şirketin zararlı bir şirkete devri yaygın bir uygulama tarzı olmuştur. 1 Ocak 1995 tarihinden geçerli olan yeni yasada; eğer devir olan şirketin birleşmenin ticaret siciline tescil edildiği anda faaliyetini sürdürmesi durumunda devir

olan şirketin zararlarının devir alan şirkete aktarılabilceğini hükme bağlamıştır. Ayrıca devir alınan zararların devir alan şirketin geriye doğru iki yılın kurum kazancından indirilip indirilemeyeceği konusu tartışmalıdır. Genel hükümler dahilinde bunun mümkün olduğu görülmekle birlikte, yorumcuların çoğunluğu bu görüşe katılmamaktadır. Pay sahiplerinin vergisel durumu ile ilgili üç alternatif bulunmaktadır (West 1997:44).

Özel mülkiyet olarak devir olan şirketin % 25 veya daha azına sahip olan hissedar, almış olduğu hisseleri elde etme tarihinden itibaren altı ay içinde satmazsa hisselerin elden çıkarılması dolayısıyla elde edilen kazanç vergiye tabi bulunmamaktadır. Bundan dolayı bir hissedarın devir olan şirketteki hisseleri ile devir alan şirketin hisselerinin değişimi durumunda, değişim ile ilgili hissedarın normal olarak vergilendirilmesi söz konusu olmamaktadır. Eğer bir hissedar % 25' den az bir hisseyi % 25' den fazla bir hisse ile değiştirirse, bu yeni hisselerin piyasa değerinden edinildiği kabul edilmektedir (Fenschreiber ve Kent 2002:7-2).

Bireysel hissedarın % 25' ten fazla hisseye sahip olması veya hisselerin bir şirketin varlığı olması durumunda edinilen hisselerin elden çıkarılmasından doğan kazanç genellikle vergiye tabi bulunmaktadır. Bununla birlikte, devir olan şirketin hisseleri karşılığında devir alan şirketin hisselerini edinmek doğrudan bir vergilemeye neden olmaz. Fakat devir olan şirketteki hissedarların sahip olduğu değerler devir alan şirketten alınan yeni hisseler için de uygulanacaktır. Devir alınan şirketteki % 25'ten fazla olan hisselerin, devir alan şirketten % 25'ten az hisse ile değiştirilmesi durumunda, yeni hisseler vergisel açıdan % 25'ten fazla hisse edinilmesi olarak addolunur. Bunun anlamı yeni hisselerin % 1' den fazlasının birleşmeyi takip eden satışları bireyler açısından vergilendirilebilir bir işlem olacaktır (Fenschreiber ve Kent 2002:7-4).

Eğer birey;

1. Devir alan şirkette iş için veya özel mülkiyet olarak hisse bulundurduysa,
2. % 25'ten fazla hisse sahibi ise,
3. Birleşmede hisse senedi dışında bir bedel almışsa, vergiye tabi değer artışı kazancı elde etmiş olabilecektir.

Bununla birlikte hisselerin şirketin varlığı olması durumunda, hissedar, yeniden yatırım için vergiden muaf yedek oluşturabilir.

2.13.1.1. Gelir Üzerinden Alınan Ticari Vergi

Alman ticari vergi mevzuatının birleşme ile ilgili hükümleri aşağıdaki gibi özetlenebilir (Kavak 2005:77).

- Devir Olan Şirket Açısından : Varlıklar defter değeri ile bilançoya yansıtılıp devredildiğinde, değer artışı kazancı oluşmayacağı için vergileme söz konusu olmaz. Varlıklar serbest piyasa koşulları çerçevesinde oluşan piyasa fiyatı ile elden çıkarılmasında oluşan değer artış kazancı ticari gelir vergisine konu olacaktır,
- Ödenen ticari gelir vergisi kurum kazancının tespitinde gider yazılır.
- Devir Alan Şirket Açısından : Devir alan şirket bünyesinde vergilendirilebilir değer artış kazancı gerçekleştiğinde, söz konusu gelir ticari gelir vergisine tabi olacaktır. Ayrıca ticari zararlar devir alan şirkete aktarılabilir.
- Ortaklar Açısından : Devir alınan şirketin ortakları genellikle vergilendirilebilir değer artışı kazancı elde etmedikleri için ticari gelir vergisine tabi olmayacaktır. Bununla birlikte vergilendirilebilir değer artışı kazancı elde edildiğinde ve paylar bir şirkete aitse, söz konusu kazançlar ticari gelir vergisine tabi olacaktır.

2.13.1.2. Katma Değer Vergisi

1 Ocak 1994 tarihinden bu yana, bir şirketin kısmen veya tamamen devredilmesi yani birleşme işlemleri katma değer vergisine tabi olmaktan çıkarılmıştır.

2.13.2. Fransa'da Şirket Birleşmeleri

Devir ve birleşmelerle ilgili olarak ortaya çıkabilecek vergiler, kurumlar vergisi, gelir vergisi, katma değer vergisi ve kayıt (tescil) vergisidir. İlgili vergi hükümleri Genel Vergi Yasasında yer alır (Long 1995:35-44). Fransız vergi yasaları birleşme ile ilgili olarak kurumlar vergisi, kar dağıtım vergisi ile kayıt vergisinde özel istisna hükümleri içermektedir (Feinschreiber ve Kent 2002:6-1).

Genel Vergi Yasası'nın 210'uncu maddesinde, birleşmelere uygulanan özel bir kurumlar vergisi sistemi düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler, gerekli koşullar sağlanıyorsa, sabit aktiflerin devralınan şirketten devralan şirkete transferiyle oluşan değer artışı kazancının vergilendirilmemesini sağlıyor. Özel düzenlemelerin uygulanmadığı durumlarda birleşme, işin tasfiyesi olarak kabul edilir (Kavak 2005:79).

2.13.2.1. Özel Düzenlemelere Uyulmadığı Durumda Birleşmenin Sonuçları

Bu durumda kurumlar vergisi açısından birleşme neticesinde ortadan kalkan kurumun yaşamı sona ererken (Long 1995:36-38);

1. Devralınan şirketin vergiye tabi cari karları,
2. Sabit kıymet değer artış kazançları,
3. Vergiden istisna edilmiş yedekleri,
4. Tasfiyeden artan miktarları derhal vergilendirilecektir.

Devralınan şirket tarafından, sabit aktiflerin devralan şirkete transferiyle oluşan değer artış kazançları aşağıda belirtildiği şekilde kurumlar vergisine tabi tutulur (Long 1995:43).

Şirkette iki yıldan uzun süre tutulmuş sabit kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan değer artışı kazancı uzun dönemli olarak nitelendirilmektedir. Uzun dönemli değer artış kazancı % 19 oranında vergiye tabi tutulur. Satılmış olan sabit kıymetlerle ilgili amortismanlar ve şirkette iki yıldan az tutulan sabit kıymet satışlarından elde edilen kar, normal ticari karın tabi olduğu % 33 1/3 oranında kurumlar vergisine tabidir. Ayrıca bu vergi üzerinden % 10 oranında ek vergi alınmaktadır.

2.13.2.2. Birleşme İşlemlerinde Muafiyet Koşulları

Aşağıdaki şartların varlığı halinde birleşme işlemleri vergilendirilmez (Long 1995:44).

- a. Birleşmeye konu şirket Fransız Kurumlar Vergisine tabi olmalıdır. Bu koşul Fransız şirketleri ile sınırlı değildir. Aktiflerin bir Fransız şirketinden yabancı bir şirkete transfer edilmesi Ekonomi ve Maliye Bakanının onayına tabidir.

- b. Birleşmede devredilen varlıklar karşılığında kural olarak ortaklık payı alınması gerekmektedir. Ancak hisselerin nominal değerinin %10'una kadar nakit alındığında da istisnadan yararlanılmaya devam edilir.
- c. Birleşmenin olduğu mali yılda Vergisel Değer İzleme Beyannamesi verilmelidir.
- d. Devralınan kurumla ilgili ertelenmiş karın kayıt altına alınması. Şirket tarafından gerçekleştirilen değer artışı kazançları ayrı bir deftere kaydedilmelidir.

Birleşmeden doğan karlar vergiden muaf olmakla birlikte devralınan şirket, isterse söz konusu karları beyan edip vergi ödeyebilir. Bu durumda birleşmenin geçerli olduğu tarihe kadar beyanname verilmek zorunluluğu bulunmaktadır. Uzun dönemli değer artış kazancının daha düşük oranlı vergilenmesi veya zarar mahsubu nedeniyle şirketler beyanda bulunabilmektedir. Söz konusu beyannameye birleşme tarihine kadar devir alınan kurumun normal ticari karı da dahil edilecektir. Eğer birleşmenin hesap döneminin başından itibaren geçerli olduğu yönünde karar alınırsa, normal ticari karı devralan şirket beyan etmek durumunda kalacaktır.

2.13.2.3. Devralan Şirketin Durumu

İlk olarak, devir alan şirket devir alınan şirket tarafından yaratılmış değer artış kazançlarının kaydını tutmaya devam etmelidir. İkinci olarak devir alan şirket birleşmeden doğan amortisman tabi iktisadi kıymetler üzerindeki değer artış kazancını karına eklemek zorundadır. Bu kazançlar beş yılda kara eklenmelidir.

Bu kazançlar normal oranda vergilenmektedir. Bu durumda devir alan şirket, sabit kıymetleri devir bedelleri ile amortisman yoluyla giderleştirebilecektir. Normal olarak kullanılmış sabit kıymetlerde bu kabul edilmemektedir.

Yukarıda sözü edildiği gibi devir alınan şirket uzun dönem değer artış kazançlarını düşük vergi oranından vergilenmesini kabul edebilir. Böylece devir alan şirket bünyesinde yüksek vergi ödenmesinden kaçınılamayabilecektir. Amortisman tabi olmayan İktisadi kıymetlerden devir dolayısıyla doğan değer artış kazançlarının kara eklenmesi gerekmemektedir. Bununla birlikte bu varlıklar satıldığında değer artış kazancı bunların kayıtlı

değeri ile satış bedeli arasındaki fark olarak hesaplanmaktadır. Diğer sabit kıymetlerde, devirdeki transfer değeri ile satış bedeli olmaktadır.

2.13.2.4. Mali Zararların Devri

Devir alınan şirketin normal olarak birleşme öncesi zararları devralan şirkete transfer edilmez. Bununla birlikte Ekonomi ve Maliye Bakanlığına zararların devri ile ilgili olarak izin talebinde bulunmak mümkündür. Ancak bu izin istisnai durumlarda verilmektedir.

Vergi yetkilileri birleşme işlemini yasanın suiistimali olarak nitelendirmediği devir olan şirketin birleşme öncesi zararlar indirilebilmektedir. Örneğin sadece vergiden kaçınma amacıyla yapılan birleşmelerde zararların indirimini kabul etmemektedir. Devrolan şirketin hisseleri karşılığında devralan şirketten hisse alındığında, bu işlem kar dağıtımı olarak nitelendirilmediğinden vergiye tabi tutulmayacaktır.

Devir olan şirketin ortakları tarafından elde edilen değer artışı kazançları birey ve kurum ortak olmasına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Birey ortakların devir alan şirketten aldıkları paylardan birleşme nedeniyle doğan değer artış kazancının vergisi ertelenmekte olup, anılan payları elden çıkardıkları dönem değer artış kazancı beyan edilip vergisi ödenmektedir (Feinschreiber ve Kent 2002:16).

Birey ortakların devir olan şirketin %25'ten aşağı payını elinde bulundurmaları halinde değer artışı kazancı vergiye tabi tutulmamakta, aşması durumunda % 19,4 oranında vergileme söz konusu olmaktadır.

Kurum ortakları elde edeceği değer artış kazancı, devir alan şirketten alınan yeni pay bedelleri ile devir alınan şirketteki net defter değeri arasında fark olarak hesaplanmaktadır. Devir alınan şirketteki hisse değerlerinin devir alan şirket kayıtlarına aynen yansıtılması durumunda değer artışı kazancının vergilendirilmesi ertelenebilecektir. Birleşmelerde, varlıkların transferi katma değer vergisinden istisna tutulmuştur.

2.13.3. İtalya'da Şirket Birleşmeleri

Bir kişi değişik şirketlerdeki hisselerini her biri kendisine ait olan hisselerle değiştirdiği zaman her değişim için ya da yatırım için kazanç ya da zararın olup olmadığı belirlenecektir. Eğer değişimin bir kısmı transfer amaçlı yapılmışsa buradan doğacak olan kazanç faaliyet geliri olarak vergilendirilir (West 1997:97). Bankalar tarafından hisselerin diğer hisselerle değiştirilmesi üzerinden olduğu kabul edilen gelir yatırım şirketlerinin iş geliri olarak kabul edilir ve vergilendirilir.

2.13.3.1. Tali Şirketlerin Yaratılması

Bir şirket bir branşını ya da işinin bir kısmını tali şirkete transfer ettiğinde, tali şirketin hisselerinin bu transfer karşılığında değişimi ana şirket açısından transfer kurallarına, tali şirket açısından ise satın alma kurallarına tabi olur (West 1997:75).

Bir şirket diğer bir şirketin hisseleri karşılığında varlıklarını o şirkete devrettiğinde, ilk şirket hisse karşılığında varlıkların transferine uygulanacak hükümlere konu olurken; varlıkları kabul eden şirket ise varlıklar için hisse verilmesine ilişkin hükümlere göre vergilendirilir. Transfer sonucu oluşan kazanç devreden geliri olarak kabul edilmekte, değişime konu olan hisseler direkt olarak ortaklara dağıtılsa bile durum değişmemektedir. Devralanın hisselerinin devreden ortaklarına dağıtımını eğer devreden olası karlara ya da gizli ihtiyatlara sahipse aynı bir kar payı olarak vergilendirilir. Hissedarlar açısından hisse senedi değişimi üzerine olduğu kabul edilen herhangi bir kazanç hisseye karşılık hisse değişimine ilişkin hükümlere göre işlem görür (Wilbur ve Yegge 1998:48).

Bir şirket tasfiye edilerek diğer bir şirketle birleşirse tasfiye edilen şirket açısından peştamallık doğmuş kabul edilmez. Eğer tasfiye edilip emilen şirket tarafından yapılan bilançoda bu işlem sonucu kazanç görülürse aşağıda ifade edilen kurallar altında bu kazanç ilgili dönemin geliri olarak biçimlendirilir ve vergiler normal olarak yeni şirkete ve emilen şirketin hissedarlarına karşı tahakkuk ettirilir. Emilen şirketin ortakları tarafından olduğu varsayılan herhangi bir kazanç hisselerin hisselerle değişimi kurallarına göre vergilendirilmektedir. Birinci şirketin emilmeyen zararları ikinci şirket tarafından ileriye doğru taşınabilir. Benzer kurallar iki ya da daha fazla şirketin yeni bir şirket oluşturduklarında eski hisseleri karşılığı yeni şirketin hisselerini aldığı durumlarda da uygulanabilmektedir (Depamphilis, 2002:36).

Birleşme sonucu varlığı ortadan kalkan şirketler son iş yılının vergi tahakkuku için kapanış bilançosunun birleşmeden sonraki üç ay içerisinde düzenlemek zorundadırlar.

2.13.4. A.B.D. 'de Şirket Birleşmeleri

A.B.D.'de devir ve birleşme işlemleri sayı itibarıyla son yıllarda artış göstermektedir. Genellikle devralma ihalesi veya teklifi olarak adlandırılan bir çağrıyla hedef şirket ortaklarına açık bir teklif yapılmakta, ellerindeki hisse senetlerinin öngörülen fiyat üzerinden satın alınacağı duyurulmaktadır. Ortakların hisselerini satmaya razı olmaları halinde çağrıyı yapan ortaklık, hedef şirketin yönetimiyle hiç bir temas kurmadan aniden yönetimi ele geçirebilmektedir (Simmons1988:181).

Ancak kontrolü ele geçirme, birleşme veya kontrolü ele geçirdikten sonra şirketin mal varlığını nakde çevirme gibi konulardan habersiz olan bir ortak, elindeki payları satarak muhtemel bir zararla karşı karşıya kalabilir.

Şirket de yönetim değişikliği arzulamadığı halde bilmeden böyle bir değişikliği onaylamış olabilir. Diğer yandan şirket yönetiminin de benzeri bir faaliyet sürdürdüğünden haberi olmayabilir veya aynı şirketi ele geçirmek isteyen başka bir ortaklık olabilir. Bu nedenle de hisse senetlerinin fiyatları büyük bir olasılıkla yükselecektir. Fakat ele geçirme girişimlerinin gizlilikle yürütülmesi halinde böyle bir durumun ortaya çıkması mümkün olmayacaktır. A.B.D.'de piyasanın ve ortakların zarara uğramaması için kontrol altında tutulması şart olan ele geçirme işlemleri geniş biçimde yasal düzenlemelere konu edilmiştir (Kaplan ve Atkinson 1998:352).

Konuya ilişkin olarak 1934 ve 1968 yıllarında iki adet temel yasal düzenleme yapılmıştır. Kanun'un 13 D maddesine göre bir kişi, kayıt yaptırması gereken hisse senetlerinin veya kapalı-sonlu yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinin %5'inden fazlasına doğrudan veya dolaylı olarak sahip olduğunda, durumu bu paya sahip olduğundan itibaren 10 gün içinde ihraççı şirketin merkezine, hisse senetlerinin işlem gördüğü borsalara ve Menkul Kıymetler Yasası takip birimine bildirmelidir (Feinschreiber ve Kent 2002:33).

Bölüm 13 D maddesine göre doldurulacak olan formda aşağıdaki bilgiler bulunmalıdır (www.iasb.org):

- Hisse senedi çeşidi, hisse senedi çıkararının adı ve adresi,
- Hisse senedi elde eden kişi hakkında bilgi,
- Satın almada kullanılan fonun kaynağı ve miktarı,
- Satın alma amacı,
- Elde bulunan hisse senedinin miktarı,
- Hisse senedi ile ilgili olarak yapılan anlaşmalar,
- İhale teklifi ile ilgili olarak, formu hazırlayan kişi ve görevi, ayrıca onun adına ortaklara teklif ve öneride bulunabilecek kişiler,
- Davet, teklif ve reklamlar gibi ilave olarak verilecek belgeler.

Bu bilgilerde bir değişiklik oluşursa bu değişikliklerinde ihraççı şirkete, hisse senetlerinin işlem gördüğü borsalara ve Menkul Kıymetler Yasası takip birimine bildirmek gerekmektedir. Madde 13 D'nin amacı, muhtemel şirket birleşme ve devirleri hakkında yatırımcıları ve hisse senetleri satın alınmak istenen şirketin yöneticilerini bilgi sahibi yapmaktır (Fenschreiber ve Kent 2002:18-23).

Madde 13 D, hisse senedi ediniminin nasıl yapıldığına bakılmaksızın Kanun'da belirtilen şirketlerin hisse senetlerinin %5'inden fazlasına sahip olan kişiler için uyulması gereken bir hükümdür. Hisse senedi ediniminin açık piyasada veya özel görüşme yoluyla yapılması önemli değildir. Kısaca bir kişi borsadan hisse senedi alarak, toplam hisse senetlerinin %5'inden fazlasına sahip olmuşsa bu teklif sayılmayacak, ancak bu kişi durumu ihraççı şirkete, hisse senetlerinin işlem gördüğü borsaya ve Menkul Kıymetler Yasası takip birimine bildirmekle yükümlü olacaktır.

Madde 14 D/1'e göre bir kişi ilgili formu doldurarak ve bu formu hisse senetlerinin işlem gördüğü borsaya, Menkul Kıymetler Yasası takip birimine veya hisse senedi satıcısına göndermedikçe ortakları hisse senedi satmaya davet edemez. Bu formun teklif ile birlikte veya tekliften önce doldurularak gönderilmesi gerekmektedir.

Form 14 D/1 'de şu bilgilerin bulunması gerekmektedir (IFRS 2004:378):

- Hisse senedi ve şirket hakkında bilgiler,
- Hisse senetleri satın almak istenen şirketin adı ve iş adresi,
- Mevcut hisse senedi miktarı, satın alınması teklif edilen hisse senedi miktarı ve teklif edilen fiyat,
- Hisse senedinin işlem gördüğü asıl piyasa ve hisse senedinin son iki yıldaki dörder aylık dönemler itibariyle en düşük ve en yüksek fiyatları,
- Formu dolduran kişi hakkında bilgiler,
- Hisse senetlerini satın almak istediği şirketle aralarındaki geçmiş ilişki, anlaşma ve işlemler,
- Hisse senetlerini satın almada kullanılacak olan fonun kaynağı ve miktarı,
- Hisse senetleri satın alma amacı ve planı,
- Söz konusu hisse senetlerinden elinde bulunan miktar,
- Hisse senetleri ile ilgili olarak herhangi bir kişi ile yapılmış bir anlaşma,
- Bu kişi adına teklif yapabilecek kimseler,

Bu form doldurulduktan sonra herhangi bir değişiklik meydana gelir ya da teklif ile ilgili yeni bir teklif yapılırsa bu değişikliklerin ve belgelerin hisse senetlerinin işlem gördüğü borsaya, Menkul Kıymetler Yasası takip birimine veya hisse senedi satıcısına bildirilmesi gerekmektedir.

Hisse senetlerini elde etmek isteyen kişi yanında teklife karşı olan veya destekleyen bir kişi bununla ilgili bir materyalin dağıtımından önce Menkul Kıymetler Yasası takip birimine belgeleri göndermekle yükümlüdür (Bengtsson 1992:335-338).

2.13.5. Japonya 'da Şirket Birleşmeleri

Japon anonim şirketlerinin elde ettiği gelir Japon gelir vergi kanunu açısından vergilendirilir. Şubelerin yurtdışında olsa dahi Japonya'da elde ettikleri gelir kısmı için vergilendirilmektedir. Japon anonim şirketleri arasında birleşmeler sık rastlanan bir durumdur. Birleşmelerde genellikle devir yoluyla birleşme şekli tercih edilmektedir (Fenschreiber ve Kent 2002:10-2). Sermaye piyasası yayılmakta ve Japon ulusal ekonomisinde artan miktarda önemli rol üstlenmektedir. Ulusal ekonominin uluslararası hale gelmesindeki gelişme ve sermaye

değişimlerinin serbestleştirilmesi, sermaye piyasasının hareketlenmesinde dikkate değer bir etki yaratmaktadır. Yabancı girişimciler Japon sermaye piyasasında giderek daha aktif hale gelmektedir. Gerek yerli tasarruf sahibi ve yatırımcı gerekse yabancı girişimcinin korunması kadar Japon sermaye piyasasının gelişimini etkileyecek yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (Fenschreiber ve Kent 2002:10-3).

2.13.6. İngiltere’de Şirket Birleşmeleri

Şirket birleşmeleri ve devirler, İngiltere’de her an yaşanabilen günlük olaylardır. Nakitle yapılan küçük alımlardan, milyonlarca pound gerektiren ve tansiyonu yükseltip, büyük bir ilgi toplayan birleşme ve devirler görmek mümkündür. İngiltere’de ortakların ele geçirilmesi işlemleri A.B.D. ve benzeri sistemler paralelinde düzenlenmiştir. Düzenlemelerde hakim olan prensip kamuyu aydınlatmaktır (Taeho :1993:43).

İngiliz vergi hukukunda birleşme ve devirle ilgili başlıca kaynaklar şunlardır (Taeho 1993:47).

- 2.13.2. Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlar (1970 ve 1988),
- 2.13.3. Vergilendirilebilir Kazançlar Kanunu (1992),
- 2.13.4. Sermaye Paylan Kanunu (1990),
- 2.13.4.1. Yukarıdaki kanunları izleyen yıllık Maliye Kanunları,
- 2.13.4.2. Katma Değer Vergisi Kanunu (1994) ve bunu izleyen Maliye Kanunları,
- 2.13.4.3. Damga Vergisi Kanunu (1991) ve bunu izleyen Maliye Kanunları ile damga vergisine atıfta bulunan diğer kanunlar.

Birleşme, bir veya birden fazla şirketin aktif ve pasiflerinin tamamının var olan bir şirkete veya yeni bir şirkete devir işlemidir.

Genel olarak birleşme, devreden şirket tarafından varlıkların elden çıkarılması, devralan şirket tarafından varlık edinme işlemi ifade etmektedir. Varlıkların elden çıkarılması, duruma göre değer artış kazancı veya zararı ortaya çıkarır. Satılacak sabit kıymetin maliyeti, 1982 yılından itibaren enflasyon oranı ile yükseltilebilmektedir. Ancak endekslemenin değer artış zararı oluşturması kabul edilmemektedir (Ross ve Jaffe 1993:66-68).

Sabit varlıklar üzerinden daha önce amortisman ayırma işlemi yapılmışsa elden çıkarma döneminde söz konusu amortismanlar maliyet bedelinden indirim olarak dikkate alınacaktır. Dönen varlıkların (mal stokları gibi) elden çıkarılmasında vergiye tabi kar veya zarar oluşur. Birleşmenin bağlantılı kişi ve kuruluşlar arasında gerçekleşmesi halinde devirlerde kullanılacak bedel piyasa fiyatı olacaktır.

Birleşme sırasında varlıkların devir işlemi katma değer vergisine tabidir. Ayrıca bazı varlıkların devir işleminde, % 05-% 1 oranında damga vergisi uygulanabilmektedir. Genel kurallar böyle olmasına karşın, birleşmeler konusunda İngiliz vergi hukukunda geniş bir vergi muafiyeti yer almaktadır (Unctad 1998:112).

Grup şirketleri arasında yapılan birleşmede, vergi muafiyeti bulunmaktadır. Bu amaçla, bir şirketin aynı grup içinde sayılabilmesi için ana şirketin % 95 oranında ortaklık payının bulunması gerekmektedir. Bu muafiyet sadece yerli şirketler ve grupları için geçerli olmaktadır. Ayrıca bu muafiyet yalnızca sabit kıymetlerin devri için geçerli olup, ticari mal stoklarının devir işlemlerini kapsamamaktadır.

Yeniden yapılanma ve şirkette toplanma durumunda sermaye kazançları vergisi matrahını oluşturacak bir kazancın oluşmayacağı hükme bağlanmıştır. Yeniden yapılanma, bir şirketin aynı işlerle uğraşan ve aynı ortaklara sahip olan bir şirkete devir işlemi olarak tanımlanmıştır. Bir şirkette toplanma, yeni bir şirkete olabileceği gibi, birleşen şirketlerin birinde de gerçekleşebilmektedir. Devredilen şirket ortaklarının devir alan şirketten aldıkları pay senetleri, eğer devredilen şirket tasfiye edilmezse kar dağıtımını sayılıp, vergilendirilebilmektedir (Unctad 2000:97).

2.13.6.1. Ticari Malların ve Diğer Ticari Varlıkların Devri

Devir esnasında ticari malların devrinden doğan kazançların vergilenmeyeceği konusunda özel bir hüküm yoktur (Taş 1995:89).

İngiltere'de sabit kıymetler üzerinden amortisman ayrılıp gider yazma dışında, sermaye indirimi olarak adlandırılan vergi indirimi sağlayan bir uygulama bulunmaktadır. Bir şirket sona ererek, diğer şirket faaliyete başlar ve bu şirketin % 95 oranında hisseleri bu işlemde itibaren

iki yıl aynı kişide kalırsa devralınan şirketle ilgili sermaye indirimi avantajı yeni şirkete geçmektedir.

2.13.6.2. Mali Zararların Devir ve Birleşme Karşısındaki Durumu

Mali zararlardan, ticari işlemlerden kaynaklanmış zarar, devir alan tarafından aynı ticari işleme devam edilirse, devir alan şirket tarafından vergi hesabında indirim olarak dikkate alınabilmektedir. Ayrıca ticari faaliyetle ilgili borçların devir edilmesi durumunda da devir alan şirket devraldığı şirketin zararlarından vergisel olarak avantaj sağlayabilmektedir. Üç yıl içinde ticaret konusunda ve ortaklık yapısında bir değişiklik olması halinde devredilen zararlar değişiklik tarihi itibarıyla ortadan kalkmaktadır. 1991 yılından sonra ise, söz konusu değişikliklerin olmasından sonra oluşan zararların, değişiklikten önceki gelirlere mahsubu mümkün olmayacaktır. Genel olarak sabit kıymetlerden oluşan zararlar, ticari karlardan indirilememektedir. Ayrıca söz konusu zararlar başka şirketlere devredilememektedir. Sabit kıymetlerden oluşan zararın indirimi ile ilgili diğer bir konu, eğer zarar veya zararın kaynağı varlıklar şirketler grubuna katılmadan önce oluşmuşsa, zararın mahsubu kabul edilmemektedir.

2.13.6.3 . Beyanname Verilmesi

İngiliz vergi hukukunda, birleşme ile ilgili özel bir beyanname bulunmamaktadır. Birleşmelerde, aynı işin devam ettirilmesi halinde katma değer vergisi istisnası bulunmaktadır (Green 1990:93-95).

Birleşme sırasında devredilen varlıklar ile ilgili devir sözleşmesi %05 ve % 1 oranında damga vergisine tabidir. Özel olarak tanınan bir istisna nedeniyle, Know-How'un devir işlemleri damga vergisine tabi değildir.

Ayrıca aşağıda belirtilen işlemler, birleşme dolayısıyla damga vergisinden istisna edilmiştir.

1. Yeniden yapılandırma amacıyla yapılan devir işlemleri,
2. Devralacak şirketin hisselerini satın almak,
3. Grup içi devir işlemleri.

Teklif veren şirket, önce teklif belgesi hazırlar. Teklif belgesinde; teklifin şartları, iki şirket hakkındaki mali ve sektörel bilgileri, birleşmeden beklenen faydaları, yöneticiler ve çalışanlar üzerindeki etkileri, her iki şirket için finansal sonuçları, sermaye kazanımı ve vergisel neticeleri yer alacaktır.

Hedef şirket, teklifi kabul ederse buna dair bir mektup hazırlayacaktır. Bu mektupta, hedef şirketin beklentileri, şartları, işlemlere aracılık yapacak olan banka, bankerlik kuruluşu veya diğer bir danışmanlık şirketinin adı, sözleşme koşulları belirtilmelidir.

Bu genel taslak, teklif şartlarıyla ilgili detaylı bilgi, iki şirketin mali durumunu yansıtan tablo ve raporlar, şirketlerin hisse senetlerinin piyasada gösterdiği trend ve gelecekteki fiyat ile getiri tahminleri, yöneticilerin sermayedeki pay oranları gibi ayrıntılı bilgilerle desteklenir. Teklif belgesinin tümü incelenemeyeceğinden ön sayfasında detaylı ana bilgiler bulunmalıdır.

Teklifler, doğrudan, nakit; hisseye hisse; hisse ve nakit karışımı; hisse veya nakitten birinin seçimi; payların dönüşebilir ya da sabit faizli hisselerle değişimi; hisse senedi, borç senedi ve diğer sabit faizli senetlerin karışımı veya birinin tercih edilmesi olarak verilebilir. Bunlardan hisse ya da sabit faizli senet şeklindeki teklifler, teklif edilenlere nakit elde etme şansı tanınması amacıyla satışa sunulabilir (Kavak 2005:97).

Teklifler genellikle (Kavak 2005:98);

- Bir minimum kabul düzeyine sahip olmasına,
- Teklifin "Tekeleşme ve Birleşme Komisyonu"na aksettirilmemesi ya da bu olursa, kamu yararına aykırı olmaması veya başka bir nedenle geri çevrilmemesine,
- Teklifin hissedarlarca kabul edilmesine,
- Borsanın yeni çıkarılan hisseleri kota etmesine bağlı olarak geçerlilik kazanır.
- Bir başka deyişle, engeller tekliflerden önde gelebilir.
- Bir teklifin ortaya atılmasından kapanışa kadar olan zamanda bir çok dış faktörler prosedürü aksatabilir:

Teklif:

- Aynı endüstri kolunda iki birimi birleştirerek rekabete zararlı olduğu,
- Farklı iki işi birleştirmeye çalışmakla, endüstriyel mantıktan yoksun olduğu;

- Başka bir nedenle kamu yararına uygun olmayacağı sebepleri ile Tekelleşme ve Birleşme Komisyonu'na gönderilebilir.

Komisyon altı ay içinde rapor etmek zorundadır, bu da Komisyon'dan kabul ya da red verilinceye kadar altı ay gibi bir zamanı beklemek demektir. Kimi teklifçiler Komisyon raporu çıkmadan önce ya da Komisyon'a teklifin gönderilişinden hemen sonra çekilmeyi uygun bulabilirler.

Tekelleşme ve Birleşme Komisyonu dışında, birleşme ve devirlerin yakından izlendiği idari otorite, devralma ve birleşme üzerine düzenlenmiş yasa olan "City Code on Takeover and Mergers"ın yürütme görevini üstlenen "Panel on Takeover and Mergers" dır (Freund 1987:65).

Yatırım ve finansla ilgili organları bulunan panel, birleşme ve devir ile ilgili bütün işlemleri günlük olarak izler. Panel, verilen tekliflerin yasalara uygun hazırlanmış olup olmadığını yakından denetler. Yasaların dışına çıkan şirketler için çeşitli yaptırımlar uygulatabilir. Aykırı bir teklif halinde söz konusu birleşme ve devir sonucu çıkarılacak hisse senetlerinin borsa'ya kote edilmesini engelleyebilir (Greenspan ve Clemente 1998:77).

Devredilen şirketin hissedarları devretme sonucu oluşan sirkelin hisseleri ile kendi hisselerini değiştirip, böylece devir işleminden sonra oluşan şirketin azınlık hissedarları olurlar. Devredilen şirketin satın alma şekli genellikle nakittir.

Devralma metodu anlaşmaya bağlıdır. Satın alınan şirket alıcıya hem varlıkları hem de borçları ile geçer. Ayrıca vergi kayıplarının karşılanması da alıcıya aittir.

Bir şirketin devralınması bir bütün veya bir kısım olarak gerçekleştirilebilir. Bütün bir devralmada, alıcı şirket hedef şirketin tüm hisselerini satın alır. Kısmi olarak devralmada ise, alıcı şirket hedef şirketi kontrol amacıyla olduğu için hisselerin %50'den fazlasını veya %100 den azını satın almayı ister.

Kısmi devralmalar aşağıdaki şartlarda oluşur;

- Anlaşma sonucu hedef şirketin hisse sahiplerinin devralınması sonrası oluşan şirketin hisselerini ellerinde bulundurmamak istemeleri,

- Bir kısım hedef şirket hissedarlarının ellerindeki hisselerini satmak istememeleri

Ortaklık yaparak devralma;

İki veya daha çok şirket yapılan ihaleye beraberce katılabilir. Panel, teklif belgelerinde her türlü bilginin yer alması konusunda ve teklifin açık olması ile gereken sürenin kullanılması hususlarında oldukça ısrarlı davranır. Bunların yanı sıra,

- Kar tahminlerinin tam bir dikkatle hazırlanması ve nitelikli muhasebecilere rapor edilmesinde,
- Bağımsız denetim elemanlarınca, profesyonel aktif değerlemesi gibi mali denetim ve raporlamanın yapılmasında,
- Herhangi bir nakit teklifin ödenmesinde yeterli kaynak olduğuna dair sorumlu ve bağımsız denetim elemanlarınca doğrulama yapılması konusunda ısrarlıdır.
- Bir teklif en az iki gazetede ilan edilmekte, hisse senedi sahiplerine maksimum bir fiyat teklif edilmekte ve günlük süre verilerek talepler alınmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSAL VE ULUSLAR ARASI MUHASEBE STANDARTLARINA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ VE BİR UYGULAMA

Bu bölümde şirketlerin birleşme ve devir işlemlerinde ulusal ve uluslar arası muhasebe standartlarına göre şirket birleşmeleri, genel uygulama açısından özellik arz eden konular ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

3.1. Uluslararası Muhasebe Standartları

Bu standart 1 Temmuz 1999 tarihinde ve bu tarihten sonra başlayan dönemler için hazırlanan mali tablolar için geçerlidir. Amacı, iş birleşmeleri (gerek satın almalar gerekse satın alan tarafın belirlemesi mümkün olmayan sıra dışı durumlarda hisse oranlarının birleştirilmesi) sırasında uygulanması gereken muhasebe politikalarının belirlenmesidir.

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi, 1 Ocak 1985 tarihinde veya daha sonra başlayan dönemleri kapsayan şirket birleşmeleri için geçerli olmak üzere 22 numaralı şirket birleşmelerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin bildiriye yayınlamıştır. 3 Mart 2004 yılında 22 numaralı şirket birleşmeleri standardı kaldırılmış yerine IFRS 3 olarak değiştirilmiştir (IFRS 2004:388-389).

Temel özellikleri; satın alan tarafın belli olduğu ve birleşen şirket hissedarlarının yeni şirket ile ilgili tüm risk ve faydaları paylaştıkları durumlarda uygulanması gereken muhasebe politikalarına ilişkin yol gösterir. Satın alma işlemi ile ilgili olarak uygulanması gereken satın alma muhasebesi (maliyet esas) esaslarını ortaya koyar. Örneğin; satın alınan şirketin varlık ve yükümlülüklerinin tespiti, satın alma sırasında oluşan şerefiyeler ve daha sonra satın alınan şirketin faaliyet sonuçlarının gelir tablosuna dahil edilmesi bu kapsamdadır .

Birleşmeye ilişkin maliyetlerin, rayiç değerleri ile değerlendirilen devir alınmış varlık ve borçlar, azınlık hissedarlarının alım sözleşmesi öncesindeki net aktifler içerisindeki payı ve pozitif veya negatif şerefiye arasında ne şekilde ayrıştırılacağını açıklar. Azınlık paylarının rayiç değerleri ile değerlendirilmesi de alternatif bir yöntemdir. Şerefiyenin 20 yılı geçmeyecek şekilde doğrusal yöntemle itfa edilmesi gereklidir (IFRS 2004:389).

3.1.1. Uluslar Arası Muhasebe Metodu

ED 3 e göre ilan edilmiştir ki uluslar arası şirket birleşmelerinin kapsamı devir alma yöntemine göre yapılır. Muhasebe standartları 22 ye göre devir alma ve bilançoların birleştirilmesi olmak üzere iki şekilde şirket birleşmesi vardır. **Devir alma**: bir şirketin diğer bir şirketi tüm haklarıyla devir alması. **Bilançoların birleştirilmesi yöntemi**: Şirketlerin tüm mali işlemlerinin birleştirilmesi. Şirket birleşmeleri bilançoların birleştirilmesi yöntemiyle yapıldığında araştırmalar göstermiştir ki bu tip birleşmelerde iki (yada daha çok) şirketin mali tabloları karşılaştırılabilirlik yönüyle hasar görmüştür. Diğer yöntemin (Devir alma) kullanılması da her iki yöntemde farklı sonuçlar vermiştir. Bu nedenledir ki bilançoların birleştirilmesi yöntemi Kanada, Avustralya ve Amerika’da yasaklanmış uyum ve uzlaşmanın teşvik edilmesi açısından uluslar arası muhasebe standartları yeniden düzenlenerek Avustralya ve Kuzey Amerika’da uygulanmaya konulmuştur. Yapılan bir çok araştırmada bir çok şirketin diğerinin kontrolü altına girmesi yani devir alma yoluyla birleştiğini bu yöntemin her iki(yada daha çok) şirketin kimliğini ayırmada güçlükler çıkardığı tespit edilmiştir. Fakat düzenlemede bu durumun yani iki şirketten birinin varlığının yok sayılmasının olmaması için “gerçek birleşme” denen yani benzer büyüklükteki iki şirketin eşit şartlarla ve kendi istekleri ile birleşerek tek bir şirket haline gelmesi yöntemini belirlenmiştir. Eğer bir şirket diğerinin kontrolü altına girerek birleşecekse en iyi yöntem devir alma yöntemidir (www.iasb.org).

Şirket birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi konusunda iki temel yöntem mevcuttur:

(a) satın alma yöntemi ve (b) çıkarların havuzlanması (pooling of interests) yöntemi (bazen kaynaşma, merger yöntemi denir.)

Satın alma yönteminin amacı, iktisap edilen şirketin, normal varlık alımlarına uygulanan aynı ilkeleri uygulayarak muhasebeleştirilmesidir. Muhasebede bu yöntem iktisap etmenin muhasebeleştirilmesinde daima kullanılır (Bruner ve Perella 2004:29).

Çıkarların havuzlanması yönteminin amacı, birleşen şirketlerin şimdi müştereken sahip olunmasına ve yönetilmesine rağmen, sanki eskiden olduğu üzere ayrı şirketler olarak devam ediyormuş gibi muhasebeleştirilmesidir.

Çıkarların birleştirilmesi yöntemi, iktisapta ortaya çıkan herhangi bir peştamallığı kabul etmez ve yalnızca satın alma bedelinin nakit veya diğer varlıkların ödenmesi halinde değil, ilke olarak oy haklı adi hisse senetlerinin mübadelesiyle oluştuğu durumlarda kullanılır. Çıkarların birleştirilmesi yönteminde, birleştirilen varlıklar, borçlar ve ihtiyatlar mevcut kayıtlı değerleriyle kaydedilirler.

Çıkarların birleştirilmesi yönteminin uygulanabilmesinde bazı koşullar öne sürülmüştür (www.iasb.org) ;

- Birleşme tek bir işlemde gerçekleştirilmelidir. Ancak özel bir plan ile bir sene içinde de tamamlanabilir. Birleşilen şirket, birleşen şirketin adi hisse senetlerine karşı sadece adi hisse senedi ihraç edebilir.
- Birleşme taraflarından hiçbiri, birleşme planının başlamasından iki sene öncesine kadar hisse senetlerinde birleşmeyi etkileyecek bir değişiklik yapamaz.
- Birleşilen şirket, birleşen işi etmelere ait varlıkları, birleşmeden sonra iki sene içinde elden çıkaramaz.
- Birleşen şirketler arasında güç oranı dengeli olmalıdır.

Çıkarların birleştirilmesi özelliklerini taşımayan, öteki tüm birleşmeler satın alma yöntemi ile kayıtlara yansıtılmaktadır. Genelde satın alma yöntemi, birleşmenin kayıtlara geçirilmesinde muhasebeye varlıklar ve kaynaklar için izlenen genel kabul görmüş muhasebe prensiplerinin kullanımını izlemektedir. Bir başka deyişle, satın alma yönteminin temelini, birleşilen şirkete normal varlık satın alınmasındaki muhasebe prensiplerinin uygulanması oluşturmaktadır.

Bu yöntemde ana şirket bağlı şirketin pay senedi sahiplerinin haklarını satın almakta ve bağlı şirketi edinirken pay belgelerine yatırım tam değerle, örneğin mal oluşla gösterilmektedir. Gene bu yöntemde, birleştirme farkı veya üstesi, bağlı şirketin belirli aktiflerine ya da borçlarına dağıtılabilmekte, bu yolla bağlı şirketin bilançosu yeni değerlerle gösterilebilmektedir.

Çıkar birleşmesi özelliklerini taşımayan diğer tüm şirketler arası birleşmeler satın alma yöntemi aracılığı ile kayıtlara yansıtılmaktadır. Genelde satın alma yönteminin temelini,

birleşilen şirkete normal varlık satın alınmasındaki muhasebe prensiplerinin uygulanması oluşturmaktadır.

Satın alma yöntemi ile birleşmelerde hesapların muhasebeye yansıtılmasında birleşen şirketin varlık ve borçlarının birleşme günündeki cari değerleri takdir edilerek belirlenmelidir. Birleşilen şirket yönünden, birleşen şirketin varlıklarının defter değeri üzerindeki değeri, peştamallık olarak kayıtlara geçirilebilmektedir. Çıkarların birleştirilmesi yöntemi ile satın alma yöntemi arasındaki en önemli fark bu noktada yoğunlaşmaktadır

Yöntemlerin kullanımı ile muhasebede etkilenen hesaplar açısından yöntemler arası farklılıklar aşağıdaki gibi özetlenebilir (Uçaktürk 1999:39).

SATIN ALMA YÖNTEMİ	ÇIKARLARIN BİRLEŞTİRİLMESİ YÖNTEMİ
<i>1. Bilanço Farklılıkları</i>	
Peştamallık kaydedilir.	Peştamallık kaydedilmez.
Satın alınan varlıklar maliyet bedeli veya istenilen değerle değerlendirilir.	Satın alınan varlıklar defter değeri ile değerlendirilir.
Konsolide edilen dağıtılmayan karlar, birleşilen işletmenin dağıtılmayan karlarına eşittir.	Sermaye üstesi ve dağıtılmayan karlardan etkilenirler.
<i>2. Gelir Tablosu Farklılıkları</i>	
Peştamallığın amortismanı gösterilebilir.	Peştamallığın amortismanı gösterilemez.
Varlıkların değer artışının amortismanı gösterilebilir.	Varlıkların değer artışının amortismanı gösterilemez.

İşletme birleşmelerinin tarihi finansal tabloların içerdiği bilançonun tarihinden sonra ise, şirketin finansal tabloları, tarafı olduğu şirket birleşmelerini içermelidir.

Açıklanmamaları halinde finansal tabloları kullanacak olanların doğru değerlemeler yapma ve kararlar verme yeteneğini etkileyecek kadar önemli oldukları takdirde, bilanço

tarihinden sonra ve birleşen şirketlerden birinin finansal tablolarının yayınlanmasına yetki verilen tarihten önce gerçekleşen şirket birleşmeleri açıklanmalıdır.

3.1.2. Devir Alma Yoluyla Yapılan Şirket Birleşmeleri

Kanuna göre eğer şirketlerden bir diğerinin kontrolü altına girecekse en iyi yöntem kuşkusuz devir alma yoluyla yapılan şirket birleşmesidir. Devir alma yöntemi bir şirketin diğer bir şirketi satın alma açısından bakıldığında iyi bir yöntem gibi görünse de bazı durumlarda şirketlerin kendi kimliklerini ortaya koymada güçlükler yaşadığı görülmüştür. Bazı şirketlerin mali tablolarının kazançlarının tespiti oldukça güç olmuştur. Birleşme işleminden sonra satın alan şirket tarafından muhasebenin yürütülmesi adil bir kimlik ayrımını sağlayamamaktadır. Bu yüzden ki devir alma yöntemi sadece satın alınan şirketin beyannamesi üzerinden ekonomik tablolarını çıkarır (Arslan 2001:59).

Kanun çerçevesinde mali tablolardaki amaçlardan biri gösterir ki yönetim sorumluluğu adil olmalıdır. Çünkü devir alma yönteminde yapılan şirket birleşmelerinde şirketlerin gelir gider tablolarının ayrılması kullanışlı bilgilerin elde edilmesi, önceki dönem karıyla sonraki dönem karının hesaplanması, ortaya konan sermayenin tespiti oldukça güç olmuştur (Bingöl 1997:108).

3.1.3. Devir Alma Yöntemi Olmadan Yapılan Şirket Birleşmeleri

Devir alma yöntemi olmadan yapılan şirket birleşmelerine “gerçek birleşme” yöntemi dediğimiz yani benzer büyüklükteki iki şirketin eşit şartlarla ve kendi istekleri ile birleşerek tek bir şirket haline gelmesi diyoruz. Eğer şirket birleşmesi devir alan yöntemi yerine gerçek birleşme yöntemini seçerse isteğe bağlı olmayan ve açıkça belirtilmiş kriterleri sözleşmesinde kesinlikle ayrımlarını belirterek koymalıdır. Bu şartlar (IFRS 2004:330) ;

a) Ana amaçlardan ilki olan uluslararası kabul gören birleşme standartlardan birine kesin uyması.

b) Aynı anda farklı iki metodun uygulanması önlenmelidir. Çünkü iki farklı yöntemin uygulanması farklı sonuçların çıkmasına neden olabilir.

c) Gerçek birleşme esasen var olmasına karşın ender kullanılır.

d) Bilançoların birleştirilmesi yöntemi “gerçek birleşme” için uygun görülür fakat bilançoların birleştirilmesi yöntemi devir alma yönteminde de vardır. Bu yüzden ki bilançoların birleştirilmesi yöntemi yerine “yeni başlangıç” yöntemi en uygun yöntemdir

3.1.4. Şirketlerin Kimliklerinin Ayrımının Zor Olduğu Şirket Birleşmeleri

Bazı durumlarda gözlenmiştir ki şirket birleşmelerini ayırt etmek, yerel kanunlar, vergiler veya ekonomik faktörlerden dolayı oldukça güçtür. Örneğin şirketler benzer büyüklükte ve yeniden yapılanma süreci içindeyse. Ama bu faktörlerin gerçekten şirket birleşmelerindeki kimlik ayrımını güçleştirdiği de tartışma konusudur. Ve bilançoların birleştirilmesi yöntemiyle yapılan şirket birleşme yönteminin bu kaosu önleyip önleyemediği de tartışılmaktadır (Feinschreiber ve Kent 2002:20-1).

3.2. Ulusal Muhasebe Standartlarına Göre Şirket Birleşmeleri

Birleşme veya devir yoluyla ortadan kalkan şirkete ait gayrimenkulların, birleşilen yahut devralan şirket mülkiyetine geçişi aynı sermaye koyma hükmünde olup, Harçlar Kanunu’ na bağlı (4) sayılı tarifenin 20/b pozisyonu uyarınca tapu harcına tabidir. Harçlar Kanunu’ na da Taşıt Alım Vergisi Kanunu’ nun 3/d maddesindeki hükme benzer bir istisna hükmü konulmalıdır (Maç 1999:997).

Birleşen şirketin aktifindeki taşıtlar, külli halefiyet yoluyla birleşilen şirkete intikal eder. Bu taşıtlar birleşilen şirket tarafından, sermaye artırımının gerçekleşmesiyle ya da yeni kuruluşuyla birlikte TTK’ nun 140/3 maddesi hükmü uyarınca birleşilen şirket, trafik şube bürolarına başvurularak şirket tüzel kişiliği adına tescili bir yazı ile istenmelidir. Bu işlem Taşıt Alım Vergisi Kanunu’ nun 3/d maddesi uyarınca vergiye tabi değildir (İpekçi 2002:323).

3.2.1. Birleşen Şirketin Hak, İmtiyaz Ve Ruhsatları

Münfesihi(dığılan) şirket adına verilmiş olan teşvik belgesi, ruhsatname gibi belgelerin hükmü aynen devam eder. Ancak bu belgelerle ilgili olarak yapılacak müracaat ve işlemlerde, devralan şirket, durumu izah edip belgeleyerek, ilgili mercilere muhatap olmalıdır (Maç 1999:977).

3.2.2. Birleşen Şirketin İş Sözleşmeleri

Devralan şirketle üçüncü kişiler arasında yapılmış olup, devir esnasında yürürlüğü devam eden sözleşmeler, (iş akitleri dahil) külli halefiyet gereği, devralan şirkete geçer (Sönmezsoy 1992:82).

Birleşmeden sonra iş sözleşmeleri ile ilgili olarak herhangi bir değişiklik yapılması gerekmemektedir. Ancak birleşme gerçekleşikten sonra birleşilen şirket yetkililerinin durumu karşı tarafa bildirilmesi gerekir. Bu bildirim ana sözleşmenin bir örneği eklenebilir (Akay 1997:100).

3.2.3. Özsermaye Tespiti

Öz sermaye, şirketin kuruluşunda ve faaliyet dönemi sırasında şirketin sahip veya ortakları tarafından sağlanan kaynaklar şeklinde tanımlanabilir (Akgüç 1994:733).

Daha geniş bir tanımla özsermaye, şirket sahip veya ortaklarının bilanço tarihinde şirkete yapmış oldukları sermaye yatırımlarının tutarını gösteren ödenmiş sermaye ile sermaye yedekleri, geçmiş yıllar karları veya dönemin net karını kapsar. Eğer varsa geçmiş yıllar zararları ve dönemin zararı özsermayeden düşülür (Sürmeli ve Benligiray 2000:229).

Sonuç olarak özsermaye şirket sahip ve sahiplerinin şirkete getirdiği sermaye ile faaliyetlerden elde ettiği karların çeşitli biçimlerde şirkete bırakılmasından meydana gelmektedir (Aydın 1990:86).

Şirketlerin birleşmelerinde öz sermayenin (özvarlık) tespiti, değiştirme birimi ve devralan şirketin sermaye arttırım tutarı ve yeni kurulan şirketin sermayesinin hesaplanması açısından önemlidir (Durmuş 1992:73).

3.2.4. Değiştirme Biriminin Ve Arttırılacak Sermaye Tutarının Hesaplanması

şirketlerin birleşmelerinde öz sermayenin (özvarlık) tespiti, değiştirme birimi ve devralan şirketin sermaye arttırım tutarı ve yeni kurulan şirketin sermayesinin hesaplanması açısından önemlidir. Genel olarak değiştirme birimi, birleşen kurum hisse senetlerinin cari değeri ile, birleşen kurum hisse senetlerinin cari değerinin birbirine olan oranıdır (Ay ve Çelik 2004:53).

Değiştirme biriminin belirlenebilmesi için, hem birleşilen hem de birleşen kurumun mal varlığının bilinmesi gerekir.

Değiştirme birimi, kesin esaslara bağlanması mümkün olmayan, tamamen kendine özgü bir değerdir. Tarafların karşılıklı görüşmeleri ile belirlenir. Değiştirme biriminin tespitinde belki de en doğru kriter, bilanço değerini esas alarak hesaplamak olacaktır. Bu konuya ilişkin örnek aşağıdaki gibidir.

KALE A.ř.'i, TEKNİK A.ř.'ne KVK' nun 37. maddesindeki esaslara uygun bir biçimde devredilecektir. Bu kanunun (b) bendi hükmüne göre bilanço kül halinde devredileceği için cari değer bilanço değeri esas alınarak tespit edilecektir. Her iki tarafın esas sermaye ve özvarlıklarının bilanço değerleri aşağıdaki gibidir.

	<u>KALE A.ř.</u>	<u>TEKNİK A.ř.</u>
ESAS SERMAYE	20.000,00	100.000,00
ÖZVARLIK	80.000,00	200.000,00

KALE A.ř.' nin sermayesi 1 YTL. nominal bedelli 20.000 adet hisse senedi, TEKNİK A.ř.' nin sermayesi ise 1 YTL nominal bedelli 100.000 adet hisse senedinden oluşmaktadır.

KALE Ař' nin 1 adet hisse senedinin cari Özvarlık
değeri (bilanço değeri esas alınarak) =
Hisse Senedi Adedi Toplamı

TEKNİK A.Ş.’ nin Sermaye Artırım Tutarı = Değişim Birimi * Devrolan şirketin Esas Sermayesi

$$= 2 * 20.000,00 = 40.000,00 \text{ YTL} \quad \text{olacaktır.}$$

Burada dikkat edilecek husus; TEKNİK A.Ş.’ nin sermayesinin, KALE A.Ş.’ den gelen özvarlık tutarı olan 80.000,00 TL kadar değil de, sadece 20.000,00 TL artacağı konusudur.

TEKNİK A.Ş.’ nin birleşme sonrası özvarlık toplamı ise, 80.000,00 + 200.000,00 = 280.000,00 YTL olacaktır. Birleşmeden sonra TEKNİK A.Ş.’ nin bir hisse senedinin değeri 280.000,00 YTL / 140.000 adet = 2 YTL/adet olacaktır.

KALE A.Ş.’ ye birleşme sonrası 2 YTL/adet cari değeri olan 40.000 adet hisse senedi verilecektir. Bu hisse senetlerinin değeri olan 80.000,00 YTL (2.000 YTL/adet * 40.000 adet), KALE A.Ş.’ nin birleşmeyle TEKNİK A.Ş.’ ye getirmiş olduğu özvarlıkları toplamına eşittir.

TTK’ nun 329. maddesinde bir anonim ortaklığın kendi hisse senetlerine sahip olabileceği haller belirtilmektedir. Ancak, bu durumlar dar bir istisnaya dayandığında kabul eden ortaklığın birleşme halinde sermaye artırımına gitmesi zorunlu görünmektedir (Tarakçı 1991:27).

Payların değişiminin yapılabilmesi için devralan ticaret ortaklığının elinde kendi paylarından bulunması gerekmektedir. Bu da ancak devralan ticaret ortaklığının sermayesini artırması ve artan sermayeden oluşan payları iltihak eden ticaret ortaklığının ortaklarına tahsis etmesiyle mümkün olabilir (Tekinalp 2000:4).

Yeni kuruluş sureti ile gerçekleştirilen birleşmelerde ise devrolan şirketin toplam özvarlıkları karşılığında çıkarılan hisse senetleri, özvarlıkları oranında devrolan şirketlere birleşmenin karşı edimi olarak verilecektir. Bundan dolayı değiştirme birimini hesaplanması gerekmemektedir.

3.2.5. İşletme Birleşmelerinin Tekdüzen Muhasebe Sistemi Açısından İncelenmesi Ve Muhasebe Kayıtları

Maliye Bakanlığı' nca 26.12.1992 tarih ve 21447 mükerrer sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel tebliği 1 ile aşağıdaki konularda düzenlemeler yapılmıştır.

- 1- Muhasebenin Temel Kavramları,
- 2- Muhasebe Politikalarının Açıklanması,
- 3- Mali Tablolar ilkeleri,
- 4- Mali Tablolarının Düzenlenmesi ve Sunulması,
- 5- Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Hesap Planı ve İşleyişi.

Bu düzenlemelerden en önemlisi, Türkiye için bir Tekdüzen Hesap Çerçevesi ve Hesap Planının kabul edilmiş olmasıdır (Ataman 1995:53).

Bu düzenleme; bilanço usulünde defter tutan gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve şirketlerin faaliyet ve sonuçlarının sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, mali tablolar aracılığı ile ilgililere sunulan bilgilerin tutarlılık ve mukayese edilebilirlik niteliklerini koruyarak gerçek durumunun yansıtmasının sağlanması ve şirketlerde denetimin kolaylaştırılması amacıyla yapılmıştır (Kishalı 1998:11).

Ayrıca yapılan düzenlemenin; muhasebe bilgilerinin karar alma durumunda bulunan ilgililere yeterli ve doğru olarak ulaştırılmasına, farklı işlemler ile aynı şirketin farklı dönemlerinin karşılaştırılmasına, mali tablolarda yer alan hesap adlarının tüm kesimler için aynı anlamı vermesine, muhasebe terim birliğinin sağlanması suretiyle anlaşılabilir olmasına, şirketlerle ilgililer arasında güven oluşturulmasına yönelik olduğu belirtilmektedir (Örten 2004:15).

Tebliğde, Tebliğ hükümlerine hangi şirketlerin uyacağı belirtilmiştir. Buna göre bilanço esasına göre defter tutan gerçek ve tüzel kişiler, tebliğde belirtilen muhasebe usul ve esaslarını uygulamak zorundadır (Akdoğan ve Sevilengül 1994:3).

Bu sistemin bilanço esasına göre defter tutan bütün şirketlerde uygulanması zorunludur. Hesap tutma bakımından istisna bankalar, sigorta ve borsa şirketleri gibi değişik biçimde hesap tutma zorunluluğunda bulunan şirketlerdir. Bu şirketlerde tebliğ de belirtilen muhasebe ilkelerine uymak zorundadır.

3.2.5.1. Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Genel Hesap Planı Ve Hesap Planı

Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen Tekdüzen Hesap Çerçevesinde hesap sınıf ve grup (kümelen) aşağıdaki gibidir (Ataman 1995:55-56).

HESAP SINIFLARI

DÖNEN VARLIKLAR

DURAN VARLIKLAR

KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

ÖZKAYNAKLAR

GELİR TABLOSU HESAPLARI

MALİYET HESAPLARI

NAZIM HESAPLARI

3.2.5.2. Birleşme İşlemlerinde Kullanılan Tekdüzen Hesap Planında Yer Alan Ve Yer Almayan Hesaplar

Birleşme işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde gerekli olan hesaplar ve açıklamaları aşağıdaki gibidir (Altuğ 1999:121).

134 DEVRALAN KURUMDAN ALACAKLAR

Türk Muhasebe Sisteminde bulunmayan bir hesap olmasına karşılık şirketin başka bir şirketiyle birleşmesi sırasında varlık ve borçlarının devri nedeniyle oluşan, devralan şirketten olan alacakların izlenebilmesi için oluşturulan hesaptır (Akay 1997:114).

Varlık ve borçların devri nedeniyle doğan alacaklar bu hesaba borç kaydedilir. Bu hesaba alacak kaydı ise aşağıdaki nedenlerle yapılır.

- Birleşme karı üzerinden hesaplanan vergi yükümlülükleri ve ayrıca birleşme katma değer vergisinin devrolan varlıkları azaltması nedeniyle (bu durumda bu hesaba alacak kaydı yapılırken 360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR hesabına borç kaydı yapılır).
- Tasfiye paylarının dağıtımı nedeniyle (331 ORTAKLARA BORÇLAR hesabına borç kaydı yapılır).

331 ORTAKLARA BORÇLAR

Şirketin esas faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısıyla ortaklara (ferdi şirketlerde şirket sahibine) borçlu bulunduğu tutarların izlendiği hesaptır. Borcun doğması halinde hesaba alacak, ödenmesi halinde ise borç kaydedilir (Lazol 2000:162).

Borcun doğması, devrolan şirketin özkaynaklarının ortaklara dağıtımı ile olur ve hesap alacalandırılır. Borcun ödenmesi de, tasfiye paylarının ortaklara dağıtımı ile olur ve hesap borçlandırılır.

Varlık ve borçların devri nedeniyle doğan alacaklar bu hesaba borç, tasfiye paylarının dağıtımı anında 331 ORTAKLARA BORÇLAR hesabı borcu karşılığında bu hesaba alacak kaydı yapılır (Akay 1997:109).

590 DÖNEM NET KARI

Şirketin faaliyet dönemine ilişkin vergi sonrası net kar tutarının izlendiği hesaptır. Sonuç hesaplarında yer alan 692 DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI hesabından aktarılan tutarlar bu hesaba alacak, aynı hesaba borç kaydedilir (Sağlam 2005:297).

Tekdüzen hesap planına göre, vergi öncesi kar üzerinden hesaplanan vergi yükümlülükleri, ilgili vergi karşılığı hesaplarına alındıktan sonra kalan tutar bu hesaba alınabilecektir. Birleşmelerde ise, birleşme karı üzerinden hesaplanan vergi yükümlülüklerinin ilgili vergi karşılığı hesaplarına alınmadan direkt 360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR hesabına alınması, kalan vergi sonrası karın da direkt bu hesaba alınması tarafımızdan daha uygun görülmüştür (Akay 1997:115).

Birleşme sırasında birleşme net karı doğduğunda bu hesap alacaklandırılır, özkaynakların ortaklara dağıtımını esnasında borçlandırılır.

360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR

Şirketin ekonomik faaliyetlerde bulunması sonucu ilgili mali mevzuat uyarınca mükellef veya sorumlu sıfatıyla şirketin kendisine, personeline ve üçüncü kişilere ilişkin olarak ödenmesi gereken vergi, resim, harç ve fonların izlendiği hesaptır (Kishalı 1998:143).

Vergi, resim, harçların tahakkuk ettirilmesini gerektiren işlemler ortaya çıktıkça bu hesap alacaklanır, ödemeler yapıldıkça borçlanır.

Şirket birleşmelerinde, birleşme karı üzerinden hesaplanan vergi ve fonlar ile birleşme katma değer vergisi bu hesapta izlenmelidir.

500 SERMAYE

Şirkete tahsis edilen veya şirketlerin ana sözleşmelerinde ter alan ve Ticaret Siciline tescil edilmiş bulunan sermaye tutarı bu hesapta yer alır. Kayıtlı sermaye sistemine alınan ortaklıklarda çıkarılmış sermaye gösterilir. Kayıtlı sermaye tavanı ayrıca dipnotlarda belirtilir (Kishalı ve Işıklılar 1997:226).

Vergi Kanunları açısından sermaye, değişir bir unsurdur. Buna karşılık, Türk Ticaret Kanunu ve muhasebe açısından ise sermaye, sabit bir unsur olarak kabul edilmektedir (Can 1993:73).

Taahhüt edilen sermaye tutarı bu hesaba alacak, ödenmemiş sermaye hesabına borç kaydedilir.

Birleşmeler de devrolan şirketin ortakları tarafından taahhüt edilen sermaye tutarı bu hesaba alacak, ödenmemiş sermaye hesabına borç kaydedilir.

501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE

Şirkete tahsis edilen ve ortaklarca yüklenilen sermayenin henüz ödenmemiş kısmıdır. Taahhüt edilen sermaye tutarı 500 SERMAYE hesabı alacağı ile bu hesaba borç, ödenen tutarlar alacak kaydedilir.

Birleşmede devrolan şirketin ortakları tarafından taahhüt edilen sermaye tutarı bu hesaba borç, 500 SERMAYE hesabına alacak kaydedilir. Devrolan şirketin ortaklarının taahhütlerini, varlık ve borçlarını devretmek suretiyle yerine getirmeleri halinde alacak kaydedilir.

131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR

Şirketin esas faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısıyla (ödünç verme ve benzer nedenlerle ortaya çıkan) ortaklarından alacaklı bulunduğu tutarların izlendiği hesaptır (Kishalı 1998:106). Alacağın doğması halinde hesaba borç, tahsili halinde ise alacak kaydedilir.

Alacağın doğması, devrolan şirketin ortaklarının taahhüt etmiş oldukları varlıktan daha az varlıkla birleşmeye katılmaları ile olur ve hesap borçlandırılır. Alacağın tahsili de devrolan şirket ortaklarının borçlarını ödemeleri ile olur ve hesap alacaklandırılır.

Şirketin esas faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısıyla (ödünç verme ve benzer nedenlerle ortaya çıkan) ortaklarından alacaklı bulunduğu tutarların izlendiği hesaptır. Alacağın doğması halinde hesaba borç, tahsili halinde ise alacak kaydedilir. Alacağın doğması aşağıdaki hallerde olur. Hesap alacağın doğmasıyla borçlanır.

- Devrolan şirketin ortaklarının taahhüt etmiş oldukları varlıktan daha az bir varlıkla birleşmeye katılmaları,
- Devralan şirketin ortaklarının taahhüt etmiş oldukları varlıktan daha az bir varlıkla birleşmeye katılmaları, (Bu halde 131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR hesabı borçlandırılırken, 529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ hesabı alacaklandırılır.)
- Devralan şirket ortaklarının taahhüt etmiş oldukları varlıktan daha fazla bir varlıkla birleşmeye katılmaları, (Bu halde 131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR hesabı borçlandırılırken, 529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ hesabı alacaklandırılır.)

Alacağın tahsili de devrolan ve devralan şirket ortaklarının borçlarını ödemeleri ile olur ve hesap alacaklandırılır.

525 BİRLEŞME PRİMİ

Türk Muhasebe Sisteminde bulunmayan bir hesaptır. Şirket birleşmelerinde devralma suretiyle gerçekleştirilen şirket birleşmelerinde, devrolan şirketin ortaklarının getirmeyi taahhüt ettiği varlık toplamı ile devrolan şirketin ortaklarının devralan şirkete taahhüt ettikleri sermaye tutarı arasındaki farkın izlenmesi birleşme primlerinin takip edilmesi açısından kullanılan hesaptır (Kavak 2005:236-237).

Yukarıdaki açıklamaya göre bulunan fark toplamı varlık ve borçların devralınması esnasında bu hesabın alacağına kaydedilir. Bu fark tutarının sermayeye ilavesi veya başka amaçlarla kullanılması durumunda hesaba borç kaydedilir.

Bu hesap Tekdüzen Hesap Planı'nda mevcut olan bir hesap değildir. Payları hisse senedine bağlanmış olan şirketlerin birleşmelerinde bu hesabın yerine 520 HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ hesabı kullanılır.

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ

Bu hesap grubu içerisinde sayılanların dışında kalan diğer sermaye yedeklerinin izlendiği hesaptır (Sağlam 2004:286).

Devralma suretiyle gerçekleştirilen şirket birleşmelerinde, devralan şirketin ortaklarının taahhütlerinden daha az bir varlıkla birleşmeye iştirak etmeleri halinde taahhütleriyle getirdikleri daha az varlık arasındaki farkın izlendiği hesaptır. Bu fark tutarı, 131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR hesabına borç kaydedilirken, 529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ hesabına alacak kaydedilir.

Bu hesaptan ayrıca, devralan şirket ortaklarının taahhüt etmiş oldukları varlıktan daha fazla bir varlıkla birleşmeye katılmaları halinde de yararlanır. Böyle bir durumda 131

ORTAKLARDAN ALACAKLAR hesabı borçlandırılırken, 529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ hesabı alacaklandırılır.

Bu hesapta oluşan tutarın sermayeye ilavesi veya başka amaçlarla kullanılması durumunda bu hesap borçlandırılır.

3.2.5.3. Birleşme İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesinde Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler

Birleşme işlemlerinde esas alınacak ilkeler şunlardır (İpekçi 2002:398);

- Varlık ve borçların devredilmesinde esas alınacak olan bilançolar, yeni kuruluşun veya sermaye artırımını tescil ve ilan edildiği tarihten bir önceki gün itibariyle hazırlanan bilançolar olmalıdır.
- Birleşme işlemi gerek yeni kuruluş ve gerekse devralma suretiyle gerçekleşsin, öncelikle devralan şirket açısından sermaye taahhüdü işlemini gerektirecektir . Dolayısıyla devralan şirketin yeni kuruluş suretiyle birleşmelerde kuruluşla ilgili kayıtları, devralma suretiyle gerçekleştirilen birleşmelerde ise sermaye artırımını ile ilgili kayıtları yapması gerekecektir. Devrolan şirket açısından birleşme ise tasfiye kayıtlarını gerektirecektir.
- Birleşme ilke olarak muhasebe değerleri üzerinden yapılır Devredilen değerler için yeniden değerlemeye gidilmiş ise (yeni değer takdir edilmişse) bu yeni değerler esas alınır. Yeni değer net aktifler için saptanmışsa birikmiş amortismanlar ile aktifle ilgili karşılıklar da devredilir. Ancak aktif değerler için yeni değerler tek tek belirtilmiş ise ve muhasebe değerlerinden farklı ise birikmiş amortismanlar ve karşılıklar devredilmez. Vergisiz birleşmelerde ise birikmiş amortismanlar devredilir.
- Devrolan şirketin zararları, devralan şirkete nakledilmez.
- Devrolan şirketin sermaye, yedekler, dönem net karı gibi özkaynak kalemleri devralan şirkete nakledilmez.

3.2.5.4. Şahıs Şirketi Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi

Şahıs şirketlerinde birleşme işlemleri; yeni bir şirketin kurulması veya mevcut bir şirkete katılma (devralma) şeklinde gerçekleşmektedir (Erkan 2003:103). Muhasebe açısından, şahıs şirketlerinin birleşme işlemlerinin incelenmesinde kollektif şirketin devralma yoluyla birleşmesi örnek olarak ele alınmıştır.

AB Kollektif Ortaklığı ile CD Kollektif Ortaklığı birleşerek ABCD Kollektif Ortaklığı'nın kurma kararını almışlardır. ABCD Kollektif Ortaklığı'nın sermayesi 20.000.000 TL ve ortakların sermaye ve kâr ve zarar payları eşit olacaktır.

Birleşme sırasında taahhütlerden eksik veya fazla olursa, birleşme tarihinden 3 ay sonra ödenecektir. Birleşme kararı alan ortaklıkların birleşme sırasındaki bilançoları ile devir koşulları aşağıdaki gibidir.

Aktif	AB KOLL. ORTAKLIĞININ...	TARİHLİ DEVİR BİLANÇOSU	Pasif
100 KASA	1.214.000.-	300 BANKA KREDİLERİ	1.150.000.-
102 BANKALAR	390.000.-	320 SATICILAR	700.000.-
110 HİSSE SENETLERİ	176.000.-	321 BORÇ SENETLERİ	1.100.000.-
120 ALICILAR	270.000.-	360 ÖD. VER. ve FONLAR	200.000.-
121 ALACAK SENETLERİ	1.500.000.-	381 GİD. TAHAKKUKLARI	350.000.-
136 DİĞ. ÇEŞİTLİ ALACAK.	500.000.-	500 SERMAYE	6.000.000.-
153 TİCARİ MALLAR	1.750.000.-	500.1 Ortak A : 3.000.000.-	
122 MAL. TESİS ve CİHAZ.	1.300.000.-	500.2 Ortak B : 3.000.000.-	
123 TAŞITLAR	2.200.000.-	590 DÖNEM NET KÂRI	500.000.-
255 DEMİRBAŞLAR 257	1.750.000.-		
BİRİKMİŞ AMOR.	(1.050.000).-		
Aktif Toplamı	10.000.000.-	Pasif Toplamı	10.000.000.-

Devir Koşulları:

- Hisse senetlerinin borsa değeri 250.000 TL dir.
- Ticari mallar 2.000.000.- TL değerle,
- Binalar 2.500.000.- TL değerle,
- Taşıtlar 2.500.000.- TL değerle,
- Demirbaşlar 700.000.- TL değerle,
- Diğer varlık ve borçlar bilanço değerleriyle devredilmiştir.

Ek Bilgiler:

- C ve D'nin sermaye paylan eşittir.
- KDV oranları yukarıda verilmiştir.
- Birikmiş Amortismanların ayrıntısı şöyledir:
Binalar Amortismanı = 800.000.-
Taşıtlar Amortismanı = 400.000.-
D.başlar Amortismanı = 200.000.

Aktif

AB KOLLEKTİF ORTAKLIĞI'NIN DEVİRLERİ

P

DEVREDİLEN AKTİF

100 KASA	1.214.000.-
102 BANKALAR	390.000.-
110 HİSSE SENETLERİ	130.000.-
120 ALICILAR	270.000.-
121 ALACAK SENETLERİ	1.500.000.-
136 DİĞ. ÇEŞ. ALACAKLAR	500.000.-
153 TİCARİ MALLAR	2.360.000.-
253 MAKİNA TESİS ve CIHAZLAR	1.770.000.-
254 TAŞITLAR	2.950.000.-
255 D.BAŞLAR	1.416.000.-

**DEVREDİLE
N PASİF**

300 BANKA KREDİLERİ	1.150.000.-	
320 SATICILAR AR	700.000.-	
321 BORÇ SENETLERİ	1.100.000.-	
360 ÖDE. VER.	200.000.-	
FONLAR	381 GİD. TAHAKKUK LARI	350.000.-

Toplam 12.500.000.-

Toplam
3.500.000

Devredilen Net Değer = 12.500.000.- - 3.500.000.= 9.000.000.-

Ortak A'nın payı = 4.500.000.-

Ortak B'nin payı = 4.500.000.-

Aktif CDKOLLEKTİF ORTAKLIĞI'NIN... TARİHLİ DEVİRLERİ		Pasif	
100 KASA	1.149.000.-	320 SATICILAR	350.000.-
101 ALINAN ÇEKLER	720.000.-	321 BORÇ SENETLERİ	650.000.-
102 BANKALAR	1.175.000.-	335 PERSONELE	150.000.-
110 HİSSE SENETLERİ	250.000.-	381 GİDER TAHAKKUK	300.000.-
120 ALICILAR	180.000.-	400 BANKA KREDİLERİ	550.000.-
121 ALACAK	1.320.000.-	103 VERİLEN ÇEKLER	550.000
53 TİCARİ MALLAR	2.360.000.-		
252 BİNALAR	2.950.000.-		
254 TAŞITLAR	2.950.000.-		
255 D.BAŞLAR	826.000.-		
Toplam	13.880.000.	Toplam	2.200.000.-

Devredilen Net Değer = 13.880.000.- - 2.200.000.= 11.680.000.-

Ortak C'nin payı = 5.840.000.-

Ortak D'nin payı = 5.840.000.-

Ortağın Adı	Taahhüt Tutan	Yerine Getirilen Tutar	Borç - Alacak
Ortak C	5.000.000.-	5.840.000.-	840.000.- Alacak
Ortak D	5.000.000.-	5.840.000.-	840.000.- Alacak

Muhasebe Kayıtları

..... /

501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE HS. 20.000.000

500 SERMAYE HS. 20.000.000

Ortaklarının sermaye taahhüdü.

..... /

100 KASA HS 1.214.000
 102 BANKALAR HS 390.000
 120 ALICILAR HS 130.000
 121 ALACAK SENET. HS 1.500.000
 131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR 1.000.000
 136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALA. HS. 500.000
 153 TİCARİ MALLAR 2.000.000
 191 İNDİRİLECEK KDV HS 1.296.000
 253 MAKİNE TESİS VE CİHAZLAR 1.500.000
 254 TAŞITLAR HS. 2.500.000
 255 DEMİRBAŞLAR HS. 1.200.000

300 BANKA KREDİLERİ HS. 1.150.000
 320 SATICILAR HS. 700.000
 321 BORÇ SENETLERİ 1.100.000
 360 ÖDENE. VERGİ VE FON. HS. 200.000
 381 GİDER TAHAKKUKLARI 350.000
 501 ÖDENMİŞ SERMAYE 10.000.000

AB Kollektif Ortaklığı'nın yeni kurulan ABCD Kollektif Ortaklığına tüm aktif ve pasifiyle devredilebilmesinin kaydı.

..... /

100 KASA HS 1.149.000
 101 ALINAN ÇEKLER 720.000
 102 BANKALAR HS 1.175.000
 110 HİSSE SENETLERİ 250.000
 120 ALICILAR HS 180.000
 121 ALACAK SENET. HS 1.320.000
 153 TİCARİ MALLAR 2.000.000
 191 İNDİRİLECEK KDV HS 1.386.000

252 BİNALAR	2.500.000
254 TAŞITLAR HS.	2.500.000
255 DEMİRBAŞLAR HS.	1.200.000

103 VER. ÇEK. VE ÖD. EMİRLERİ	200.000
320 SATICILAR HS.	350.000
321 BORÇ SENETLERİ	650.000
331 ORT. BORÇLAR	1.680.000
381 GİDER TAHAKKUKLARI	300.000
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE	10.000.000

CD Kollektif ortaklığı'nın yeni kurulan ABCD Kollektif Ortaklığı'na tüm aktif ve pasifiyle devredilebilmesinin kaydı.

Aktif ABCDKOLLEKTİF ORTAKLIĞI'NIN... TARİHLİ KURULUŞ BİLANÇOSU Pasif

100 KASA	2.363.000	300 BANKA KRED.	1.150.000
101 ALINAN ÇEKLER	720.000	320 SATICILAR	1.050.000.
102 BANKALAR	1.565.000	321 BORÇ SENETLERİ	1.750.000.-
103 VERİLEN ÇEKLER	(200.000)	331 ORT. BORÇLAR	1.680.000
110 HİSSE SENETLERİ	380.000-	335 PERSONELE BORÇLAR.	150.000.-
120 ALICILAR	450.000.-	360 ÖD. VER.ve F.	200.000
121 ALACAK SENETLERİ	2.820.000.-	381 GİDER TAHAKKUK	650.000.
131 ORT. AL.	1.000.000-	400 BANKA KREDİLERİ	550.000.-
136 DİĞ. ÇEŞ. AL.	500.000	500 SERMAYE	20.000.00
153 TİCARİ MALLAR	4.000.000.-		
191 İND. KDV	2.682.000.-		
252 BİNALAR	2.500.000.-		
253 MAKİNE TES.	1.500.000-		
254 TAŞITLAR	5.000.000.-		
255 D.BAŞLAR	1.900.000-		
Toplam	27.180.000.-	Toplam	27.180.000

AB Kollektif Ortaklığı'nın Kapanış (Devir) Kayıtları

100 KASA HS	1.214.000
102 BANKALAR HS	390.000
110 HİSSE SENETLERİ	176.000
120 ALICILAR HS	270.000
121 ALACAK SENET. HS	1.500.000
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALA. HS.	500.000
153 TİCARİ MALLAR	1.750.000
191 İNDİRİLECEK KDV HS	1.296.000
253 MAKİNE TESİS VE CİHAZLAR	1.300.000
254 TAŞITLAR HS.	2.200.000
255 DEMİRBAŞLAR HS.	1.750.000

257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	1.050.000
300 BANKA KREDİLERİ HS.	1.150.000
320 SATICILAR HS.	700.000
321 BORÇ SENETLERİ	1.100.000
360 ÖDENE. VERGİ VE FON. HS.	200.000
381 GİDER TAHAKKUKLARI	350.000
500 SERMAYE	6.000.000
590 DÖNEM NET KARI	500.000

Birleşme bilançosunun hesaplarının açılması nedeniyle yapılan kayıt.

..... /	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	3.874.000

100 KASA	1.214.000
102 BANKALAR	390.000
120 ALICILAR	270.000
121 ALACAK SENETLERİ	1.500.000
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAK.	500.000

Hazır değerlerin bilanço değerleriyle devredilenlerinin yeni ortaklığa devri nedeniyle.

..... /	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	130.000
655 MENKUL KIYMET SATIŞ ZARARLARI	46.000
110 HİSSE SENETLERİ	176.000

Borsa değeriyle yeni ortaklığa devredilen hisse senetleri nedeniyle yapılan kayıt.

..... /	
120 ALICILAR	2.360.000
600 YURTİÇİ SATIŞLAR	2.000.000
391 HESAPLANAN KDV	360.000

Bilanço değerinden daha yüksek bir değerle devredilen ticari mallar nedeniyle yapılan kayıt.

..... /	
621 SATILAN TİC. MALLAR MALİYETİ	1.750.000
153 TİCARİ MALLAR	1.750.000

Satışların Maliyeti

..... /	
---------------	--

127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	1.770.000
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	260.000
253 MAK. TES. Ve CİHAZLAR	1.300.000
391 HESAPLANAN KDV	270.000
679 DİĞER OLAĞANDIŞI	
GEL. VE KARLAR	460.000

Bilanço değerinden daha yüksek bir değerle devredilen makinelerle ilgili kayıt.

..... /	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	2.950.000

257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	440.000	
254 TAŞITLAR		2.200.000
391 HESAPLANAN KDV		450.000
679 DİĞER OLAĞANDIŞI GEL.		
VE KARLAR		740.000
Bilanço değerinden daha yüksek değerle devredilen taşıtlarla ilgili kayıt.		
..... /		
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	1.416.000	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	350.000	
257.03. Demirbaşlar Amortismanı		
689 DİĞ. OLAĞANDIŞI GİD. Ve ZARARLAR	200.000	
255 DEMİRBAŞLAR		1.750.000
391 HES. KDV		216.000
Bilanço değerinden daha düşük bir değerle devredilen demirbaşlarla ilgili kayıt.		
..... /		
300 BANKA KREDİLERİ	1.150.000	
320 SATICILAR	700.000	
321 BORÇ SENETLERİ	1.100.000	
360 ÖD. VER. Ve FONLAR	200.000	
381 GİDER TAHAKKUKLARI	350.000	
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR		3.500.000
Borçların yeni ortaklığa bilanço değeriyle devrinin kaydı.		
..... /		
391 HESAPLANAN KDV	1.296.000	
360 ÖDE. VER. Ve FONLAR		1.296.000
Devredilen M.D. Varlıklarla ve ticari mallarla ilgili hesaba alınmasının kaydı		
..... /		
100 KASA	1.296.000	
331 ORTAKLARA BORÇLAR		1.296.000
Ödenecek KDV'nin ortaklıklarının tahsili.		
..... /		
360 ÖDE. VER. Ve FONLAR	1.296.000	
100 KASA		1.296.000
Ödenecek KDV'nin vergi dairesine ödenmesi.		
..... /		
600 YURT İÇİ SATIŞLAR	2.000.000	
679 DİĞ. OLAĞAN DIŞI GEL. Ve KARLAR	1.200.000	
690 DÖNEM KARI veya ZARARI		3.200.000
Devir sırasında oluşan gelirlerin dönem karı veya zararı hesabına devredilebilmesinin kaydı.		
..... /		
690 DÖNEM KARI veya ZARARI	1.996.000	
689 DİĞ. OLAĞAN. GİD. DIŞI ZAR.		200.000
655 MENKUL KIY. SATIŞ ZARARI		46.000
621 SATILAN TİC. MAL. MALİYETİ		1.750.000
Devir sırasında oluşan giderlerin dönem karı veya zararı hesabına devredilmesinin kaydı.		
..... /		

690 DÖNEM KARI veya ZARARI	1.204.000	
590 DÖNEM NET KARI		1.204.000
Dönem karı veya zararı hesabının dönem net karı hesabına devredilmesinin kaydı.		

..... /

Aktif		ABKOLLEKTİF ORTAKLIĞI'NIN... TARİHLİ BİRLEŞME SONU BİLANÇOSU		Pasif	
120 ALICILAR	2.360.000.-	329 DİĞ. TİC. B.		3.500.000	
127 DİĞ. TİC. AL.	10.140.000	331 ORT. BORÇLAR		1.296.000	
		500 SERMAYE		6.000.000	
		590 DÖN. NET. KARI		1.704.000	
		01. Faaliyet karı:500.000			
		02. Birleşme karı:1.204.000			
Toplam	12.500.000.-	Toplam		12.500.000	

..... /

500 SERMAYE		6.000.000	
	331 ORTAKLARA BORÇLAR		6.000.000
	331.01. Ort. A: 3.000.000		
	331.02. Ort. B: 3.000.000		

Sermayenin ortaklara devri nedeniyle yapılan kayıt.

..... /

500 SERMAYE		1.704.000	
	331 ORTAKLARA BORÇLAR		1.704.000
	331.01. Ort. A: 852.000		
	331.02. Ort. B: 852.000		

Dönem net karının ortaklara devri nedeniyle yapılan kayıt.

..... /

331 ORTAKLARA BORÇLAR		9.000.000	
331.01. Ort. A: 4.500.000			
331.02. Ort. B: 4.500.000			
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR		3.500.000	
120 ALICILAR		2.360.000	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR		10.140.000	

Devir işleminin tamamlanması ve ortaklara yeni kurulan ABCD Kollektif Ortaklığının hisselerinin verilmesi nedeniyle.

..... /

CD Kollektif Ortaklığı'nın Kapanış Kayıtları.

100 KASA		1.149.000	
101 ALINAN ÇEKLER	720.000		
102 BANKALAR	1.175.000		
110 HİSSE SENETLERİ	256.000		
120 ALICILAR	180.000		
121 ALACAK SENETLERİ	1.320.000		
153 TİCARİ MALLAR	1.800.000		
252 BİNALAR	2.000.000		
254 TAŞITLAR	2.000.000		
255 DEMİRBAŞLAR	1.000.000		
103 VER. ÇEK VE ÖD. EMİRLERİ		200.000	

257 BIRIKMIŞ AMORTİSMAN	1.400.000
257.01.Mak.Tes.Amor 800.000	
257.02.Taşıt Amor : 400.000	
257.03.D.baş,Amor : 200.000	

320 SATICILAR	350.000
321BORÇ SENETLERİ	650.000
335 PERSONELE BORÇLAR	150.000
381 GİDER TAHAKKUKLARI	300.000
400 BANKA KREDİLERİ	550.000
500 SERMAYE	7.000.000
500.1Ortak C: 3.500.000.-	
500.2Ortak D: 3.500.000.-	

590 DÖNEM NET KARI	1.000.000
--------------------	-----------

590.01 Normal Faaliyet Kân.

Birleşme bilançosu hesaplarının açılması nedeniyle yapılan kayıt

..... /

127 DiĞER TiCARİ ALACAKLAR	4.544.000.-	
100KASA		1.149.000.-
101ALINAN ÇEKLER		720.000.
102BANKALAR		1.175.000.-
		180.000.-
120ALICILAR		1.320.000.-
121ALACAK SENETLERİ		
Hazır değerlerin bilanço değerleriyle devredilenlerini yeni ortaklığa devri nedeniyle yapılan kayıt		

..... /

127 DiĞER TiCARİ ALACAKLAR	250.000.	
655 MENKUL KIYMET SAT. ZARARI	6.000,	
110 HİSSE SENETLERİ		256.000.-
Borsa değeriyle yeni ortaklığa devredilen hisse senetleri nedeniyle yapılan kayıt.		

..... /

120 ALICILAR	2.360.000	
600 YURT İÇİ SATIŞLAR		2.000.000
391 HESAPLANAN KDV		360.000
Bilanço değerinden daha yüksek bir değerle devredilen ticari mallar nedeniyle yapılan kayıt		

..... /

621 SATILAN TIC. MAL. MALİYETİ	1.800.000	
153 TIC. MALLAR		1.800.000
Satış Maliyetinin kaydı.		

..... /

127 DiĞER TiCARİ ALACAKLAR		2.950.000
257 BIRIKMIŞ AMORTİSMANLAR	800.000	
257.01 Binalar Amort.: 800.000		
252 BİNALAR		2.000.000
391 HESAPLANAN KDV.		450.000
679 DIG. OL. DIŞI GEL. ve KÂR.		1.300.000

Bilanço değerinden daha yüksek bir değerle devredilen binalar nedeniyle yapılan kayıt.

..... /		
..... /		
127 DiğER TiCARi ALACAKLAR	2.950.000	
257 BIRIKMIŞ AMORTİSMANLAR	400.000	
257.02 Taşıtlar: 400.000		
254 TAŞITLAR		2.000.000
391 HESAPLANAN KDV.		450.000
679 Diğ. OL. DiŐİ GEL. ve KÂR.		900.000
Bilanço değerinden daha yüksek bir değerle yeni ortaklığa devredilen taşıtlarla ilgili yapılan kayıt		
..... /		
127 DiğER ÇEŞİTLi ALACAKLAR	826.000	
689 DiğER OLAĖANDIŐİ GiDER ve ZARAR.	100.000	
257 BIRIKMIŞ AMORTİSMANLAR	200.000	
257.03 Demirbaşlar Amortismanı: 200.000		
255 DEMİRBAŞLAR		1.000.000
391 HESAPLANAN KDV.		126.000
Bilanço değerinden daha düşük bir değerle yeni ortaklığa devredilen demirbaşlarla ilgili yapılan kayıt.		
..... /		
103 VERİLEN ÇEK ve ÖDEME EMİRLERİ	200.000	
320 SATICILAR	350.000	
321 BORÇ SENETLERİ	650.000	
335 PERSONELE BORÇLAR	150.000	
381 GiDER TAHAKKUKLARI	300.000	
400 BANKA KREDİLERİ	550.000	
329 DiğER TiCARi BORÇLAR		2.200.000
Tüm borçların bilanço değerleriyle yeni ortaklığa devrinin kaydı.		
..... /		
391 HESAPLANAN KDV	1.386.000	
360 ÖDE. VER. ve FONLAR		1.386.000
Devredilen ticari mallarla ve M.D. varlıklarla ilgili KDV'lerin ödenmek üzere ilgili hesaba alınmasının kaydı.		
..... /		
100 KASA	1.386.000	
331 ORTAKLARA BORÇLAR		1.386.000
Ortak C: 693.000.-		
Ortak D: 693.000.		
Ödenecek KDV'nin ortaklardan tahsili		
..... /		
360 ÖDENECEK VERGi ve FONLAR	1.386.000	
100 KASA		1.386.000
Ödenecek KDV'nin vergi dairesine ödenmesi.		
..... /		
600 YURT İÇİ SATIŞLAR	2.000.000	
679 Diğ. OLAĖANDIŐİ GELİR ve KÂRLAR	2.200.000	
690 DÖN. KÂRI veya ZARARI		4.200.000
Devir sırasından oluşan gelirlerin dönem kan veya zararı hesabına devri nedeniyle.		
..... /		

690 DÖNEM KÂRI veya ZARARI	1.906.000	
621 SAT. TİC. MAL. MALİYETİ		1.800.000
689 DIĞ. OLAĞAN. GİD. ve ZAR		100.000
655 MEN. KIYMET SATIŞ ZAR.		6.000

Devir sırasında oluşan zararların dönem kân veya zararı hesabına devri nedeniyle.

..... /		
690 DÖN. KÂRI veya ZARARI	2.294.000	
590 DÖNEM NET KÂRI		2.294.000
590.02. Birleşme Kârı		

Dönem kârı veya zararı hesabının dönem net kân hesabına devri nedeniyle.

..... /

Aktif CDKOLLEKTİF ORTAKLIĞI'NIN... TARİHLİ DEVİR SONU BİLANÇOSU Pasif

127 DIĞ. TİC.AL.	11.520.000	331 ORT. BORÇLAR	1.386.000
120 ALICILAR	2.360.000	329 DIĞ. TİC. B.	2.200.000
		500 SERMAYE	7.000.000
		500.01. ORT.C :3.500.000	
		500.01. ORT.D :3.500.000	
		590 DÖN. NET. K.	3.294.000
		590.01. Nor. Faaliyet Karı:1.000.000	
		590.01. Birleşme Karı: 2.294.000	
Toplam	13.880.000-	Toplam	13.880.000

..... /

500 SERMAYE	7.000.000
500.01. Ortak C: 3.500.000.-	
500.02. Ortak D: 3.500.000.-	

331 ORTAKLARA BORÇLAR 7.000.000

 331.01. Ortak C: 3.500.000.-

 331.02. Ortak D: 3.500.000.-

Sermayenin ortaklara devri nedeniyle yapılan kayıt

..... /

590 DÖNEM NET KÂRI 3.294.000

590.1 Normal Faaliyet Kârı: 1.000.000.-

590.2 Birleşme Kân : 2.294.000.-

331 ORTAKLARA BORÇLAR 3.294.000

Dönem net kârının ortaklara devri nedeniyle yapılan kayıt

..... /

331 ORTAKLARA BORÇLAR 11.680.000

 01. Ortak C: 5.840.000.-

 02. Ortak D: 5.840.000.-

329 DiĞER TİCARİ BORÇLAR 2.200.000

120 ALICILAR 2.360.000

127 DiĞER TİCARİ ALACAKLAR 11.520.000

Devir işleminin tamamlanması ve ortaklara yeni kurulan ABCD Kollektif Ortaklığının hisselerinin verilmesi nedeniyle.

..... /

3.2.6. UYGULAMA

Uygulama örneğinde, birleşme işleminin muhasebeleştirilmesi ile ilgili olarak anonim şirketlerin durumu incelenmeye çalışılmıştır. Ticari hayatta meydana gelen birleşmelerin çoğu vergisiz ve devralma suretiyle gerçekleşen birleşmeler şeklinde gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle uygulamada (devir suretiyle birleşmelerde) vergisiz gerçekleştirilen birleşmeye yer verilmiştir. Birleşmeye katılan işletmelerin bünyesinde peştamallığın oluşmadığı öngörülmüştür.

3.2.6.1. Devralma suretiyle gerçekleştirilen birleşmelerin Muhasebeleştirilmesi

ÇELİKİŞ A.Ş. ve HAN A.Ş. İnşaat taahhüt yapan iki şirkettir. ÇELİKİŞ A.Ş. İstanbul merkezli olan bir şirkettir ve Marmara bölgesinde etkin olan HAN A.Ş. İle birleşmek istemektedir. Yapılan görüşmelerde HAN A.Ş. Karşı tarafa devralma teklifinde bulunmuş, ÇELİKİŞ A.Ş. tarafından bu teklif onaylanmıştır.

ÇELİKİŞ A.Ş. ve HAN A.Ş. yönetim kurulları yapmış oldukları ön değerlendirmeler sonucunda ÇELİKİŞ A.Ş.'nin HAN A.Ş. tarafından devralınması suretiyle ve vergisiz olarak birleşmesine karar vermişlerdir.

Her iki şirket özvarlık tespiti için 10.11.2005 tarihli bilançolarını düzenlemişlerdir. Bu bilançoların düzenlenmesindeki amaç, HAN A.Ş.'nin sermaye artırım tutarının belirlenmesine yardımcı olmaktır.

Her iki şirket 15.11.2005 tarihli ortak bir dilekçe ile (bu dilekçeye 10.11.2005 tarihli bilançolarda eklenmiştir) mahkemeden özvarlık tespit talebinde bulunmuşlardır. Her iki şirkete ait özvarlık tespiti bilirkişilerce yapılmış ve 25.11.2005 tarihi itibari ile rapor hazırlanmıştır.

Bu rapora göre;

ÇELİKİŞ A.Ş.'nin özvarlığı 89.543,58 YTL.

HAN A.Ş.'nin özvarlığı 49.262,92 YTL. olarak belirlenmiştir.

ÇELİKİŞ A.Ş. 28.11.2005 tarihinde genel kurulunu toplayarak HAN A.Ş.'ye katılmaya karar vermiştir. HAN A.Ş. genel kurulu da 28.11.2005 tarihinde toplanarak ÇELİKİŞ A.Ş.'yi devralmaya karar vermiştir. Devralma nedeniyle HAN A.Ş.'nin sermaye artırımına gitmesi gerekecektir.

$$\text{HAN A.Ş.'nin sermaye artırım miktarı} = \frac{\text{Devrolan İşletmenin (ÇELİKİŞ A.Ş.) Özvarlığı}}{\text{Devralan İşletmenin (HAN A.Ş.) Özvarlığı}} * \text{Nominal Sermayesi}$$

$$\text{HAN A.Ş.'nin sermaye artırım miktarı} = \frac{89.543,58}{49.262,92} * 200,00 = 363,53 \text{ YTL.}$$

Sermaye artırımından sonra HAN A.Ş.'nin sermayesi aşağıdaki gibidir.

HAN A.Ş.'nin Eski Nominal Sermayesi	200,00 YTL.
HAN A.Ş.'nin Artırması Gereken Sermaye Tutarı	363,53 YTL.

HAN A.Ş.'nin Yeni Nominal Sermayesi	563,53 YTL.

HAN A.Ş.'nin yeni sermayesinin ortaklara dağılımı aşağıdaki gibidir.

$$\text{HAN A.Ş. Ortaklarının Payı} = 200,00 / 563,53 = \% 35.49$$

$$\text{ÇELİKİŞ A.Ş. Ortaklarının Payı} = 363,53 / 563,53 = \% 64.51$$

HAN A.Ş.'nin ana sözleşme değişikliği tasarısı hazırlanarak gerekli hukuki işlemler yapıldıktan sonra Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan HAN A.Ş.'nin sermaye artırımını için 10.12.2005 tarihinde izin alınmıştır.

14.12.2005 tarihinde HAN A.Ş.'nin sermaye artışı tescil ve ilan ettirilecektir. Yani, ÇELİKİŞ A.Ş.'nin varlıkları ve borçları HAN A.Ş.'ye devredilecektir. HAN A.Ş.'nin ÇELİKİŞ A.Ş.'den devralacağı varlıkların ve borçların neler ve hangi tutarlarda olduğunun belirlenebilmesi için 13.12.2005 tarihi itibari ÇELİKİŞ A.Ş.'nin bilançosunun düzenlenmesi

gerekmektedir. Devredilecek varlık ve borçlar, bu tarihte hazırlanan bilançolardaki varlık ve borçlardır. ÇELİKİŞ A.Ş. tarafından hazırlanan ve birleşme muhasebesine esas alınacak bilanço aşağıda yer almaktadır.

ÇELİKİŞ ANONİM ŞİRKETİ
13.12.2005 TARİHLİ AYRINTILI BİLANÇOSU

AKTİF (VARLIKLAR)

I. DÖNEN VARLIKLAR

A. Hazır Değerler	463,65
1.Kasa	347,74
2.Bankalar	115,91
C. Ticari Alacaklar	320.369,62
1.Alicılar	319.775,90
2.Alacak Senetleri	593,72
D. Diğer Alacaklar	9.159,21
1.Diğer Çeşitli Alacaklar	9.159,21
G. Diğer Dönen Varlıklar	9.724,92
1.Devreden K.D.V	473,54
2.İndirilecek K.D.V	687,55
3.Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	7.701,63
4.İş Avansları	542,20
5.Personel Avansları	320,00
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	339.717,39

II. DURAN VARLIKLAR

D. Maddi Duran Varlıklar	45.672,58
1.Binalar	8.868,00
2.Taşıtlar	4.620,97
3.Demirbaşlar	5.363,58
4.Diğer Maddi Duran Varlıklar	80,00
5.Birikmiş Amortismanlar (-)	(2.600,73)
6.Yapılmakta Olan Yatırımlar	19.340,77
G. Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	306,67
1.Gelecek Yıllara Ait Giderler	306,67
H. Diğer Duran Varlıklar	637,45
1.Gelecek Yıllarda İndirilecek K.D.V	637,45

DURAN VARLIKLAR TOPLAMI 6.616,70

AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI 386.334,09

PASİF (KAYNAKLAR)

I. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

A. Mali Borçlar 38.208,02

1.Banka Kredileri 38.208,02

B. Ticari Borçlar 117.675,90

1.Satıcılar 117.675,90

C. Diğer Borçlar 135.156,18

1.Ortaklara Borçlar 135.156,18

D. Alınan Avanslar 93.764,23

1.Alınan Sipariş Avansları 93.764,23

E. Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler 852,05

1.Ödenecek Vergi ve Fonlar 642,42

2.Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri 209,63

F. Borç ve Gider Karşılıkları 35.339,44

1.Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları 35.339,44

KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI 320.995,81

II. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

III. ÖZ KAYNAKLAR

A. Ödenmiş Sermaye 20.000,00

1.Sermaye 20.000,00

C. Kar Yedekleri 4.726,22

1.Yasal Yedekler 1.629,73

2.Statü Yedekleri 3.096,49

E. Geçmiş Yıllar Zararları (-) (107,03)

F. Dönem Net Karı (Zararı) 40.719,09

ÖZ KAYNAKLAR TOPLAMI 65.338,28

PASİF (KAYNAKLAR)TOPLAMI**386.334,09**

Yukarıdaki bilançoya göre ÇELİKİŞ A.Ş.' nin 13.12.2005 tarihi itibari ile özvarlığı 65.338,28 YTL.' dir. Diğer bir ifade ile ÇELİKİŞ A.Ş. ortakları tarafından HAN A.Ş.' ye yaptıkları 363,53 YTL. sermaye taahhüdüne karşılık 65.338,28 YTL' lik varlık getirilebilecektir. Aslında 10.11.2005 tarihli bilanço itibari ile ÇELİKİŞ A.Ş.' nin varlık toplamı 89.543,58 YTL olduğundan;

ÇELİKİŞ A.Ş. Ortaklarının Getirmeyi Taahhüt Ettikleri Varlık Toplamı 89.543,58 YTL

ÇELİKİŞ A.Ş. Ortaklarının Fiilen Getirdikleri Varlık Toplamı (65.338,28)YTL

ÇELİKİŞ A.Ş. Ortaklarının HAN A.Ş.' ye Borcu 24.205,30 YTL

HAN A.Ş ortakları 200,00 YTL' lik nominal sermayelerine karşılık 49.262,92 YTL' lik varlıkla birleşmeye katılacaklarını beyan etmişlerdir.

HAN A.Ş. ortaklarının bu beyanlarının doğruluğunun tespiti için 13.12.2005 tarihli bilançonun çıkarılması gerekmektedir. Bunun nedeni, HAN A.Ş. ortaklarının taahhütlerine karşılık az veya fazla varlıkla birleşmeye katılarak HAN A.Ş.'ye karşı borçlu veya alacaklı durumda olup olmadıklarını tespit etmektir. Muhasebe kayıtlarına esas teşkil etmeyecek ilgili bilanço aşağıdaki gibidir.

HAN ANONİM ŞİRKETİ**13.12.2005 TARİHLİ AYRINTILI BİLANÇOSU****AKTİF (VARLIKLAR)****I. DÖNEN VARLIKLAR**

A. Hazır Değerler	28.604,00
1.Kasa	706,26
2.Bankalar	27.897,74
C. Ticari Alacaklar	11.031,52
1.Alıcılar	9.376,80
2.Verilen Depozito ve Teminatlar	1.624,73
D. Diğer Alacaklar	92,00
1.Diğer Çeşitli Alacaklar	92,00

G. Diğer Dönen Varlıklar	2.404,71
1.İndirilecek K.D.V	2.381,25
2.Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	23,46
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	42.132,23
II. DURAN VARLIKLAR	
D. Maddi Duran Varlıklar	81.638,86
1.Taşıtlar	971,46
2.Demirbaşlar	44.467,40
3.Birikmiş Amortismanlar (-)	(17.800,00)
4.Verilen Avanslar	54.000,00
E. Maddi Olmayan Duran Varlıklar	170,44
1.Özel Maliyetler	170,44
G. Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	865,88
1.Gelecek Yıllara Ait Giderler	865,88
H. Diğer Duran Varlıklar	2.254,90
1.Gelecek Yıllarda İndirilecek K.D.V	2.254,90
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	84.930,06
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	127.062,29

PASİF (KAYNAKLAR)

I. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

A. Mali Borçlar	329,00
1.Banka Kredileri	329,00
B. Ticari Borçlar	
1.Borç Senetleri	20.821,00
2.Diğer Ticari Borçlar	179,00
C. Diğer Borçlar	18.718,59
1.Ortaklara Borçlar	18.718,59
D. Alınan Avanslar	500,00
1.Alınan Sipariş Avansları	500,00
E. Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	2.277,68
1.Ödenecek Vergi ve Fonlar	1.771,53

2.Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	506,15
F. Borç ve Gider Karşılıkları	32.239,59
1.Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları	32.239,59
G. Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları	12 200,00
1.Gider Tahakkukları	12 200,00
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI	87.264,86
III. ÖZ KAYNAKLAR	
A. Ödenmiş Sermaye	200,00
1.Sermaye	200,00
E. Geçmiş Yıllar Zararları (-)	(223,67)
F. Dönem Net Karı (Zararı)	39.821,10
ÖZ KAYNAKALAR TOPLAMI	39.797,43
PASİF (KAYNAKLAR)TOPLAMI	127.062,29

Yukarıdaki bilanço doğrultusunda HAN A.Ş.' nin 13.12.2005 tarihli bilançosunda özvarlığı 39.797,43 YTL.' dir. HAN A.Ş. ortakları 200,00 YTL.'lik nominal sermayelerine karşılık 49.262,92 YTL.' lik özvarlıkla birleşmeye katılacaklarını ifade etmişlerken sadece 39.797,43 YTL.' lik varlıkla birleşmeye katılabilmişlerdir. Bundan dolayı HAN A.Ş.' nin ortaklarının 9.465,49 YTL. (49.262,92 YTL. – 39.797,43 YTL.) HAN A.Ş.' ye borcu vardır.

HAN A.Ş. bünyesinde, ÇELİKİŞ A.Ş' yi devralma nedeniyle *Birleşme Primi* doğmuştur.

Birleşme Primi = Devrolan İşletmenin (ÇELİKİŞ) Getirmeyi Taahhüt Ettiği Varlık Toplamı - Devrolan İşletmenin (ÇELİKİŞ) Ortaklarının Taahhüt Ettikleri Sermaye Tutarı.

Birleşme Primi = 89.543,58 - 363,53 = 89.180,05 YTL. dir.

Yukarıda yapılan tüm hesaplamalar ve bilgiler ışığında ÇELİKİŞ A.Ş. ve HAN A.Ş.' nin Birleşme ile ilgili olarak yapacağı yevmiye kayıtları aşağıdaki gibidir.

ÇELİKİŞ A.Ş.' nin yevmiye kayıtları:

..... 14.12.2005

100 KASA HS	347,74	
102 BANKALAR HS	115,91	
120 ALICILAR HS	319.775,90	
121 ALACAK SENET. HS	593,72	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALA. HS.	9.159,21	
190 DEVREDEN KDV HS.	473,54	
191 İNDİRİLECEK KDV HS	687,55	
193 PEŞİN ÖD. VERGİ. VE FON. HS.	7.701,63	
195 İŞ AVANSLARI HS.	542,20	
196 PERSONEL AVANSLARI HS.	320,00	
252 BİNALAR HS.	8.868,00	
254 TAŞITLAR HS.	4.620,97	
255 DEMİRBAŞLAR HS.	5.363,58	
256 DİĞER MADDİ DUR.VAR. HS.	80,00	
258 YAPILMAKTA OLAN YAT. HS.	19.340,77	
280 GELECEK YILLA. AİT GİD. HS.	306,67	
291 GELECEK YIL. İNDİRİ. K.D.V HS.	637,45	
580 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI HS.	107,03	
		2.600,73
257 BİRİKMİŞ AMORTİS. HS.		2.600,73
300 BANKA KREDİLERİ HS.		38.208,02
320 SATICILAR HS.		117.675,90
331 ORTAKLARA BORÇ. HS.		135.156,18
340 ALINAN SİPARİŞ AVAN. HS.		93.764,23
360 ÖDENE. VERGİ VE FON. HS.		642,42
361 ÖDENE. SOS. GÜV. KES. HS.		209,63
370 DÖN. KAR. VER. VE DİĞ. YÜK. KARŞILIKLARI HS.		5.339,44
500 SERMAYE HS.		20.000,00
540 YASAL YEDEKLER HS.		1.629,73
541 STATÜ YEDEKLERİ HS.		3.096,49
590 DÖNEM NET KARI HS.		40.719,09

Hesapların açılış kaydı.

..... 14.12.2005

257 BİRİKMİŞ AMORTİS. HS.	2.600,73
300 BANKA KREDİLERİ HS.	38.208,02
320 SATICILAR HS.	117.675,90
331 ORTAKLARA BORÇ. HS.	135.156,18
340 ALINAN SİPARİŞ AVAN. HS.	93.764,23
360 ÖDENE. VERGİ VE FON. HS.	642,42
361 ÖDENE. SOS. GÜV. KES. HS.	209,63
370 DÖN. KAR. VER. VE DİĞ. YÜK. KARŞILIKLARI HS.	5.339,44
134 DEVRALAN KURUM. ALA. HS.	65.338,28
134 01 HAN A.Ş' den Alacaklar	

100 KASA HS	347,74
102 BANKALAR HS	115,91
120 ALICILAR HS	319.775,90
121 ALACAK SENET. HS	593,72
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALA. HS.	9.159,21
190 DEVREDEN KDV HS.	473,54
191 İNDİRİLECEK KDV HS	687,55
193 PEŞİN ÖD. VER. VE FON.HS.	7.701,63
195 İŞ AVANSLARI HS.	542,20
196 PERSONEL AVANSLARI HS.	320,00
252 BİNALAR HS.	8.868,00
254 TAŞITLAR HS.	4.620,97
255 DEMİRBAŞLAR HS.	5.363,58
256 DİĞER MADDİ DUR.VAR. HS.	80,00
258 YAPILMAK. OLAN YAT. HS.	19.340,77
280 GELECE. YIL. AİT GİD. HS.	306,67
291 GELECE. YIL. İND. K.D.V HS.	637,45

Varlık ve borçların devri

..... **14.12.2005**

500 SERMAYE HS.	20.000,00
540 YASAL YEDEKLER HS.	1.629,73
541 STATÜ YEDEKLERİ HS.	3.096,49
590 DÖNEM NET KARI HS.	40.719,09

580 GEÇMİŞ YILLAR ZARARL.HS.	107,03
331 ORTAKLARA BORÇLAR HS.	65.338,28
331 01 Ödenecek Tasf. Payları.	

Özvarlıkların ortaklara dağıtılması

..... **14.12.2005**

331 ORTAKLARA BORÇLAR HS.	65.338,28
331 01 Ödenecek Tas. Pay.	

134 DEVRALAN KURUMDAN ALA. HS.	65.338,28
134 01 HAN A.Ş' den Alacaklar	

Tasfiye paylarının dağıtımı.

..... /

HAN A.Ş.' nin yevmiye kayıtları:

..... 14.12.2005

501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE HS.	363,53
501 02 ÇELİKİŞ A.Ş. Ortakları Sermaye Taahhüdü	
500 SERMAYE HS.	363,53

ÇELİKİŞ A.Ş. ortaklarının sermaye taahhüdü.

..... 14.12.2005

100 KASA HS	347,74
102 BANKALAR HS	115,91
120 ALICILAR HS	319.775,90
121 ALACAK SENET. HS	593,72 52
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALA. HS.	9.159,21
190 DEVREDEN KDV HS.	473,54
191 İNDİRİLECEK KDV HS	687,55
193 PEŞİN ÖD. VERGİ. VE FON. HS.	7.701,63
195 İŞ AVANSLARI HS.	542,20
196 PERSONEL AVANSLARI HS.	320,00
252 BİNALAR HS.	8.868,00
254 TAŞITLAR HS.	4.620,97
255 DEMİRBAŞLAR HS.	5.363,58
256 DİĞER MADDİ DUR. VAR. HS.	80,00
258 YAPILMAKTA OLAN YAT. HS.	19.340,77
280 GELECEK YILLA. AİT GİD. HS.	306,67
291 GELECEK YIL. İNDİRİ. K.D.V HS.	637,45
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR HS.	24.205,30
131 01 ÇELİKİŞ A.Ş. Ortaklarından Alacaklar	
257 BİRİKMİŞ AMORTİS. HS.	2.600,73
300 BANKA KREDİLERİ HS.	38.208,02
320 SATICILAR HS.	117.675,90
331 ORTAKLARA BORÇ. HS.	135.156,18
340 ALINAN SİPARİŞ AVAN. HS.	93.764,23
360 ÖDENE. VERGİ VE FON. HS.	642,42
361 ÖDENE. SOS. GÜV. KES. HS.	209,63
370 DÖN. KAR. VER. VE DİĞ. YÜK. KARŞILIKLARI HS.	5.339,44
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE HS.	363,53
501 02 ÇELİKİŞ A.Ş. Ortakları Sermaye Taahhüdü	
525 BİRLEŞME PRİMİ HS.	89.180,05

ÇELİKİŞ A.Ş. ortaklarının taahhütlerini yerine getirmeleri.

..... 14.12.2005

331 ORTAKLARDAN ALACAKLAR HS. 9.465,49
131 02 HAN A.Ş. Ortaklarından
Alacaklar

529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ HS. 9.465,49

HAN A.Ş. ortaklarının özvarlıklarını tamamlamaları nedeniyle.

..... /

SONUÇ

Türk Ticaret Kanunu'nda birleşmeler, tasfiyesiz infisah olarak adlandırılmaktadır. Mevcut bir sermaye şirketinin diğer bir sermaye şirketine katılması şeklinde veya birden fazla sermaye şirketinin bir araya gelerek yeni bir sermaye şirketi kurulması biçiminde gerçekleştirilmektedir.

Birleşmenin en önemli özellikleri; birleşmenin aynı tür sermaye şirketleri arasında yapılabilmesi olması, birleşilen şirketin veya yeni kurulan şirketin, birleşen veya katılan şirketlerin malvarlığına külli halefiyet esasına sahip olması ve bu malların birleşen veya dağılan şirket borçlarının ödenmesine yönelik olarak ayrı idare edilmesidir.

Ticaret Kanunu'nda düzenlenen birleşme işlemleri, Kurumlar Vergisi Kanunu'nda tasfiye gibi ele alınmış ve oluşan karın birleşme karı olarak fakat tasfiye karının tespitindeki esaslara göre belirlenerek, normal oranda kurumlar vergisine tabi tutması benimsenmiştir. Ancak, birleşmenin birleşen şirket veya şirketlerin mal varlıkları değerlendirilmeye tabi tutulmaksızın bilanço değerleri üzerinden, gerçekleştirilmesi halinde ve birleşmenin tam mükellefiyete tabi şirketler arasında gerçekleşmesi ve birleşilen şirketin birleşen şirket veya şirketlerin vergi borçlarını ödemeyi taahhüt etmesi koşulu ile vergilendirme yapılmamaktadır. Vergisiz birleşme yasa da devir olarak belirtilmiş ise de, yeni kuruluş şeklindeki birleşmeler için de, belirtilen koşulların yerine getirilmiş olması şartıyla vergilendirme söz konusu olmayacaktır.

Büyümenin bir yolu olarak seçilen birleşme vergi hukuku açısından teşvik edilmesi gerekirken, birleşme karının kurum kazancı gibi normal oranda kurumlar vergisine tabi tutulması, sermaye şirketlerinin bu yolla büyümesine engel teşkil etmektedir. Kaldı ki, uygulamada belirtilen yolla birleşmeden hep kaçınılmış ve birleşmeyi vergilendiren madde hükmü adeta uygulanmaz hale getirilmiştir.

Ayrıca, sermaye şirketlerinin birleşmesinde yapılacak 'vergilendirmede birleşme karı, hiç olmazsa Fransa ve İngiltere'de olduğu gibi değer artışı kazancı olarak dikkate alınması ve daha düşük oranda vergilendirilmesi sağlanacak yasal düzenlemelerin yapılması yerinde olacaktır.

Vergisiz birleşmeyi sağlayan koşullardan biri olan ve taraflarca imzalanan devir beyannamesinin; devir koşullarını, taraflarını, tarafların bağlı bulunduğu vergi dairesi ve hesap numaralarını, ortaklık yapıları ve ortakları ile imza yetkilileri gibi hususları içeren yazılı

bildirim olduğu hususunun gözden uzak tutulmaması ve birleşen şirketin, aşağıda belirtildiği üzere, birleşme tarihine kadar oluşan kist dönem faaliyet karına ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi ile karıştırılmaması gerekmektedir.

Vergisiz birleşmeyi sağlayan koşullar arasında belirtilen ve teminat isteme yetkisinin mahallin en büyük mal memuru yerine vergi dairesi müdürüne verilmesi gerekmektedir. Zira, vergi kanunlarının uygulaması doğrudan vergi dairesi müdürlüklerince yerine getirildiği, söz konusu devre ilişkin beyannamenin, taahhütnamenin vergi dairesine verildiği hususu dikkate alındığında bu olaylardan haberdar olmayan ve herhangi bir mevzuat gereği de , haberdar edilmesi zorunluluğu bulunmayan mahallin en büyük mal memuru bu konudaki yetkisini nasıl kullanabilecek veya bu yönde bir talepte bulunabilecektir. Bu nedenle söz konusu maddenin uygulamasına işlerlik kazandırılması bakımından yapılacak bir düzenleme ile "mahallin en büyük mal memuru" ibaresi yerine "vergi dairesi müdürü" ibaresinin konulması uygun olacaktır.

Vergisiz birleşmede, sadece birleşen şirketin birleşme tarihine kadar oluşan kist dönem faaliyet karı vergilendirilmekte ve buna ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi devre ilişkin şirket yetkili kurul kararının Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan edildiği tarihten itibaren 30 gün içinde birleşen kurum tarafından verilmekte ve beyan üzerine tarh edilen vergiler ise, müteakip yılın Nisan ayının son günü akşamına kadar ödenmektedir.

Bunun sonucunda söz konusu beyannamenin şirket yetkili kurul kararının Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan edildiği tarihten itibaren 30 gün içinde verilmesini düzenleyen yasa hükmü çok anlamsız kalmaktadır. Bu nedenle yapılacak bir yasal düzenleme de bu hususun değiştirilmesi yerinde olacaktır.

Ayrıca özel tüketim vergisi kapsamında malların devir yolu ile birleşme nedeniyle birleşilen şirkete devrinde katma değer vergisinde olduğu şekilde bir istisna hükmüne Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nda yer verilmesi, yasalar arasındaki uyum ve vergisiz birleşmedeki amaçların gerçekleşmesi açısından uygun olacaktır.

Sermaye şirketlerinin tür değiştirmeleri, Kurumlar Vergisi Kanunu'nda özel bir düzenlemeye yer verilmeksizin devir sayılan madde kapsamı içinde değerlendirilmiş ve devir şartlarına uygun tür değiştirme işlemleri devir olarak kabul edilerek sadece tür değiştirme tarihine kadar elde edilen kurum kazancının devirde olduğu gibi, vergilendirilmesi

öngörülmüştür. Ancak devir koşullarına uygun olmayan tür değişiklikleri birleşmede olduğu gibi vergilendirilecektir.

Burada şu hususu belirtelim ki, tür değiştirme, devir yolu ile hiç bir şekilde benzememekte ve tamamen farklı bir uygulamadır. Şirketin hukuki yapısı dışında her şey aynıdır ve yeni hukuki yapıya dönüşen şirket eskisinin devamıdır. Külli halefiyet olmadığı gibi hisse karşılığı mal devri de söz konusu değildir.

Buna göre devre hiç bir şekilde benzer yanı olmayan tür değiştirmenin, TTK düzenlemeleri dikkate alınarak, Kurumlar Vergisi Kanunu'nda özel bir düzenleme yapılmalıdır. Bu düzenlemede ayrıca, eski türe ait mali zararların yeni tür şirket bünyesinde oluşan kardan hiçbir koşul öngörülmezsizin indirilmesine, tür değiştirme tarihine kadar olan kist dönem kurum kazancının beyanına ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin normal süresi içinde verilmesine ve buna göre ödeme sürelerinin belirlenmesine olanak sağlayacak hükümler öngörülmelidir.

Ayrıca tür değiştiren şirketlerde teslim olayının hiç bir şekilde gerçekleşmediği göz önünde bulundurularak, tür değişikliklerinde özel tüketim vergisinin uygulanmaması gerektiği yönünde bir düzenlemenin yapılması veya genel tebliğ ile açıklanması farklı uygulamaların ve gereksiz ihtilafların yaratılmasının önlenmesi bakımından yerinde olacaktır.

Türk Muhasebe Standartlarında 01.10.2002 yılında Uluslar arası muhasebe standartlarına uyum sağlanması açısından 18 adet tebliğ yayınlanmıştır. Bu yayınlanan tebliğlerden 6 sayılı tebliğde Banka birleşmeleri ile Devirleri ile Bankalarca İktisap edilen Ortakların Muhasebeleştirilmesi standardı getirilmiştir. Ancak şirket birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde sorunlar ve açıklık getirilmeyen uygulama güçlükleri vardır. Vergisiz birleşme kapsamının genişletilmesi gerekmektedir. Büyüme yolu olarak seçilen birleşmenin teşvik edilmesi için birleşmelerde aktif ve pasifin bir bütün olarak devri korunmalı, sadece demirbaş mahiyetindeki aktif değerlerin, mahkemece tayin edilen bilirkişinin yaptırılan rayiç bedel üzerinden yapılacak devir işlemlerinin de vergisiz birleşme kapsamına alınması uygulamada karışıklığı önleme açısından yerinde olacaktır.

Şirketin başka bir şirketle birleşmesi sonucu varlık ve borçların devri nedeniyle, devralan şirketten olan alacaklar hesap planında olmayan, 134 Devralan Kurumdan Alacaklar Hesabında izlenebilmektedir. Aynı zamanda şirket birleşmelerinde, devrolan şirketin

ortaklarının getirmeyi taahhüt ettikleri sermaye tutarı arasındaki fark hesapları 525 Birleşme Primi adında muhasebe sisteminde bulunmayan bir hesapla izlenebilmektedir. Birleşme hesaplarının tek düzen muhasebe sistemimizde ayrıca belli hesap isimleri ile yer alması muhasebeleştirilmedeki hesap uyumsuzluklarını ve uygulama karışıklıklarını önlemede önemli bir yer tutacaktır. Uluslar arası muhasebe sistemi ile aradaki farklılıkların bir an önce giderilmesi gerekmektedir.

EKLER

EK: Rekabet Kurumu Başkanlığı Birleşme ve Devralmalar Hakkında Bildirim Formu

**REKABET KURUMU BAŞKANLIĞI
BİRLEŞME VE DEVRALMALAR HAKKINDA
BİLDİRİM FORMU
(FORM-2)**

1. Bildirimde bulunan tarafın (tarafların) kimliğine ilişkin bilgiler

1.1. Bildirimde bulunan teşebbüs veya teşebbüslerin ya da teşebbüs birliklerinin:

Adı-Ünvanı	Adres	Telefon ve Faks Numaraları
.....
.....

1.2. Bildirimin bir temsilci tarafından yapıldığı hallerde (Temsilcinin yetkili olduğunu gösteren belge bildirimde eklenmelidir.)

Temsilcinin adı ve soyadı	Adresi	Telefon ve Faks numaraları
.....
.....

1.3. Birleşmeye veya devralmaya taraf olan diğer teşebbüslerin:

Adı-Ünvanı	Adres	Telefon ve Faks numaraları
.....
.....

1.4. Birleşmeye veya devralmaya taraf olan teşebbüslerde, gerektiği takdirde bağlantı kurulabilecek bir yetkilinin:

Adı ve soyadı	Görevi	Adresi	Telefon ve Faks numaraları
.....

1.5. Tebligat Adresi

2. Birleşme ve devralmaya ilişkin bilgiler:

2.1. Bildirime konu olan birleşme ve devralmanın niteliğini, kapsamını ve amaçlarını kısaca belirtiniz

.....
.....

2.2. Bildirime konu olan birleşme veya devralmanın hukuki çerçevesini ve taraflar açısından birleşme veya devralmadan önceki ve sonraki ekonomik ve mali yapılanmayı tanımlayınız.

.....

 2.3. Birleşme veya devralma taraflarının ayrı ayrı ve toplam cirolarını belirtiniz.

.....

 2.4. Taraflar ve taraflar ile aynı grupta olan teşebbüsleri, doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol eden teşebbüs veya kişileri, etkilenen pazarlarda faaliyet gösteren ve taraflarca veya başka teşebbüslerce doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol eden teşebbüsleri, kontrolün niteliğini ve kontrolü sağlayan araçları da belirterek sayınız.

.....

 3. Taraflara ve yukarıda belirtilen teşebbüs ve kişilere ilişkin kişisel ve mali bilgiler

3.1. Aynı grupta yer alan ve etkilenen pazarlarda faaliyet gösteren diğer teşebbüs ve kişilerin doğrudan ya da dolaylı, bireysel ve kolektif olarak % 10 oy hakkına, sermaye ya da mal varlığına sahip olan kişi ve teşebbüsleri ve bunların sahip oldukları değerleri yüzde olarak belirtmek suretiyle sayınız.

.....

 3.2. Birleşme veya devralma taraflarının yönetim kurullarında ve aynı zamanda etkilenen pazarlarda faaliyet gösteren başka teşebbüslerin denetim veya yönetim kurullarında yer alan kişilerin adlarını, görevlerini de belirtmek suretiyle sayınız.

.....

 3.3. Birleşme veya devralmaya taraf olan teşebbüslerin içinde buldukları grupların son üç yılda gerçekleştirdikleri devralmalar hakkında ayrıntılı bilgi veriniz.

.....

 4. İlgili pazara ilişkin bilgiler,

4.1. Birleşme veya devralmanın etkili olduğu ve Kurul' un bu Bildirimi değerlendirirken esas alması gerektiğini düşündüğümüz ilgili ürün pazarını ve Bildirime birleşme veya devralmadan doğrudan ya da dolaylı olarak etkileneceğini düşündüğünüz mal ve hizmetleri sayınız.

.....

4.2. Bildirime konu olan birleşme veya devralmanın etkili olduğu ve Kurul' un Bildirimi değerlendirirken esas alması gerektiğini düşündüğünüz ilgili coğrafi pazarı tanımlayınız.

.....

4.3. Bildirime konu olan birleşme veya devralmanın etkili olduğu ve Kurul' un bu Bildirimi değerlendirirken esas almasını gerektiğini düşündüğünüz etkilenen pazarları tanımlayınız.

.....

4.4. Birleşme veya devralmaya katılan teşebbüslerin Pazar payları ile pazardaki diğer teşebbüslerin tahmini Pazar paylarını belirtiniz.

.....

4.5. Birleşme veya devralmaya taraf olan teşebbüslere mal ve hizmet temin eden en büyük beş sağlayıcının adı, adresi, tel ve faks numaraları ile gerektiğinde bağlantı kurulabilecek bir yetkilisinin adı ve soyadını belirtiniz.

.....

4.6. Birleşme veya devralmaya taraf olan teşebbüs veya kişilerin en büyük beş müşterisinin;

Adı-Ünvanı	Adresi	Telefon ve Faks numaraları
.....
.....
.....
.....

4.7. Gerektiğinde görüşülebilecek bir yetkilinin adı/soyadı

.....

5. Pazara giriş koşulları ve potansiyel rekabete ilişkin bilgiler

5.1. İlgili ürün pazarına girişi etkileyen koşullar var mı? Varsa belirtiniz.

.....

5.2. Son beş yılda, tarafların faaliyet gösterdiği coğrafi alanda ilgili ürün pazarına yeni giren herhangi bir teşebbüs oldu mu? Oldu ise bu teşebbüsün adı, adresi, telefon ve faks numaralarını ve tahmini Pazar payı ile birlikte gerektiğinde görüşülebilecek bir yetkilisinin adı ve soyadını belirtiniz.

.....

6. Bildirimin gerekçesine ilişkin bilgiler

6.1. Bildirime konu olan birleşme veya devralmaya Kurul izin vermediği takdirde yapmış olduğunuz bu bildirim, menfi tespit için başvuru veya muafiyet için bildirim olarak değerlendirilmesi yönünde bir isteminiz var mı?

.....

6.2. Bildirime konu olan birleşme veya devralma konusunda belirtmek istediğiniz diğer hususlar:

.....

7. Bildirimin eklerine ilişkin bilgiler

Yukarıda yer alan bilgilere ek olarak taraflar

7.1. Bildirime konu olan birleşme veya devralmayı düzenleyen anlaşma ya da kararın nihai halinin bir kopyasını,

7.2. Birleşme veya devralmaya ilişkin olan diğer doküman ve belgelerin bir kopyasını,

7.3. Birleşme ve devralma taraflarının en son yıllık raporlarını ve hesaplarını gösterir belge ve dokümanları,

7.4. Tarafların faaliyetleri ile ilgili olarak varsa taraflarca veya üçüncü kişilerce yapılmış olan planlama, Pazar araştırmaları ve bu konudaki diğer çalışmaları bu Bildirim Formuna ekler.

Yukarıda Bildirim Formunda yer alan bilgilerin tam ve doğru olduğunu beyan ederiz.

Tarih

İmza

KAYNAKLAR**KİTAPLAR**

AKAY, Hüseyin

1997 **İşletme Birleşmeleri ve Muhasebesi**, İstanbul.

AKDOĞAN, Nalan ve SEVİLENGÜL, Orhan

1994 **Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması**. İstanbul: İ.S.M.M.O Yayınları.

AKGÜÇ, Öztin

1994 **Finansal Yönetim**. Genişletilmiş 6. Baskı, İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayını No:63.

ALTUĞ,Orhan

1999 **Muhasebe-Hukuk İlişkileri**. Türkmen Kitabevi Yayınları, İstanbul.

AŞIKOĞLU, Rıza ve SEVİL,Güven

1994 **İşletme Finansmanı**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 844.

ATAMAN, Ümit

1994 **Genel Muhasebe Muhasebede Dönem İçi İşlemler**. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

AY, Hakan ve ÇELİK Orhan

2004 **Şirket Birleşmeleri**. Tesmer Yayın No:57.

AYDIN, Nurhan

1990. **İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği**, Ankara : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını.

BEALEY, Richard A.,MYERS Stewart C. ve MARCUS Aln J.

1997. **İşletme Finansman Temelleri** .İstanbul :(Çeviri:BOZKURT Ünal, ARIKAN, Türkan, DOĞUKANLI Hatice),Ekim.

BENGTSSON A. M.

1990 **Managing Mergers & Acquisitions** : A European Perspective.

CAN, İsmail

1993. **Ferdi İşletmelerin Devri, Şirketlerin Nevi Değiştirmesi ve Birleşme- Devir Vergi Sorunları** Dergisi, Maliye Gelirler Kontrolörleri Derneği Yayını,1993,Sayı:4.

ÇAKMAK, Timur

1997 **Devir İşlemlerinde KDV İstisnası ve Uygulamada Getirdiği Sorunlar.**

İstanbul: Vergi Dünyası Dergisi, Temmuz.

ÇALDAĞ, Yurdakul

1999 **Şirketler ve Muhasebesi**, Ankara: Gazi Yayınları.

ÇELİK, Orhan

1997 **Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerde Şirket Değerlemesi**, Ankara.

CLARK, Peter J.

1991 **Beyond The Deal: Optimizing Merger and Acquisition Value**, Harper Business,

A Division of Harper Collins Publishers Inc., New York.

COBB, William C.

1988 **Successful Mergers: Planning, Strategy and Execution**, (Der: Micheal Simmons), Waterlow Publishers, London.

DEMİR, Ahmet

1999 **Geçici Vergi Uygulaması**. İstanbul.

DEPAMPHİLİS, Donald.

[2002 Mergers, Acquisitions, and Other Restructuring Activities. Second Edition.](#)

DOĞAN, Ali Abdullah

1997 **Sermaye Şirketleri Kuruluş ve Genel Kurul Rehberi**, Ankara(2. Baskı) .

DURMUŞ, A. Hayri

1992 **Uluslararası Muhasebe Standardı (1-31)**, İstanbul: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği Yayını.

EREN , Erol

1997. **Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası**, İstanbul: Beta Yayınları(5.Basım).

ERİLMEZ, Rüştü

1975 **Değerleme ve Mali Tablolar**, İstanbul: Üçer Matbaacılık.

FEINSCHREIBER Robert ve KENT Margaret

2002 **International Mergers and Acquisitions**. John Wiley & Sons, Inc.

FREUND, James

1987 **The Mergers and Acquisitions**, (Der: Milton Rock), McGraw-Hill Book Company, New York.

GREEN, Milford B.

1990. **Mergers and Acquisitions: Geographical and Spatial Perspectives**. Routledge Inc. New York.

GREENSPAN [David S. ve](#) CLEMENTE [Mark N.](#),

1998 **Winning at Mergers and Acquisitions : The Guide to Market Focused Planning and Integration**. Mar 9.

GUMPEL, Henry ve RUDDEN, T. John

1982 **Taxation in Federal Republic of Germany**, World Tax Series, Commerce

Clearing Hulse Inc., publishers of Tropical Law Reports, Chicago.

GÜNAK, Vural

1997 **Hukuki Açidan Sermaye Piyasası Faaliyetleri**. İstanbul: İstanbul Menkul

Kıymetler Borsası Yayınları.

GÜR, Mehmet

1986 **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları.**Ankara(2.Baskı).

KAPLAN R., ATKINSON A.

1998 **Advanced Management Accounting.** New Jersey.

KAVAK,Ahmet

2005 **Tasfiye, Birleşme, Devir ve Bölünme İşlemleri.**Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.

KÜÇÜKTOP, Sema A

1993. **Tasfiye, Devir, Birleşme, Nevi Değişirme ve İşletmelerin Birleştirilmesinin Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu, Borçlar Kanunu ve Vergi Kanunları Karşısındaki Durumlarının Değerlendirilmesi. Ankara Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanları Kurulu Yeterlik Etüdü, H.U.K. İstanbul Grup Kitaplığı, Sayı:31328009.**

KİSHALI, Yunus ve IŞIKLILAR Sadi

1997 **Genel Muhasebe Tekdüzen Hesap Planı ve Muhasebe Hukuku.** İstanbul: Beta Yayınları.

KİSHALI, Yunus

1997 **Tekdüzen Hesap Sistemi ve Çözümlü Muhasebe Problemleri,** İstanbul: Beta Yayınları.

KINNEY, Samuel M.

1963 **“Why Companies are for Sale?” Corporate Growth Through: Mergers and Acquisition, American Management Association, Report No. 75, New York.**

KIZILOT, Şükrü

1996 **Vergi Uyuşmazlıklarıyla İlgili Danıştay Kararları ve Özelgeler.**

LAZOL, İbrahim

1997 **Genel Muhasebe.** Bursa: Ekin Kitabevi.

LONG, Yves

1995 **Mergers and Acquisition France.** International Bureau of Fiscal Documentation.

MAÇ, Mehmet

1997 **Kurumlar Vergisi,** İstanbul: Denet Yayıncılık.

MAYNARD, [Therese H.](#)

2005 **Mergers And Acquisitions: Cases, Materials, and Problems .**

MİRZE, Kadri, ÜLGEN Hayri

2004 **Stratejik Yönetim.** Beta Yayınları.

TAEHO Kim

1993 **International Money and Banking.** Routledge, London and New York.

TARAKÇI, HIZIR

1990 **Kurumların Birleşme ve Nevi Değişirme Hallerinde Katma Değer Vergisi**

Uygulaması. İstanbul Vergi Dünyası, Sayı 119, Temmuz.

TARAKÇI, HIZIR

1995 **Mükellefiyetin Sona Ermesi ve Kurumsallaşma.** Değişim Yayınları.

TEKİNALP, Ünal ,PORAY ,Reha ve Çamoğlu Ersin

1994 **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku.** İstanbul: 7.Baskı.

TÜRK, Hikmet Sami

1986 **Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesinde Nevilerin Aynı Olması Koşulu, Banka ve Ticaret Hukuku .** Ankara:Araştırma Enstitüsü Yayın No:186, Olgaç Matbaası.

TOLU, Abdullah

1993 **Şahsi İşletmelerin sermaye Şirketine Devir ya da Dönüşümlerinde Katma Değer Vergisi İstisna Uygulaması.** Maliye Postası, Ocak .

IFRS

2004 **International Financial Reporting Standarts (IFRS).** International Accounting Standarts Board. Cannon Street, London.

İMAMOĞLU, Nevin

1999 **Birleşme ve Devralmalarda Sermaye Piyasası Mevzuatı ve**

Uygulamaları.Sermaye Piyasası Kurulu.

İPEKÇİ, Nizam

2002 **Ticaret Şirketleri Tatbikatı.** Cilt 1, Ankara: Adil Yayınevi.

ÖRTEN, Remzi

2003 **Ortaklıklar Muhasebesi.** Ankara :2. Baskı. Yayın Dağıtım.

ÖZBALCI, Yılmaz

1997 **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları.**

ÖZMEN , Selahattin

1990 **Örneklı ve Gerekçeli Şirketler Klavuzu.** İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.

ÖZTAN,F.

2003 **Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat.** Turhan Kitabevi,Ankara.

RAPPAPORT, Alfred

1986 **The Mergers and Acquisition a Handbook.** McGraw-Hill Book Company,

New York.

ROBERTSON, Andrew D.

1987 “Golden Rules of M&A Financing”, **The Mergers and Acquisitions Handbook**,
(Der: Milton L. Rock), McGraw-Hill Book Company, New York.

ROSS, Stephen A, JAFFE J. F.

1993 **Corporate Finance, Third Edition, Boston.**

SALTER, Malcolm S. Ve WEINHOLD O. A.

1983 **Financial Management.** John Willey and Sons, Inc., New York.

SAĞLAM, Necdet

2003 **Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve Uygulaması.** Ankara: Maliye ve Hukuk
Yayımları.

ŞENYÜZ, Doğan

2003 **Türk Vergi Sistemi.** Bursa: Beta Yayınları

SEMERCİGİL, Murat

1995 **En son Değişikliklerle Kurumlar Vergisi Kanun ve Açıklamaları,** Ankara:
Denet Yayınları,

SÜMER, Haluk ve PERNSTEINER, Helmut

2004 **Şirket Birleşmeleri.** Alfa Yayınları.

SÜRMEİİ, Fevzi ve BENLİGİRAY ,Yılmaz

1997 **Genel Muhasebe .** Cilt 2, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Yayın No:462.

SİMMONS, Michael

1988 **Successful Mergers.** Waterlow Publishers. London.

ŞİRİN, Şerafettin

1992 **Ticaret Hukukunda Şirketler ve Özel Statülü Kurumlar. İstanbul:Alfa**
Basım Yayın Dağıtım.

UĞUR, Arif

1994 **İşletme Birleşmeleri.** İstanbul: Sermaye Piyasası Kurulu.

UĞURLU Mine

1992 **İşletmeler Arası Birleşme, Satınalma ve Ortak Girişim Kararlarında Finansal Faktörlerin Rolü.** BÜ Araştırma Raporu.

ULUATAM,Özhan ve METHİBEY,Yaşar

1994 **Vergi Hukuku.** Ankara: İmaj Yayınları.

UNCTAD

1997 **World Investment Report 1998**, United Nations Publications, New York.

UNCTAD

1994 **World Investment Report: Cross-border Merger and Acquisitions and Development**, New York and Geneva.

UYSAL, Ali, EROĞLU, Nurettin

1985 **Açıklamalı ve İçtihatlı Kurumlar Vergisi Rehberi.**

WESTON, [J. Fred](#), Kwang S. Chung ve Hoag Susan

1990 **Mergers, Restructuring, and Corporate Control.** Prentice- Hall International, Inc. , New Jersey.

WEST, T. L.

1997 [Mergers and Acquisitions Handbook for Small and Midsize Companies.](#)

March.

WESTON, [J. Fred](#), WEAVER, [Samuel C.](#)

2004 **Mergers & Acquisitions.** Mergers and restructuring activities accelerated through the first quarte.

WILBUR, M., YEGGE, [A](#)

1990 Basic Guide for Buying and Selling a Company.

WURN, Felix ve KROPPEIN Heinz

1999 **The International Guide to Mergers and Acquisitions**, International Bureau of Fiscal Documentation.

YASAMAN, Hamdi

1987 **Anonim Ortaklıkların Birleşmesi**. Ankara:Banka ve Ticaret Hukuk Araştırma Entitüsü Yayın No:205,Olgaç Matbaası.

YILMAZ, Kazım

1997 **VUK, GVK, KVK ve KDV Açısından Değerleme**. Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını.

MAKALLELER

ABBASOĞLU,M. Nadi

1990 “ Kurumlarda Tasfiye, Birleşme ve Devir Hükümlerine Genel Bir Bakış. Kurumlarda Tasfiye (1)” **Vergi Sorunları Dergisi**, Maliye Gelirler Kontrolörleri Derneği Yayını, Sayı IV.

AKAY, Hüseyin

1993 “Birleşme ve Devralmalarda Rekabet Kurulundan İzin Alınması”, **Yaklaşım**, Sayı 57, Eylül.

AKAY, Hüseyin

1993 “Zayı Olan Malların KDV Karşısındaki Durumu ve Muhasebeleştirilmesi”, **Vergi Dünyası**, Sayı 174, Şubat.

ASLAN, Erdoğan

1996 “Şirketlerde Kar Dağıtımı”, Yaklaşım Dergisi, Mart .

AYDEMİR ,Oğuz

1990 “Sermaye Şirketine Dönüşme”, **Maliye Postası**, 1 Ocak, Sayı 320.

BAŞ, İ. Melih

1990 “ Şirketlerde Bir Dış Büyüme Biçimi: Takeover ”, **Verimlilik Dergisi**.

BAYRAM, Salih

1999 “Hisse Devir ve Sözleşmelerinin Damga Vergisi Karşısındaki Durumu”, **Vergi Dünyası**, Sayı 214, Haziran.

BELLEK, Münir

1999 “İzne Tabi Birleşme veya Devralmalar”, **Mükellefin Dergisi**, Sayı 74, Şubat .

BİNGÖL , Mehmet

1990 “Limited Şirketin Anonim Şirkete Dönüşümü” **Vergi Dünyası**, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını,Aralık.

BRUNER Robert F. ve PERELLA Joseph

2004 “Applied Mergers and Acquisitions”. **Wiley Finance**.

CANOĞLU, Mehmet Ali

1990 Tasfiye ve Birleşme Hallerinde Sonuçlar Dönem Karı veya Zararı Dışında Ayrı Hesaplarda İzlenmelidir. Vergi Dünyası, Maliye ve Hesap Uzmanları Derneği Yayını. Sayı:164.

DERKUN, Medeni

1997 “Rekabetin korunması”, **Mükellefin Dergisi**, Sayı 25, Ocak.

EROL, Can

1993 “İşletmelerin Devir ve Birleşmelerinde KDV Uygulaması”, **Yaklaşım**, Sayı 12

KIRIKTAŞ, İlhan

1997 “Şahıs Firmalarının Limited veya Anonim Şirketlere Devir Yada Dönüşümlerinde KDV İstisnası”, **Yaklaşım**, Sayı 49, Ocak .

KİTİŞ, Nahit

1991 “G.V.K. md. 81’ e Göre Devir ve Dönüşümlerde Yeniden Değerleme ve Amortisman Ayırımı”, Vergi Dünyası Dergisi, Haziran.

SAĞLAM, Erdoğan

1996 “Birleşme Halinde Amortisman ve Yeniden Değerleme Uygulaması”, **Vergi Dünyası**, Sayı 197, Ocak.

ŞANVER, Salih

1972 “Gelir ve Kurumlar Vergisi”, Nihat Sayar Yardım Vakfı Yayınevi, No:227, İstanbul.

ŞİŞMAN, Bülent, GENÇ, Yıldırım

2006 “Sorular ve Cevaplar” .**Vergi Dünyası Dergisi**. İstanbul: Maliye Hesap Uzmanları Derneği(Sayı:299)

TARAKÇI, Hızır

1991 “Kurumların Birleşme ve Nevi Değişirme Hallerinde Katma Değer Vergisi Uygulaması”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Temmuz.

TARAKÇI, Hızır

1995 “Devir Halinde Birleşilen Kurum Bünyesinde Amortisman ve Yeniden Değerleme Uygulaması”, **Vergi Dünyası**, Sayı 167, Temmuz.

YILDIRIM, Ali Haydar ve KOLOTOĞLU, Olcay

2003 “Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluş, Tasfiyesi, Birleşmesi, Devri, Nevi Değişikliği, Bölünme Hisse Değişimi”. **Yaklaşım Yayınları**, Ağustos .

YARARLANILAN TEZLER

ARSLAN, Halil Bader

2001 “Dünya’da ve Türkiye’de Şirket Birleşmeleri ve Satın Almalarında İnsan Kaynakları Sorunları”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

ERKAN, Gülgün

2003 “Şirket Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi Ve Bir Uygulama”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi, İstanbul.

SÖNMEZSOY, Volkan

1997 “Bir Büyüme Modeli Olarak Sermaye Şirketlerinde Birleşme – Devir İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul .

TAŞ, Oktay

1995 “İşletme Birleşmelerinin Finansal Açından İncelenmesi”. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul.

TEKİNALP, Ünal

1999 “Şirketleri Arasındaki Birleşmelerin Hukuki Yönleri,” İstanbul: HABA Türkiye’de Şirket Birleşmelerinin Hukuki ve Mali Yönleri Konferansı, 15 Haziran.

TUNÇ, Abdullah

1996 “Kurumların Birleşmesi ve Birleşmenin Finansal Yönden Değerlendirilmesi”.

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi), İstanbul.

UÇAKTÜRK, Tülay

1996 “Şirket Birleşmeleri”, Kocaeli Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

YALTI, Billur

1986 “Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Sermaye Şirketlerinde Tasfiye, Birleşme, Nevi Değiştirme“Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

YARARLANILAN KANUNLAR VE TEBLİĞLER

Türk Ticaret Kanunu (6762 Sayılı).

Kurumlar Vergisi Kanunu (5422 Sayılı).

Sermaye Piyasası Kanunu (2499 Sayılı).

Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu (1567 Sayılı).

Gelir Vergisi Kanunu (193 Sayılı).

Katma Değer Vergisi Kanunu (3065 Sayılı).

Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları

Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanun (3100 Sayılı).

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun (6183 Sayılı).

Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu (197 Sayılı).

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (4054 Sayılı).

Bankalar Kanunu (4389 Sayılı)

Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Vergi Usul

Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu, Belediye Gelirleri Kanunu ve Harçlar Kanunu'nda

Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (4444 Sayılı).

4369 Sayılı Kanun (Bir Çok Vergi Kanunu İle Bir Kısım Kanun

Hükmündeki Kararnamelerde Değişiklik Yapan Kanun).

Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve

Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu (3568 Sayılı).

Katma Değer Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu, Finansman Kanunu, Akaryakıt Tüketim

Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Vergi Usul Kanunu ve 4481 Sayılı Kanunda

Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (4503 Sayılı).

Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (4684 Sayılı).

Türk Ticaret Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun(5274 Sayılı)

Vergi Usul Kanunu (213 Sayılı).

Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu (7338 Sayılı).

Damga Vergisi Kanunu (488 Sayılı)

Gider Vergileri Kanunu (6802 Sayılı).

Harçlar Kanunu (492 Sayılı).

International Financial Reporting Standarts (IFRS) 31 Mart 2004.

BAKANLAR KURULU KARARLARI

10.12.2003 Tarih ve 2003/6577 Sayılı Bakanlar Kurulu Karan.

10.12.2003 Tarih ve 2003/6575 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

Maliye Bakanlığı ,93;227/20505 Sayılı Özelgesi

GENEL TEBLİĞLER

20 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği.

31 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği.

37 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği.

67 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği.

187 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği.

217 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği.

143 Seri Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği.

1997/1 Sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar
Hakkında Tebliğ.

www.iasb.org

www.alomaliye.com

www.spk.gov.tr

www.gib.org.tr (<http://www.gib.gov.tr/index.php?id=860>)

www.turmob.org.tr

www.tusiad.org.tr

www.ismmmo.org.tr